

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

MİMARLIK BİLİM DALI

4-6 YAŞ ÇOCUK EĞİTİM VE OYUN MEKÂNLARINDA
MEKÂN STANDARTLARININ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hümeyra AKBAYIR

İstanbul

Haziran-2024

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

4-6 YAŞ ÇOCUK EĞİTİM VE OYUN MEKÂNLARINDA MEKÂN
STANDARLARININ ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hümeyra AKBAYIR

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mahsa HAKKI

İstanbul
Haziran-2024

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Mahsa HAKKI

Üye Doç. Dr. Serhat ANIKTAR

Üye Doç. Dr. Neslihan YILDIZ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**4-6 YAŞ ÇOCUK EĞİTİM VE OYUN MEKÂNLARINDA MEKÂN STANDARTLARININ ANALİZİ**” adlı çalışmamın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İmza

Hümevra AKBAYIR

ÖNSÖZ

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Mahsa HAKKI'ya, mimarlık ve iç mimarlık alanında dersleriyle bize vizyon katan çok değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Serhat ANIKTAR ve Doç. Dr. Şahika ÖZDEMİR'e, lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteklerini esirgemeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Hümevra AKBAYIR
İstanbul-2024

ÖZET
4-6 YAŞ ÇOCUK EĞİTİM VE OYUN MEKÂNLARINDA MEKÂN
STANDARTLARININ ANALİZİ

Hümevra AKBAYIR

Yüksek Lisans, Mimarlık

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mahsa HAKKI

Haziran, 2024-157 Sayfa

Çalışmanın amacı 4-6 yaş çocuk eğitim ve oyun mekânlarında mekân standartlarının analiz edilmesidir. Araştırmada nicel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni İstanbul ilinin üç farklı ilçesinde bulunan resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarından; Sultangazi Maya Anaokulu ve İvat Turhan Anaokulu, Başakşehir Final Anaokulu ve Eyüp Sultan Esa Karadolap Anaokulu oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında anaokullarında incelemeler ve ölçümler yapılmıştır. Elde edilen veriler ABD, Avrupa ve Türkiye okul öncesi eğitim ve oyun mekânları standartları ile karşılaştırılmıştır. Yapılan incelemeler neticesinde araştırmanın evreni olarak belirlenen okul öncesi eğitim kurumlarında özel eğitim kurumlarının standartlara büyük oranda uygun olduğu, resmî kurumların ise standartlara uygunluğu yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında istenilen oranda verim alınabilmesi için fiziksel anlamda sağlanan koşullar önem arz etmektedir. Sınıf içi ve dışı fiziksel ortam tasarımları, açık ve kapalı oyun alanlarının ortam tasarımları, eğitim kalitesinin yanında çocukların davranışlarını da etkilemektedir. Bu kapsamda hazırlanan okul öncesi eğitim kurumlarının eğitim ve oyun ortamlarında donatıları bir yandan çocukların aldıkları eğitimin kalitesini yükseltecek diğer yandan çocuğun davranışlarında olumlu yansımalar oluşturacaktır. Gerekli eğitim araç-gereçleri, güvenlik önlemleri alınmış ve standartlara uygunluk arttıkça okul öncesi eğitim ortamları ve donanımlarında bulunması gereken nitelikler daha iyi hale getirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mimari Mekân, Okul Öncesi Eğitim Mekânları, Oyun Mekânı, Fiziksel Ortam Öğeleri.

ABSTRACT

ANALYSIS OF SPACE STANDARDS OF EDUCATION AND PLAY SPACES FOR CHILDREN AGED 4-6

Hümeyra AKBAYIR

Master, Architecture

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Mahsa HAKKI

June, 2024- 157 Pages

The aim of the study is to analyze the spatial standards in education and play spaces for children aged 4-6. A quantitative research model was used in the study. The universe of the study consists of official and private preschool education institutions located in three different districts of Istanbul; Sultangazi Maya Kindergarten and İvat Turhan Kindergarten, Başakşehir Final Kindergarten and Eyüp Sultan Esa Karadolap Kindergarten. In the collection of data, examinations and measurements were made in the kindergartens. The obtained data were compared with the standards of preschool education and play spaces in the USA, Europe and Turkey. As a result of the examinations, it was determined that the private educational institutions in the preschool education institutions determined as the universe of the study were largely in compliance with the standards, while the official institutions were insufficiently in compliance with the standards.

In order to obtain the desired efficiency in preschool education institutions, the physical conditions provided are important. The physical environment designs inside and outside the classroom, the environment designs of open and closed playgrounds also affect the behavior of children in the definition of education quality. In this context, the equipment in the education and play environments of preschool education institutions prepared will increase the quality of education received by children on the one hand, and will create positive reflections on the child's behavior on the other. Necessary educational tools and safety precautions have been taken, and as compliance with the standards increases, the qualities that should be found in preschool education environments and equipment have been improved.

Key words: Architectural Space, Preschool Education Spaces, Play Space, Physical Environment Elements.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
GÖRSELLER LİSTESİ	xiii
ÇİZİMLER LİSTESİ	xviii
GRAFİKLER LİSTESİ	xix
KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ	xx
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	2
1.2. Araştırmanın Temel Soruları.....	3
1.3. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı	3
1.4. Araştırmanın Önemi	5
1.5. Araştırmanın Yöntemi	6
1.6. Araştırmanın Yapısı.....	7
1.7. Literatür Taraması.....	7
İKİNCİ BÖLÜM	12
KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Mekân Kavramı.....	12

2.2.	Okul Öncesi Eğitim ve Oyun Mekânları	20
2.2.1.	Okul Öncesi Eğitim-Oyun Mekânları Çeşitleri	23
2.2.1.1.	Açık Alanlar	25
2.2.1.2.	Kapalı Alanlar	28
2.2.1.3.	Yarı Açık Alanlar	31
2.3.	Çocuk Mekân Algısı	32
2.3.1.	Mekânın Çocuklar Üzerindeki Psikolojik Etkileri	35
2.3.1.1.	Mekânda Renk	38
2.3.1.2.	Mekânda Doku	49
2.3.1.3.	Mekânda Ölçek	51
2.4.	Çocuklara Özel Mobilya Standartları	57
2.4.1.	Çocuklara Özel Mobilya Standartları	60
2.4.2.	Çocuk Eğitim Mekânlarında Kullanılan Mobilya Çeşitleri	73
2.4.3.	Mobilyaların Malzeme ve Tasarımı	75
2.4.4.	Çocuk Eğlence (Oyun Alanları) Mekânlarında Kullanılan Mobilya Çeşitleri	77
2.5.	Çocuk Eğitim ve Oyun Mekânlarında Mimari Tasarım ve Konfor	81
2.5.1.	Dünyadan Örnekler	87
2.5.2.	Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarında Malzeme	89
2.5.3.	Çocuk Eğitim ve Oyun Mekânlarında Form	92
2.5.4.	Çocuk Eğitim ve Oyun Mekânlarında Ölçek	94
2.5.5.	Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarında Mekân Yerleşimi	98
	ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	101
	MATERYAL VE METOT	101
3.1.	Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	101
3.2.	Çalışma Alanının Belirlenmesi ve Seçimi	101

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	105
ARAŞTIRMANIN BULGULARI	105
4.1.Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarının Mekân Standartlara Göre İncelenmesi	105
4.2. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarındaki Mobilyaların Standartlara Göre İncelenmesi	108
4.2.1. Mobilyaların Malzemeleri ve Ölçüleri	108
4.3. Mobilya Renkleri	115
4.4. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarının Mekânsal Kalitesi (Fiziksel Ortam Öğeleri)	118
4.4.1. Mekânın Boyutları ve Öğrenci Sayısı	118
4.4.2. Mekânda Ayırıcılar ve Duvar Formları	121
4.4.3. Mekânda Işık ve Aydınlatma Türü	125
4.4.4. Mekânın Isısı ve Havalandırma Türü	129
4.4.5. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarının Mekân Geçişleri, Sirkülasyon ve Güvenlik	131
BEŞİNCİ BÖLÜM	145
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	145
5.1. Sonuç	146
5.2. Öneriler	149
KAYNAKÇA	151

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1: Literatür Taraması	7
Tablo 2.1: İç Mekân Bölen Öğeler	29
Tablo 2. 2: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Bölen ve Bağlayıcı Öğelerin Ölçüleri.....	30
Tablo 2.3: Piaget'in Mekânsal Kavram Tespitleri	32
Tablo 2.4: Özak ve Gökmen (2009) Tarafından Yapılan Anket Çalışmasının Neticeleri.....	33
Tablo 2. 5: Renklerin Özelliklerine Göre Mekândaki Etkileri	39
Tablo 2.6: Faulkner (1972)'e Göre Renklerin Özelliklerinin Sıralanması.	44
Tablo 2.7: Renklerin İnsanlar Üzerinde Yaptığı Etkiler	46
Tablo 2.8: Rengin Performans Üzerindeki Etkileri	47
Tablo 2.9: İç Mekânlarda Önerilen Renkler ve Etkileri.....	47
Tablo 2.10: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mobilya Standartları.....	53
Tablo 2. 11: Okul Öncesi Eğitim Mekâmı Kişi Başına Düşen m ² Alan.	54
Tablo 2.12: Yaşa Bağlı Mobilya Hedef Pazarları	58
Tablo 2.13: Çocuk Mobilyaları Kalite ve Standart İşaretleri.	60
Tablo 2.14: Mobilya Seçiminde Ebeveyn Görüşleri.	61
Tablo 2.15: Mobilya Arasında Olan Bağlı Kurarken Bazı Temel Kurallar	63
Tablo 2.16: Statik Antropometri Çalışmalarda Kullanılan Ayaktaki Boyutları	64
Tablo 2. 17: Statik Antropometri Çalışmalarda Kullanılan Oturma Boyutları. 66	
Tablo 2.18: Çocuk Mobilyalarında Yaş Aralıklarına Göre Standart Ölçüler... 67	
Tablo 2.19: Perforatör Yöntemiyle Aminoplastik Tutkallarla Üretilen Yonga Levhalardan Çıkan Formaldehid Yayma Ölçümleri.	72
Tablo 2.20: Formandehit Solumanın Yan etkileri.	72

Tablo 2.21: Campbell (2013), Açık Hava Oyun Alanlarını Beş Ayrı Yapıda Sınıflandırılması	78
Tablo 2.22: Eğitim Yaklaşımları ve Mekân Tasarımı Etkileşim Noktaları.	86
Tablo 2. 23: NAEYC'nin Okul Öncesi Eğitim Mekânlarına Ait Fiziksel Çevre Kalite Standartları Parametreleri.	87
Tablo 2.24: Okul Öncesi Eğitim Mekân Özellikleri	90
Tablo 2.25: Yetişkin ve Çocuk Arasındaki Antropometrik Farklar	96
Tablo 3.1: İstanbul İli İlçelere Göre Okul Öncesi Eğitim Kurum Sayıları	102
Tablo 3.2: Çalışma Alanında Bulunan Okullar	103
Tablo 3.3: Çalışma Alanındaki Eğitim Kurumlarının Mekânsal Özellikleri. .	104
Tablo 4.1: Yaşlarına Göre Çocukların Antropometrik Ölçüleri.	108
Tablo 4.2: Anaokullarında Bulunan Öğrenci Masaları	109
Tablo 4.3: Anaokuluna Ait Masa Ölçüleri	111
Tablo 4.4: Anaokullarına Ait Sandalyeler	111
Tablo 4.5: Anaokuluna Ait Sandalye Yükseklikleri	113
Tablo 4.6: Anaokullarına Ait Malzeme Dolapları	113
Tablo 4.7: Araştırma Alanındaki Kurumlara Ait Malzeme Dolapları	115
Tablo 4.8: Araştırma Alanındaki Kurumlara Ait Mobilyalarda Tercih Edilen Renkler ve Analizleri	116
Tablo 4.9: Araştırma Alanındaki Sınıfların Boyut ve Öğrenci Sayıları.....	118
Tablo 4.10: Araştırma Alanındaki Kurumlara Ait Eğlence ve Oyun Alanlarına Ait Bilgiler	141
Tablo 5. 1: Çalışma Neticesindeki Okulların Standartlara Uygunluğu.....	147

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Mekân Algısını Etkileyen Faktörler.	34
Şekil 2.2: Yetişkin ve Çocuğun Göz Hizalarındaki Fark.	38
Şekil 2.3: Bazı Ülkelerdeki Çocuk Başına Düşen İç ve Dış Mekân Ölçü Gereklilikleri	55
Şekil 2.4: Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşine Göre Çocuk Gereksinimleri.	62
Şekil 2.5: Farklı Eğitim Yaklaşımları.	82

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 2.1: Dinamik Formlarla Oluşturulmuş Yüzeylerin Sınırladığı Mekân.	13
Görsel 2.2: Mekânsal Hacmi Yansıtan Bir Görsel	14
Görsel 2.3: Doğal Mekân Örnekleri	15
Görsel 2.4: Çoklu Yaşam Alanını Gösteren Bir Görsel	16
Görsel 2.5: İç Mekân Görseli.....	16
Görsel 2.6: İç ve Dış Mekân İlişkisini Yansıtan Bir Görsel	17
Görsel 2.7: İlk İnsanların Korunma Amaçlı Mekânları	18
Görsel 2.8. Forest of Light ve Işık Algısı	19
Görsel 2.9: Makhni Studio'nun Mureki Hause Tasarımı.	20
Görsel 2.10: Benbasy International Academy, Çin 2020:	21
Görsel 2.11: Kindergarten Complez, İsrail, 2018.....	22
Görsel 2.12: Çocuk ve Doğa Deneyimi.	22
Görsel 2.13: Nandanam Anaokulu Bahçesi, Matrimandir, Tamil Nadu.	25
Görsel 2.14. Çocuk Oyun Alanı İçerisinde Yapay Tırmanma Tepesi	26
Görsel 2. 15. Anaokulu Bahçesi Renklendirilmiş Zemin	27
Görsel 2.16: Okul Öncesi Açık Eğitim Mekânları Fen Bilimleri ve Doğa Çalışma Alanı. Marmara Anaokulu Hobi Bahçesi.....	28
Görsel 2.17: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Örnek Sınıf Düzeni	29
Görsel 2.18.Yarı Açık Oyun Alanı, Fuji Anaokulu, Tokyo.	32
Görsel 2.19: İstanbul Özel Mavi Okyanus Anaokulu Oyun Alanları.	36
Görsel 2.20: Çocuklarda Küçük Kas Hareketleri ve Mental Gelişimi İlerletecek Alanlar.....	37
Görsel 2.21: Farklı Renk Detaylarına Örnek	38
Görsel 2. 22: Renk ve Mekân Formları ile Mekânın Sınırlarının Belirlenmesi: Saint Peter Meydanı.	45

Görsel 2. 23: Mekânda Renk ve Yön Bulma: Maya Anaokulu	45
Görsel 2. 24: Farklı Bir Tavan Tasarımı Kullanılarak Mekân Derinlik Hissi ..	49
Görsel 2. 25: Yapay Doku Örnekleri.	50
Görsel 2.26: Bal Peteği Dokusu.	51
Görsel 2. 27: Okul Öncesi Eğitim Kurumu Tasarımı: Maya Anaokulu	52
Görsel 2. 28: I-Cluedesing, Da-Bloom Mobilya Ünitesi	57
Görsel 2.29: Tasarımcı Yana Tzanov ve Stehanie Sauve, “Mod U Me”.	58
Görsel 2. 30: Mobilyaların Çocuk Psikolojine Etkisi.	59
Görsel 2.31: Çocuk Eğitim Mekânlarında Merdiven Korkuluk ve Kapıları Parmaklık Araları ve Koruyucu Fileler (Esa Karadolap Anaokulu).	67
Görsel 2.32: Esa Karadolap Anaokulu Rehberlik Odası Mobilya Köşeleri Koruma Aparatı.	68
Görsel 2.33: Mobilya Formla ve Sınır Ögesiyle Güvenliğin Sağlanması.	69
Görsel 2.34: Çeşitli Sabitleme Uygulamaları.	69
Görsel 2.35: Anteatrobble Oyun Oynamaya İmkân Veren Mobilya.	70
Görsel 2.36: Çocuk Mekânlarında Donatı Elemanları Tasarımı.	71
Görsel 2.37: Çocuklar İçin Donatı Ve Yüzey Tasarımları.	73
Görsel 2.38: İç ve Dış Mekân İlişkisi.	74
Görsel 2.39: Çok Fonksiyonlu Kütüphane Mobilyası.	75
Görsel 2.40: Pony Dönüştürülebilir, Çok İşlevli ve Hafif Mobilya.	76
Görsel 2.41: AZ Desk, Yüksekliği Ayarlanabilir Masa.	76
Görsel 2.42: Maya Anaokulu Dış Mekân.	77
Görsel 2.43: Maya Anaokulu Açık Alanda Etkinlik	79
Görsel 2.44: Esa Anaokulu Açık Alan ve Hayvan Barınağı.	79
Görsel 2.45: Final Anaokulu Havuz.	80
Görsel 2.46: Esa Karadolap Anaokulu Bahçe Oyun Alanı.	81

Görsel 2.47: Montessori Eğitim Mekânı/Eucalyptus Montessori Child Care Centre Canberra -CCJ Architects.	83
Görsel 2.48: Waldorf Eğitim Mekânı/Waldorf Kindergarten Ecole Maternelle Privée Internationale Monaco.	84
Görsel 2.49: Reggio Emilia Eğitim Mekânı/Loris Malaguzzi International Center	85
Görsel 2.50: Fredekriksvej Anaokulu Cephe ve Mekân Görünüşleri.	88
Görsel 2.51: The Pnocchio Childerens's Centre Görüşleri.	88
Görsel 2.52: Wegrow Okulları İç Mekân Görüşünü.	89
Görsel 2.53: We Grow Anaokulu, Ahşabın Sessiz Oyun Mekânlarında Çeşitli Formlarda Kullanılabilirliği.	91
Görsel 2.54: Örnek Oyun Alanları	92
Görsel 2.55: Okul Öncesi Eğitim Mekânlarında Bahçe Tasarımları	93
Görsel 2. 56: Benebaby International Academy, Çin, 2020.	94
Görsel 2.57: Nubo Kindergarten, Avusturya, 2017.	95
Görsel 2.58: Avenue Green Sheshan Anaokulu.	97
Görsel 2.59: Kindergarten Obukhivka, Ukrayna, 2018.	97
Görsel 2.60: Marmara Anaokulu Dış ve İç Mekân	98
Görsel 2.61: High Scope Eğitim Mekânı / Oakvieww Village Childcare	99
Görsel 2.62: Okul Öncesi Eğitim Kurumu Dış Mekân.	100
Görsel 4.1: İvat Turhan Anaokulu Planı	106
Görsel 4.2: Maya Anaokulu Planı	106
Görsel 4.3: Final Anaokulu Planı	106
Görsel 4.4: Esa Karadolap Anaokulu Planı	107
Görsel 4.5: Maya Anaokulu Sınıf Görseli	117
Görsel 4.6: Final Anaokulu Sınıf İçeri Görseller	117

Görsel 4.7: İvat Turhan Anaokulu Sınıf Görseli	120
Görsel 4.8: Esa Karadolap Anaokulu sınıf görseli	120
Görsel 4.9: Esa Karadolap Anaokulu Sınıf 1	121
Görsel 4.10: Final Anaokulları Sınıf 1	122
Görsel 4.11: İvat Turhan Anaokulu Sınıf 2 Duvar	122
Görsel 4.12: Maya Anaokulu Sınıf 2 Duvar	123
Görsel 4.13: Maya Anaokulu Duvar Rengi	123
Görsel 4.14: İvat Turhan Anaokulu Duvar Rengi	124
Görsel 4.15: Final Anaokulu Duvar Rengi	124
Görsel 4.16: Esa Karadolap Anaokulu Duvar Rengi	125
Görsel 4.17: Maya Anaokulu Sınıf Penceresi.....	126
Görsel 4.18: İvat Turhan Anaokulu Pencere	127
Görsel 4.19: İvat Turhan Anaokulu Sabit İç Pencere.....	127
Görsel 4.20: Final Anaokulu Sınıf Pencere	128
Görsel 4.21: Esa Karadolap Anadolu Okulu Pencere ve Aydınlatma.....	128
Görsel 4.22: Esa Karadolap Anaokulu Havalandırma ve Isınma Sistemi Olarak Klima.....	129
Görsel 4.23: İvat Turhan Anaokulu Kalorifer Peteği ve Konumu	130
Görsel 4.24: Final Anaokulu Kat Girişi ve Koridor	131
Görsel 4.25: İvat Turhan Anaokulu Bina Girişi ve Koridor	132
Görsel 4.26: İvat Turhan Anaokulu Acil Çıkış Kapısı.....	133
Görsel 4.27: İvat Turhan Anaokulu Elektrik Panosu	133
Görsel 4.28: Esa Karadolap Anaokulu Giriş ve Koridor	134
Görsel 4.29: Maya Anaokulu Giriş, Hol ve Bahçe Çıkışı.....	135
Görsel 4.30: Maya Anaokulu Koridor ve Sınıf Kapısı	136
Görsel 4.31: Final Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler	137

Görsel 4.32: İvat Turhan Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler	137
Görsel 4.33: Esa Karadolap Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler	138
Görsel 4.34: Maya Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler	139
Görsel 4.35: Maya Anaokulu Yemekhane	139
Görsel 4.36: Final Anaokulu Yemekhane.....	140
Görsel 4.37: Esa Karadolap Anaokulu Açık Oyun Alanları.....	142
Görsel 4.38: Esa Karadolap Kapalı Oyun Alanı.....	143
Görsel 4.39: Maya Anaokulu Açık Oyun Alanları.....	143
Görsel 4.40: Final Anaokulu Kapalı Oyun Alanı	144
Görsel 4.41: Final Anaokulu Açık Oyun Alanları.....	144

ÇİZİMLER LİSTESİ

Çizim 2.1: Mekânı Tamamlayan Elemanlar	19
Çizim 2.2: Öğrenme Mekânının Organizasyonu	23
Çizim 2.3: Bir Okul Öncesi Eğitim Merkezi Seçimi İçin Gerekli Nitelikler ...	24
Çizim 2.4: Renklerin Algılanması	39
Çizim 2.5: Işık Renk Yansıması	40
Çizim 2.6: Birincil Işık Renkleri: Kırmızı, Yeşil Koyu Mavi. İkincil Işık Renkleri: Ana Işık Renklerinin İkişer İkişer Karıştırılmasıyla Elde Edilir.	40
Çizim 2.7: Nesneye Göre Aydınlatma ve Yansıtma	41
Çizim 2.8: Gözün Görme Sınırları	42
Çizim 2.9: Retina Üzerindeki Işığa Duyarlı Hücreler.....	42
Çizim 2.10: Işığın Gözde Kırılması.	43
Çizim 2.11: İdeal Bir Çocuk Yuvası (Kreş+Anaokulu) Erişim Grafiği.	56
Çizim 4.1: Final Anaokulu D ve C	119

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3. 1: Türkiye Geneli Anaokulu İstatistikleri. 102

KISALTMALAR VE SEMBOLLER LİSTESİ

Kısaltmalar;

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
DAP	: Gelişim Olarak Uygun Program (ABD)
Ed.	: Editör
IEQ	: İç Mekân Kalitesi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
Vd.	: ve diğerleri

Sembolleri;

Cm	: Santimetre
m	: Metre
mm	: Milimetre
m ²	: Metrekare
%	: Yüzde

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Mimari bir yapının tasarımı ve inşa aşamaları, birçok uzmanlık alanları ile iç içe ve çok katmanlı evrelerden meydana gelmektedir. Bu evrelerin aşamaları, birbiri ardınca gelen ya da birbirine paralel aralıklarda konumlanabilir. Mimari yapıların tasarım ve yapım evrelerinde; sürdürülebilirlik, maliye, enerji tüketimi, yapı içerisinde bireylerin gereksinimleri, çevreyle uyumu, yasal gerekliliklerinin sağlanması vb. birçok özellikler göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak yaşadığımız dünyada birçok mimari yapının tasarım ve yapım aşamalarında maliyete önem verilirken, diğer gereklilikler göz ardı edilmektedir. Özellikle iç ve dış mekân tasarımları arka planda tutulduğu görülmektedir (Faravar, 2023).

Mimari yapıların tasarım aşamalarında mekânın tasarımı sonraya bırakıldığında, yapı elemanları ile mekânın nitelikleri ile tasarımı arasında uyumsuzluk oluşmaktadır. Gelişmiş ülkelerde mimari yapılar tasarlanırken kullanıcıları dikkate alınarak iç ve dış mekân tasarımlarına önem verilmektedir. Bu bağlamda mimari mekânların konfor ve mekânsal memnuniyetinin sağlanması için mekânların sağlıklı ve kaliteli bir tasarım ortaya konulmaktadır (Altuncu, 2016).

Bir mekânın tasarımında iç mekân kalitesinin (IEQ) yapı içerisinde fiziksel ortam koşullarının kullanıcısı ile uyum içerisinde olması önemlidir. Yani kullanıcısının gereksinimlerine göre tasarlanması gerekmektedir. Aynı şekilde dış mekânında yapı ile uyumlu ve kullanıcısının gereksinimlerine göre tasarlanması gerekmektedir. Mekân kalitesi birçok farklı özellikleri kapsamaktadır. Bunlar; mekânın havalandırma, aydınlatma, ısıtma, akustik konforlarının yanında, sağlık açısından tehlike içeren küf, nem, radyasyon, zararlı kimyasallar, gürültü ve titreşimlerdir. Bunların yanında mekân tasarımında mekânın ölçüleri, kullanılan donatılar ve aksesuarlar, kullanılan yapı ve diğer malzemelerin özellikleri ön plana çıkmaktadır (Lia ve Ark., 2009).

Mekân kavramı insanlık tarihi ile özellikle yerleşik hayata geçişle birlikte gelişmiş ve kullanıcıların amaçlarına göre tasarlanmıştır. İlk mimari yapılar genellikle barınma amacıyla tasarlanırken, kentsel yaşamla birlikte farklı formlar kazanmıştır. Kent yaşamıyla birlikte mimari mekân olarak tasarlanan en önemli yapılardan birisi de

eğitim mekânlarıdır. Eğitim mekânları insanların toplu bir Şekilde etkinlik yaptıkları alanlar olmasından dolayı kalabalık gruplara hitap edecek Şekilde tasarlanmıştır. Eğitim mekânlarında eğitimin gerŐekleŐeēēi sınıflar ve etkinlik alanlarından geÇirilen vakit iÇerisinde bireyin fiziksel, psikolojik ve bilişsel yönden etkileri söz konusudur. Eğitim mekânlarının tasarımı üzerine birÇok ŐalıŐma yapılmasına raēmen, gelişen ve deēiŐen dünya düzeninin getirdiēi aÇık, kapalı ve yarı aÇık formdaki eğitim ve oyun mekânlarının tasarımılarının incelenmesi kaŐınılmaz bir hal almıŐtır (Altuncu, 2016).

Mekânların kullanıcıları üzerinde bıraktıēı etkileri ile kullanıcı üzerinde algı be performansı üzerinde doērudan bir ilişki söz konusudur. Mekân ile kullanıcı arasında mekânsal algılar genellikle fiziksel ortandan elde ettiēi verilerin etkilerinden söz etmek mümkündür (Porteous, 1996). Eğitim ve oyun mekânlarında kalite, başta fiziksel ortam ve materyaller gibi birÇok faktörden etkilenmektedir. Erken Çocukluk döneminde bireylerin eğitim hizmetlerinin iyi düzenlenmiş ortamların destekleyici niteliklerde olduēu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda Çocuk eğitim ve oyun mekânlarının mekânsal kalitesi büyük önem arz etmektedir (Karademir ve Akman, 2021).

BirÇok ölkede Çocuklar iÇin tasarlanan eğitim ve oyun mekânları birtakım tasarım standartları belirlenmiştir. Bu tasarım standartları ile Çocuk eğitim ve oyun mekânlarında zihinsel dünyasını geliştirme, eğitim ve eēlenme süreçlerinde olumlu gelişmeler saēladıēı görölmüŐtür.

1.1. Araştırmanın Problemi

İnsan yapısı gereēi yaşamını sürdürmek amacıyla yaŐadıēı mekânın koŐullarını Şekil, deēiŐim, geliştirme ve kullanma gibi güdülerle hayatına devam etmektedir. Birey kendini, yaşamını iÇine alan ve insanla bütönlöŐen ergonomi, yeni mimari yapının iş ve dış mekânları, fiziksel ortam öēeleri döngüsü iÇerisinde bulur. Çocukluk, yaŐamın doēal ve deēiŐmez en önemli dönemidir. Bebeklik dönemi doēal bir gerŐeklik taŐırken, Çocukluk dönemiyle birlikte bu doēal gerŐekliēe sosyo-költürel yapıda eklenmektedir (Akyüz, 2000). Çocukluk dönemindeki Çevre algısı yetişkinlere göre daha farklıdır. Bundan dolayı Őocuēun iÇinde bulunduēu mekân ve Çevresi, onun aktivite yapabileēēi, yeni deneyimler kazanabileēēi Şekilde tasarlanması gerekmektedir. Tasarımların hepsinin merkezinde kullanıcının Çocuk olduēu kabul edilmelidir (Ziegler, 1987).

Bu kapsamda mimari mekân tasarımları uygulamalarında belirlenen standartların uygulanıp uygulanmaması hususu önem arz etmektedir. Özellikle ülkemizde 4-6 yaş grubu çocukların eğitim ve oyun mekânlarının standartlara uyulmaması, tasarımının hedeflenen amacı için kullanılırken, problemler yaşandığı görülmüştür (Gündüzlü ve Erçevik Sönmez, 2021). Araştırmanın problemi; incelenen 4-6 yaş çocuk eğitim ve eğlence mekânlarının gerekli standartları taşıyıp taşıyamaması şeklindedir.

1.2. Araştırmanın Temel Soruları

Araştırmamız çocuk eğitim ve oyun mekânlarının mekân standartları açısından birçok farklı unsurun mimari tasarım elemanları olması bakımından araştırma bu mekânların standartlara uygunluğunu temel konu edinmiştir. Buradan hareketle şu sorulara cevap aranacaktır:

Araştırma kapsamındaki çocuk eğitim ve oyun mekânları mekânsal standartlara uygun mudur?

Araştırma kapsamındaki çocuk eğitim ve oyun mekânları mekânsal standartların yeterlilik seviyeleri mimari bağlamda tasarlanmış mıdır?

İlk soruya cevap bulmak için araştırma kapsamındaki eğitim ve oyun mekânlarında incelemeler yapılarak mekânı oluşturan fiziksel ortam öğeleri ölçümleri yapılacaktır. Mekân öğelerinin her biri ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Araştırmanın ikinci sorusuna cevap bulmak için, araştırma kapsamında incelenen çocuk eğitim ve oyun mekânlarında bulunan fiziksel ortam öğelerinin standartlara uygunluğu ve tasarlanma amaçları incelenmiştir. Bu soru dünya ve Türkiye'deki mekân standartları üzerinden değerlendirilecektir.

1.3. Araştırmanın Amaç ve Kapsamı

Birey ilk eğitimini ailesinden aldıktan sonra okul öncesi diye adlandırılan eğitim kurumlarında eğitim almaya devam eder. Okul öncesi eğitim mekânları çocukların eğlenerek öğrenme ilkesine göre tasarlanmalıdır. Çocukların fiziksel ve zihinsel açıdan gelişmesinde içerisinde bulunduğu mekânın tüm unsurları ile eğitime ve oyuna uygunluk arz etmesi gerekmektedir. Bu hususta dünyada ve ülkemizde belirlenen standartlar belirlenmiştir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların, kullandıkları olan olarak sınıf ve oyun alanları standartlara uygun olmadığı durumlarda kurumun hedeflediği çocuğun gelişim açısından olumsuzluklar teşkil etmektedir. Bu çalışmanın

amacı çocuklar için tasarlanmış eğitim ve oyun mekânlarının mekân standartları açısından uygunluğunun tespit edilmesi şeklindedir. Ayrıca mekân içerisinde bulunan fiziksel ortam öğelerinin standartlara göre tasarlanan ve tasarlanmayan arasındaki farklar ortaya konulması amaçlanmıştır.

Eğitim kurumlarının ilk basamağı olan okul öncesi eğitim mekânlarını bireyin ilköğrenim, eğlence ve sosyalleştiği mekânlardır. Her ne kadar temel amacı eğitim olsa da bu kurumları oluşturan mimari özellikleridir. Nitekim mimari insanın vahşi yaşamdan medenî yaşama taşıyan önemli bir öğedir. Dolayısıyla mimari ve eğitimin birleştiği kurumlarında tasarımları önem arz etmektedir.

Günümüzde insanların çalışma hayatına daha fazla yönelmesiyle birlikte ilkokulların öncesinde çocuklar için eğiti veren kurumlarında sayısı ve önemi artmıştır. Resmi ve özel olmak üzere neredeyse her mahallede en az bir tane okul öncesi eğitim ve oyun mekânları bulunmaktadır. Bu kurumların mimari açıdan tasarlanması, kullanım amaçlarına uygun olması gerekmektedir. Ülkemizde okul öncesi eğitim ve oyun mekânlarının özellikle resmi olanların önemli bir kısmı eğitim ve oyun amaçlı tasarlanmamış yapıların dönüştürülerek oluşturulduğu görülmektedir. Özel kurumların ise genellikle eğitim ve oyun mekânı olarak tasarlandığı görülmektedir. Bu kapsamda İstanbul ilinde seçtiğimiz resmi ve özel okul öncesi eğiti ve oyun mekânlarının dünya ve Türkiye standartları açısından olumlu ve olumsuz yanlarının olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönemde birey öğrenmeyi keşfeder. Bu dönem öğrenmenin en yoğun olduğu dönemdir. Erken çocukluk dönemi en hareketli dönemlerin başında gelmektedir. Çocuklar bu dönemde çevrelerini tanır ve deneyimlerin kazandığı dönemdir. Çevresinde olup bitenler her daim gözleminde olan çocuk bu dönemde fiziksel çevreninde etkisiyle gelişim sürecinde önemli deneyimler kazanırlar. Bu dönemde çocuklar aktif olarak vakit geçirdikleri eğitim ve eğlence mekânları onların fiziksel, psikolojik, duygusal ve sosyal gelişimlerini önemli ölçüde gelişimlerini etkilemektedir (Kıldan, 2007).

Bu kapsamda çocuk eğitim ve oyun mekânlarının tasarımında kullanılan donatıların, mekânın tasarımına uygun olarak standartlar gözetilerek hazırlanması önem arz etmektedir. Bu dönemdeki çocukların çevresini oluşturan fiziksel öğeler ile doğrudan ilişki içerisinde. Bu sebeple tasarımda kullanılacak mobilyaların mekânda yer

kaplamasının üstünde bir anlam barındırması gerekmektedir. Belirlenen standartlara göre hazırlanan mimari mekânlarda kullanılan donatılar çocuğun zihin dünyasını geliştirecek, ona hayaller kurduracak ve birden çok farklı şekilde kullanma imkânı sunacak şekilde tasarlanmalıdır. Günümüzde yaygınlaşan okul öncesi eğitim kurumlarının mimari mekân tasarımları ve fiziksel öğelerin tasarımının belirlenmesi öne arz etmektedir.

Mimari mekân tasarımı uygulamalarında belirlenen standartların uygulanıp uygulanmaması hususu önem arz etmektedir. Özellikle ülkemizde 4-6 yaş grubu çocukların eğitim ve oyun mekânlarının standartlara uyulmaması, tasarımın hedeflenen amacı için kullanılırken problemler yaşanmasına neden olduğu gözlemlenmiştir (Gündüzlü ve Erçevik Sönmez, 2021). Araştırmanın problemi incelenen 4-6 yaş eğitim ve oyun mekânlarının standartlar taşıyıp taşıyamaması şeklinde belirlenmiştir.

Bu tezin kapsamında, çocuk eğitim ve oyun mekânlarının mekân standartlarının incelenmesi ve değerlendirilmesi kapsamında 2023-2024 eğitim-öğretim yılı içerisinde İstanbul ilinde bulunan 4-6 yaş grubuna eğitim veren resmi ve özel kurumların incelenmesidir. Farklı ilçelerdeki resmi ve özel eğitim kurumlarında mekânsal saha araştırması yapılacaktır. Bu kapsamda iç mekânda bulunan fiziksel ortam öğelerinin dünya ve Türkiye standartları kıyaslanarak kurumların üzerine incelemeler gerçekleştirilecektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Araştırmamıza akademik anlamda özgün bir değere sahip olmasında, bu çalışmanın İstanbul ilince çok sayıda çocuk eğitim ve oyun mekânlarının mimari açıdan standartların göz ardı edilmesidir. Bu kapsamda daha önce yapılan çalışmalarda (Özyaba, 1998; Silav Utkan, 2003; Yenice, 2013; Kavaz, 2022) mekân öğelerinin bir tanesi ya da mekân öğelerinin etkileri üzerine gerçekleştirilmiştir. Çocuk eğitim ve eğlence mekânlarının tasarım standartlarının incelenmesini amaçlayan bu araştırma, çocuk eğitim ve eğlence mekânlarının mimari açıdan tüm fiziksel ortam öğelerinin incelenmesi açısından “özgün” bir değere sahiptir.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada; okul öncesi eğitim ve eğlence mekânlarında mimari mekân ve mobilya tasarımının standartlara uygunluğu, tasarımın biçim, işlev, malzeme, ergonomi ve teknolojik açıdan kullanıcıları üzerine etkileri incelenmiştir. Araştırmada öncelikle tezin konusu belirlenmiş, ilgili konuyla alakalı nesnel veriler toplanması için literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Yapılan literatür taramasından elde edilen veriler tespit edilmiştir. Literatür taramasından elde edilen sonuçlarda konunun iyi anlaşılması için ilgili kavramlar tespit edilmiş ve bu kavramların birbirleri ile olan ilişkileri irdelenmiştir. Bu veriler neticesinde araştırmanın bulgularına geçilmeden önce altı ana başlık altında çalışmanın konusu ile ilgili kavramsal bilgiler verilmiştir. Bu araştırmanın ana yöntemi betimsel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Betimsel tarama yöntemi “tarama modelleri geçmiş veya günümüzde mevcut olan bir olguyu/durumu kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlamayı amaç edinmiş araştırma modelidir” (Karasar, 2012). Son olarak belirlenen mekânlarda gerçekleştirilen inceleme ve ölçümler ile standartlar karşılaştırılarak kurumların mimari mekân tasarımları incelenmiştir.

Tezin ana konusunu oluşturan kavramlar üzerine literatür taraması gerçekleştirilecektir. Tezin kavramsal bölümleri konunun daha iyi anlaşılması için ayrı bölüm başlıkları altında verilecektir.

Tezin ana konusunu oluşturan çocuk eğitim ve eğlence mekânlarının mekânsal tasarım standartları kapsamında İstanbul ilinde tespit edilen okul öncesi eğitim kurumları mekân tasarımları incelenecektir. İncelenen mekânlarda elde edilen bilgiler kıyaslanarak mimari açıdan değerlendirilecektir.

Araştırma kapsamındaki alan çalışmasında nicel ve nitel araştırma tekniklerinden faydalanılmıştır. Kurumların fiziksel ortam öğelerinin incelenmesi kapsamından gerekli izinler alınmıştır. Kurumlarda yapılacak gözlem, ölçüm ve analizler belirli aralıklarla gerçekleştirilmiştir. Alanda yapılan gözlem ve eskizler ile mevcut durumlar analiz edilmiş ve genel bulgular doğrultusunda sonuç ve öneriler bölümüne geçilmiştir.

1.6. Araştırmanın Yapısı

Araştırma giriş dahil toplam 5 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın giriş bölümünde araştırmanın problemi, temel soruları, amaç ve kapsamı, önemi, yöntemi, yapısı ve literatür taramasına yer verilmiştir. İkinci bölüme ise kavramsal ve kurumsal bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölüme ise materyal ve yöntem hakkında bilgiler verilmiştir. Araştırmanın dördüncü bölümünde araştırmanın bulguları hakkında bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde ise değerlendirme ve tartış, sonuç ve öneriler verilmiştir.

1.7. Literatür Taraması

Çocuk eğitim ve eğlence mekânları ile yapılan çalışmaların genellikle tek yönlü olduğunu söylemek mümkündür. Bu alanda yapılan bazı çalışmalar şu şekildedir:

Salihoğlu Aydın (2018), çocuk mobilyaları ve donatıları üzerine yapılan çalışmada, çocuk ergonomisi, çocukların hayal dünyaları, yalınlık ve güvenlik faktörleri üzerine bir önem çalışması yapılmıştır.

Altuncu (2016), eğitim gören öğrencilerin fiziksel çevre kalitesi üzerine yapılan çalışmada öncelikle iç mekân ve mobilyalar baz alınarak, öğrencilerin çevre kalitesi yargıları ve daha sonra da iç ortam hava kalitesinin ısı ve ses konforu üzerine bir inceleme yapılmıştır.

Bu örnekler gibi çocuk ve mekân kavramı üzerine yapılan çalışmalar aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 1.1: Literatür Taraması

Literatür Taraması 1	
Kaynağın Adı / Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmacı:	Ceren Bakır Kıymaz
Yayın Tarihi:	2020
Araştırmanın Amacı:	Montessori sisteminde tasarım ve eğitim metodunun çocuk mobilya sektöründe ve okul öncesi anaokullarında ne şekilde etkisi olduğudur.
Araştırmanın Yöntemi:	Nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Araştırmanın Sonucu:	Araştırmanın iç mimarlık açısından sonuçlarına bakıldığında Montessori mobilyalarının daha sade ve az renk tercih edilerek oluşturulduğu tespit edilmiştir. Mobilyalarda boya kullanımı en aza indirilmiştir. Kullanıcıya zarar verebilecek malzemeler tercih edilmemiştir. Ayrıca dünya ve Türkiye'deki standartlara uyulduğu gözlemlenmiştir.
Literatür Taraması 2	
Kaynağın Adı / Türü:	Araştırma Makalesi
Araştırmacı:	Nihan Salıhoğlu Aydın, Işık Aydemir
Yayın Tarihi:	2018
Araştırmanın Amacı:	Çocukların küçük yaşlardan itibaren iletişime geçtikleri her bir nesne ya da mekânların gelişimine sağladıkları katkılar nelerdir.
Araştırmanın Yöntemi:	Nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Çocuk mobilyaları ve donatılarında yapılan çalışma ile çocuk ergonomisi, hayal dünyası, yalınlık ve güvenlik gibi tasarım kriterlerinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Literatür Taraması 3	
Kaynağın Adı / Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmacı:	Mehmet Emre AKIN
Yayın Tarihi:	2018
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın amacı alışverişin caddelerindeki değişimin mekânsal kalite bağlamında incelenmesidir.
Araştırmanın Yöntemi:	Alan çalışması yapılmıştır. Nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Bu tez çalışması alışveriş mekânlarını süreç içerisinde kapalı ve açık mekânlar olarak incelemektedir. Agoralardan alışveriş merkezlerine dönüşüm. Ayrıca belirli bir durumun nedeni kentsel mekanlarda meydana gelen ticari varlık veya gelişme ortaya çıkar. Varlığı

	örnek olay olarak seçilen Bahariye Caddesi'ndeki açık ve kapalı alışveriş mekanları incelenmiştir.”
Literatür Taraması 4	
Kaynağın Adı / Türü:	Doktora Tezi
Araştırmacı:	Damla Altuncu
Yayın Tarihi:	2016
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın amacı iç mekânın fiziksel çevre faktörlerine duyulan ihtiyaçların karşılanması, kullanıcı memnuniyeti ve iç mekân kalitesinin araştırılmasıdır.
Araştırmanın Yöntemi:	Nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin bulunduğu ortamdaki çevre kalitesinin; havalandırma, akustik, sıcaklık gibi unsurlar etkilemektedir.
Literatür Taraması 5	
Kaynağın Adı / Türü:	Araştırma Makalesi
Araştırmacı:	Gündüzlü, E. B. ve Erçevik Sönmez, B.
Yayın Tarihi:	2021
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın amacı iç mekân tasarımlarında ‘’özgün mekân’’ ve ‘’özgün olmayan mekân’’ arasındaki farkların ortaya konulmasıdır.
Araştırmanın Yöntemi:	Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Yapılan analizler neticesinde özgün mekanların özgün olmayan mekanlara göre güvenilir, ergonomik açıdan daha konforlu ve konsept yönünden daha bütüncül ve özgün olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Literatür Taraması 6	
Kaynağın Adı / Türü:	Araştırma Makalesi
Araştırmacı:	Tekel, A. ve Özalp, Y.
Yayın Tarihi:	2021

Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın amacı mekânın fiziksel ve algısal niteliğinin kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirilmesidir.
Araştırmanın Yöntemi:	Bu çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin yanında alan incelemesi de yapılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Bu araştırmanın neticesinde mekânın fiziksel ve algısal niteliği kullanıcının memnuniyetini olumlu derecede etkilediğine ulaşılmıştır. Mekânın konforlu ve güvenli olması kullanıcının mekân algısı kalitesinin memnuniyetini arttırmaktadır.
Literatür Taraması 7	
Kaynağın Adı / Türü:	Doktora Tezi
Araştırmacı:	Akman Çınar, Eymen
Yayın Tarihi:	2012
Araştırmanın Amacı:	Bu araştırmanın amacı mekânın fiziksel donatılarının kullanıcıyı o mekâna ait güven duygusunun belirlenmesidir.
Araştırmanın Yöntemi:	Bu araştırmada istatistiksel yöntem ve karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Araştırmanın sonucunda güven hissi ile bireyin bakış açısı ve kaçış imkânı, saklanma olasılığı, kamu ve özel mülkiyete ait alanlar arasında geçiş, uyum, estetik, duvar yüksekliği ve bina yüksekliği arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.
Literatür Taraması 8	
Kaynağın Adı / Türü:	Yüksek Lisans Tezi
Araştırmacı:	Seda Baksi
Yayın Tarihi:	2018
Araştırmanın Amacı:	Bu çalışmanın amacı somut işlem dönemindeki çocukların kendilerine ait mekânların onlar için ne anlam ifade ettiği, tasarımdaki eksik ve rahatsız edici yönlerin tespit edilmesidir.

Araştırmanın Yöntemi:	Bu araştırmanın yöntemi olarak bilişsel haritalar ve anket tekniği kullanılmıştır.
Araştırmanın Sonucu:	Bu araştırmanın sonucunda çocuklara ait mekanların kurgusu ve tasarımı çocukların farkındalık ve duyarlılıklarının arttığı görülmüştür.

Literatür araştırmalarında karşımıza çıkan sonuçlar, çocukların içerisinde buldukları mekânları algılama ve aidiyet hissetmesi geçirdikleri zamanla eş değer artmaktadır. Mekânın kalite ve tasarım olarak memnuniyet derecesi üzerinde etkisi söz konusudur. Bir mekânın tasarım ölçüleri, fiziksel ortam öğeleri çocukların mekânla olan ilişkilerinde önemli kriterleridir. Yapılan literatür taraması sonucu ilgili çalışmaların mekân ve çocuk arasındaki ilişkileri farklı yönlerde ele alındığı tespit edilmiştir. Çalışmaların büyük bir kısmı çocukların mekân algıları ve mekânın içerdiği anlam üzerine yapılmıştır. Bu literatür taramaları neticesinde çocuk ve mekân ilişkisi tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın konusu olan mekân ve okul öncesi eğitim kavramları hakkında bilgiler verilecektir.

2.1. Mekân Kavramı

Mekân, insanın hayatının her anında etkileşiminde olunan, her zaman belirli bir sınırla çizilemeyen ve zihnimizde kavramsal olarak var olan mimari bir oluşturdur. Bu kapsamda mekân ve iç mekân tasarımları önem arz etmektedir (Yazıcı, 2004).

Mekân, birçok farklı disiplin tarafından ele alınan ve tartışma konusu olan, kökenleri Antik Yunan'a kadar uzanan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Mekân kelimesi, varlıklardan birinin ya da birkaçının herhangi bir sebeple bir yerde var olmasını ifade eden Arapça "kevn" kelimesinden dilimize geçmiştir. Bu bağlamda mekân, varlıkların belirli bir formda var oldukları alan anlamına gelmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre mekân "bulunan yer" şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2024). Mimari bir terim olarak mekân, "insanın çevresinden belirli bir ölçüde ayrıldığı, içerisinde eylemlerini gerçekleştirdiği uygun boşluklar" olarak tanımlanmaktadır. (Hasol, 1990).

Mekân, insanların sınırları içerisinde var olduğu ve eylemlerini gerçekleştirdiği kavramsal bir olgudur. Ayrıca mekân insanın içerisinde var olmasıyla somut bir hale gelmektedir (Aydınlı, 1986, Akt.: Yazıcı, 2004). Başka bir ifade ile insanın olduğu bir ortamın belirli sınırlar ile çevreleyen, içerisinde eylemlerde bulunma imkânı sunan, tabiattan veya peyzaj alanlarından insan tarafından anlamlandırılan sınırlı bir alandır (Görsel 2.1) (Doğan, 2008).

Görsel 2.1: Dinamik Formlarla Oluşturulmuş Yüzeylerin Sınırladığı Mekân.

Kaynak: Ertemli, 2018.

Mekân tüm unsurları ile içerisindeki bireyi kuşatan, sınırları içerisindekiler ve dışındaki özellikleri ile insanı etkileyen, kullanıcıya mesaj ileten, zaman ve çevre ile her daim etkileşim halinde olan fiziksel bir varlıktır. Bu özellikleri ile birçok bilim dalı mekân kavramı konu edinmiştir (Aslan vd., 2015).

İnsanın varlığından beri ona eşlik eden bir kavram olan mekân Ching'e göre insanla kesiştiği noktada fiziksel ve algısal sınırlarla kendini mimari mekân olarak var eder (Posta, 2022).

Mekân her daim insanı kuşatmaktadır. Mekân içerisinde insanlar hareket etme, biçim ve nesnelere tanıma, sesleri işitme, havayı ve kokuları hisseder. Mekân doğal malzeme olan ahşap ve taş olmak üzere birçok yapı malzemesinden oluşmaktadır. Her ne kadar bir yapıdan bahsedilmişse de doğası gereği biçimsizdir. Mekânı belirleyen görseller, ışık, boyutlar ve ölçeği mekânın sınırlarına bağlıdır. Bu sınırlar mekânın kavranması ve çevrenmesinde, bir kalıba sokularak biçimsel olarak düzenlendiği zaman mimari bir özellik kazanır (Görsel 2.2) (Ching, 1996; Akt.: Posta, 2022).

Görsel 2.2: Mekânsal Hacmi Yansıtan Bir Görsel

Kaynak: Erkenez ve Civarlıoğlu, 2020.

Zevi (2015)'e göre mimari, mekân yaratma sanatıdır. Sadece mekânsal biçim değil, mekânı çevreleyen her bütünün mekânsal etkisini düşünmektir. Buradaki etkiden kasıt mekânı sınırlayan yüzeylerin organizasyonu, sembolik motifler ve aydınlatma ile belirlemektir. Newton'a göre mekânı içerisinde buldukları cisimler ile karıştırmamak gerekir. Mekân içerisindekilerden bağımsızdır. Leibniz göre mekân “cisimlerin herhangi bir durumu mekânı ifade etmez, onların birbirlerini izlemelerine imkân veren durumlar dizisi, bir arada olabilme ihtimallerinin düzenidir. Mekân varlık değil, ilintidir” (Usta, 2020).

Doğa içerisinde belirli sınırlar ile belirlenmiş ve mekânsal bir bütünlük oluşturan mekânlara doğal mekânlar denilmektedir (Görsel 2.3). Yapay mekânlar ise insanlar tarafından doğal mekânların içerisinde belirli sınır öğeleri ile oluşan mekânlardır. Buna göre insan doğal mekânları kendi beklentilerine göre yapay mekânlarla yeni formlara dönüştürmektedir. İnsanın oluşturduğu yapay mekânlar mimari mekânları oluşturmaktadır. Mimari mekân doğal mekân içerisinde bulunan bir alanı insanın kavrayacağı şekilde bir bölüme ayırmak ya da sınırlar ile çevrelemektir (Hasol, 1990).

Görsel 2.3: Doğal Mekân Örnekleri

Kaynak: Akalin, 2023.

*** a. Şeytan Köprüsü yarma vadisi (üsten çekilmiş), b. Muradiye Şelalesi (güneyden-kuzeye bakış), c. Gönderme yarma vadisi(batıdan doğu yönlü), d. Bazaldik yarma ve alüvyal dolgular(kuzey-güney yönlü)

İnsan fiziksel, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik yapısı ile insanlar ve çevresiyle etkileşim halinde olan bir varlıktır. Bu etkileşim ile yaşama dair eğilimini oluşturmaktadır. İnsan yaşamsal eylemleri olan uyuma, dinlenme ve yürüme gibi eylemlerle yaşam arasındaki bağı kurar. Bu ilişki ile doğal etkenlerden ayrışıp insanın meydana getirdiği yapay mekânlar da meydana gelmektedir. Yaşamsal faaliyetler, yapay mekân olarak ifade edilen belirli bir sınırla çevrelenmiş, bir hacim oluşturan üç boyutlu örgütlenmiş mekânlarda idame etmektedir (Görsel 2.4) (Sümer, 2011).

Görsel 2.4: Çoklu Yaşam Alanını Gösteren Bir Görsel

Kaynak: Temel, 2021.

Mekân bir sınırlayıcı öge tarafından sınırlandırıldığında iç ve dış mekân oluşmaktadır. İç ve dış mekân, tasarım aşamasında ve kullanıcısında bir bütünlük uyandırmalıdır. İç ve dış mekân birbirini tamamlar nitelikte olmasına rağmen farklı gereksinimlere ihtiyaç duymakta ve farklı fiziksel koşullara sahiptirler (Görsel, 2.5). Her iki mekânda farklı kullanıcılara ve farklı işlevlere sahiptir. Bu bağlamda iç mekânı şu şekilde tanımlamak mümkündür: “Belirli bir eylem gerçekleştirmek amacıyla insanın kendi elleriyle yaptığı, uzaydan ayrılan bölünen ya da sınırları belirlenen; gibi fiziksel ortam öğeleri ile donatılmış, ilk amacı barınmak olan ihtiyacını karşılamak amacıyla gerçekleştirdiği her çeşit özdeksel örgütlenmenin tamamını içine alan mekândır” (Kasap, 2009).

Görsel 2.5: İç Mekân Görseli

Kaynak: Açıcı, 2015.

Mekân örgütlenmesinde en önemli donatıların başında duvar gelmektedir. Duvarlar iç ve dış mekânın oluşmasında temel öğelerdir. Duvarlar taşıyıcı ya da bölücü işlevinde olsun bir yapının tüm duvarları; mekânın iç ve dış olarak ayıran sınır öğeleridir. Her ne kadar duvarlar iç ve dış mekânı birbirinden ayırsa da bu mekânlar arasında bulunan; pencere ve kapı gibi donatılar aracılığıyla sürekli etkileşim ve hareket içerisindedirler. İç ve dış mekân arasında geçişi sağlayan donatılar ayrıca duvarların kesin ayırıcı özelliklerini yumuşatmaktadır. Ayrıca mekânın algılanmasında kolaylık sağlamaktadır. Bu kapsamda iç mekânın algılanması için dış mekâna, dış mekânın algılanması içinde bir iç mekâna ihtiyaç duyulmaktadır (Görsel, 2.6). Her iki mekânda insan tarafından sınırları belirlenen, fiziksel bir çevrenin büyük oranda karşılık bulduğu mikro çevrelerdir. Mekân ve iç mekân, “İnsanın insanla, insanın nesnelere ve nesnelere diğer nesnelere olan aralıkları, uzaklıkları ve ilişkileridir. Kısacası insanı saran üç boyutlu bir anlatıdır” (Gür, 1996).

Görsel 2.6: İç ve Dış Mekân İlişisini Yansıtan Bir Görsel

Kaynak: Yarnia, 2023.

İç mekân insan için özel anlamlar taşıyan, onun duygularını yansıtan bir kavramdır. Nitekim insan yaşadığı yeri sınırlar ve bu alanı kendine göre tasarlar. Tasarladığı bu alan birey için korunma ve bazı gereksinimlerini karşılayacak şekilde tasarlanmaktadır (Görsel, 2.7). Buna göre, insanı dış tehlikelere karşı koruyan, kendisine özel mahrem bir çevre, ihtiyacı olan fiziksel gereksinimleri karşılayan bir oluşumdur. Yapay bir mekâna girildiğinde kapalılık ve kuşatılmışlık hissetmek mümkündür. Mekâna ait özel duvar, tavan ve döşeme öğeleri kapalılık ve kuşatılmışlık hissini vermektedir. Bu donatılar mekânı kapatır, sınırları birleştirir ve iç mekânı dış mekândan ayırır (Ching, 2004). Bu bağlamda “iç mekân güvenli ve huzurlu bir yuvaya; dış mekânda dünya ile buluşulan bir arenadır. İç mekâna oranla dış mekân insanın toplumla kaynaştığı bir

çevredir. İç mekânlar daha dar kapsamlı olarak insanları bir araya getirmektedir. İç mekân tasarlanırken yapılma amacına göre belirli bireylere hitap etmektedir (Taşcıoğlu, 2013).

Görsel 2.7: İlk İnsanların Korunma Amaçlı Mekânları

Kaynak: Arslantaş, 2014.

İnsan için mekân, yaşamsal faaliyetlerine sahne olan üç boyutlu bir örgütlenmedir. Netice olarak bireyin; günlük yaşamını sürdürdüğü, iş ve ev ortamı olarak kullandığı, iç mekân ile iletişim içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Birey için iç mekân, kendine ait hissettiği, sahip olduğu, kişiselleştirdiği, tasarladığı veya tasarlattığı bir alandır (Balaban, 2014).

Bir mekânın belirli bir sınırlar ile kapalı bir kutu gibi olması zorunlu değildir. Fiziksel sınırların yanında görsel sınırlarda olabilir. Misal ışık somut bir engel olarak kabul edilmez, ancak ışık ile bir mekânın sınırları çizilebilir (Görsel, 2.8). Bu sebeple mekânı bir yerin içi olarak sınırlamak doğru değildir. İç mekânın yanında dış mekânda bulunmaktadır (Arcan, 1999).

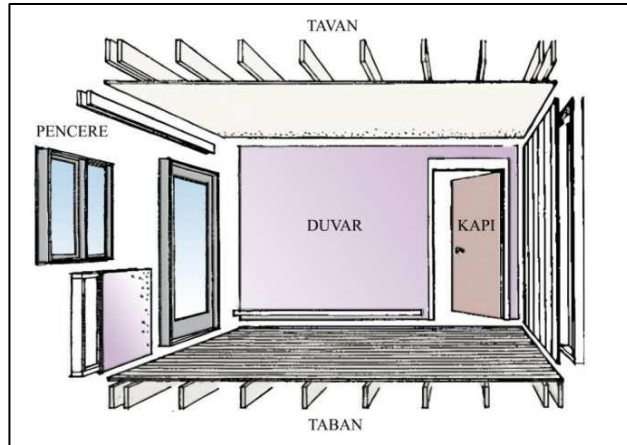

Görsel 2.8. Forest of Light ve Işık Algısı

Kaynak: Güney, 2023.

İç mekân üzerine en güzel yorumlardan birisini Frank Lloyd Wright yapmıştır. Ona göre iç mekân “Yapının ruhu olan şey mekânın kendisidir. İçinde yaşanan mekânın bölümleri oda ve salonlar mekânın bir parçasıdır. Mekânın tüm parçaları bir bütündür, ondan doğmadır. İçerisinde yaşanan mekânlar bir bütün olarak mekân mimarisinin ta kendisidir” (Kaya, 2021).

Bir iç mekânı oluşturan öğeler duvarlar, tavan ve zemindir. Pencere ve kapılar dış- iç mekân arasındaki bağlantıyı sağlar. Boyutları, oranları ve şekli yapının bir parçası olarak inşa edilmesi ile belirlenir (Krier, 1988). Fiziksel ortam öğeleri mekânın işlevini belirlemektedir (Çizim, 2.1).

Çizim 2.1: Mekânı Tamamlayan Elemanlar

Kaynak: Ching, 2002’den yararlanılarak düzenlenmiştir.

Mekân tasarlanırken kullanım amaçlarına göre biçim ve boyut kazanmaktadır. İç mekân sürekli farklı tasarlanabilir bir şekildedir. Mekânın oluşmasındaki en önemli etkenlerden birisi insanın çevresiyle olan ilişkisidir. Ayrıca mekân insanın gereksinimleri ve mutluluğuna yönelik, insanların eylemlerine uygun bir şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca iç mekân mimari içerisinde daha çok sınırları belirlenmiş olarak tanımlanan bir alandır. Ancak iç mekân geometrik bir alandır demek yetersizdir. Mekân kendi başına bir atmosfer oluşturur (Görsel, 2.9). İnsanın sosyal ve kültürel doğasıyla duygusal yönünün izlerini barındırır. İç mekânın insana barınma olmasının yanında, aklına ve ruhuna da barınma olanağı sağlar. Böylece mekân insanın kendi benliği ile yakın ilişkileri kurduğu bir alana dönüşür (Doğanca, 2002; Özkan, 2007).

Görsel 2.9: Makhni Studio'nun Mureki Hause Tasarımı.

Kaynak: Güney, 2023.

Mekân tasarımları, kişilerin kendilerini mutlu hissettikleri ve içerisinde uzun süre vakit geçirebilecekleri şekilde tasarlanmalıdır. Tasarım aşamasında kullanılan efektler yaşama engel olmamalıdır.

2.2. Okul Öncesi Eğitim ve Oyun Mekânları

Okul öncesi eğitim; bireyin 3 yaşından ilköğretime başladığı dönem arasındaki süreci kapsayan, sosyal ve akıl yürütme beceri ve yeteneklerinin geliştiği, bir eğitimci tarafından kişisel ve karakteristik gelişimin başladığı dönemdir (Mıstık, 2019).

Okul öncesi eğitim, ailede başlar, zamanlar aile ve çevresi çocuğun gelişiminde yetersiz kalabilmektedir. Çocuğun gereksinimlerini karşılama görevi okul öncesi eğitim kurumlarına düşmektedir. Bu kurumlarda çocukların yaş gruplarına göre çevreleri oluşturulup, gelişimleri sağlıklı ve doğal bir şekilde yaşayacakları ortamlar sağlanır (Aral ve Ark., 2001).

Okul öncesi eğitim mekânları “sosyalleşme, doğa ve yaşam alanları arasındaki ilişkiyi anlama, eğlence ve dinlenme imkânları sunma açısından önem taşıyan bir alandır” şeklinde tanımlamak mümkündür (Samur ve Kızıltepe, 2018). Okul öncesi eğitim kurumları, çocuğun çevresini tanınması ve gelişim evresinde aldıkları eğitim, sosyalleştiği ve oyun oynayarak veya çeşitli etkinliklerle hareket ederek enerji attıkları mekânlardır (Görsel, 2.10) (Mıstık, 2019).

Görsel 2.10: Benbasy International Academy, Çin 2020:

Kaynak: Öztürk, Tayılga, 2021.

Okul öncesi eğitim kurumlarının tasarlanmasında dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan birisi, çocuklara yönelik tasarlanmasıdır. Çocuklara yönelik tasarımlarda dikkat edilmesi gereken en önemli hususların başında; çocukların hareketlerini kolaylaştırıcı, tehlikeli ve kaza gibi olumsuzlukların yaşanmasını engelleyici tek katlı bir şekilde tasarlanmalıdır (Baran ve Ark. 2007). Bu kapsamda çocukların gelişim özelliklerine dikkat edilerek tasarlanması gerekmektedir. Erken çocukluk döneminde birey bir şeyleri deneyimleyerek öğrenme konusunda daha istekli ve hareketli çevresindekileri merak ederek öğrenme yöneliminde olmaları göz önünde bulundurularak binaların tasarımları hazırlanmalıdır (Görsel, 2.11) (Demiriz ve ark. 2003).

Görsel 2.11: Kindergarten Complex, İsrail, 2018.

Kaynak: Öztürk, Tayılga, 2021.

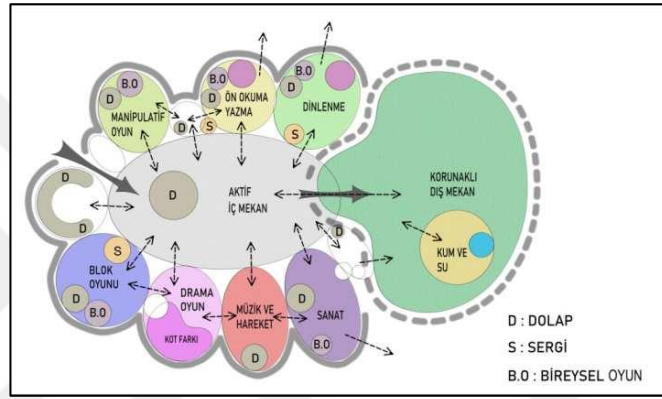
Her eğitim kurumunda olduğu gibi okul öncesi eğitim kurumlarının en önemli görev eğitim-öğretimdir. Çocukların vakitlerinin önemli bir kısmını geçirdiği bu mekânlar büyük önem arz etmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar fiziksel ve psikolojik olarak gelişim göstermektedir. Ayrıca doğru bir tasarımla okul öncesi eğitim mekânları çocukların sosyal ve zihinsel gelişimlerini de olumlu yönden etkilemektedir. Okul öncesi eğitim mekânlarında çocuk kendisi dışındaki doğa ve hayvanlarla öğrenme ve onlara yaklaşma ve onları keşfetmeyi öğrenir (Görsel, 2.12). Bu keşiflerle birlikte çocuklar sonraki yaşamlarında sosyal ilişkiler kurarken, çevresini tanıyan bir birey olur (Mıstık, 2019).

Görsel 2.12: Çocuk ve Doğa Deneyimi.

Kaynak: Stopka, 2017.

Mekâna ait tasarım ve donatıları okul öncesi eğitim kurumlarındaki eğitimin kalitesini artırır. Okul öncesi eğitim gören bireylere uygun şekildeki tasarımlar, çocuğun fiziksel ve bilişsel gelişiminin yanında duygusal ve sosyal ilişkilerini geliştirmede önemli etkileri bulunmaktadır. Bu alanda yapılan çalışmaların verilerinden elde edilen bilgilere göre erken çocukluk dönemindeki eğitim bireyi farklı boyutlarda etkilemektedir. Okul öncesi eğitim ülkelerin ekonomik yapıları kültürel farklılıkları, eğitim görece çocukların gereksinimlerine göre eğitim programı hazırlanmalıdır (Kutanoğlu, 2023). Çocuk için tasarlanan bir eğitim mekânı birden fazla alan barındırmalıdır. Mekân organizasyonu içerisinde iç ve dış mekân tasarımları çocukların tüm gereksinimlerini karşılayacak şekilde planlanmalıdır (Çizim, 2.2).

Çizim 2.2: Öğrenme Mekânının Organizasyonu.

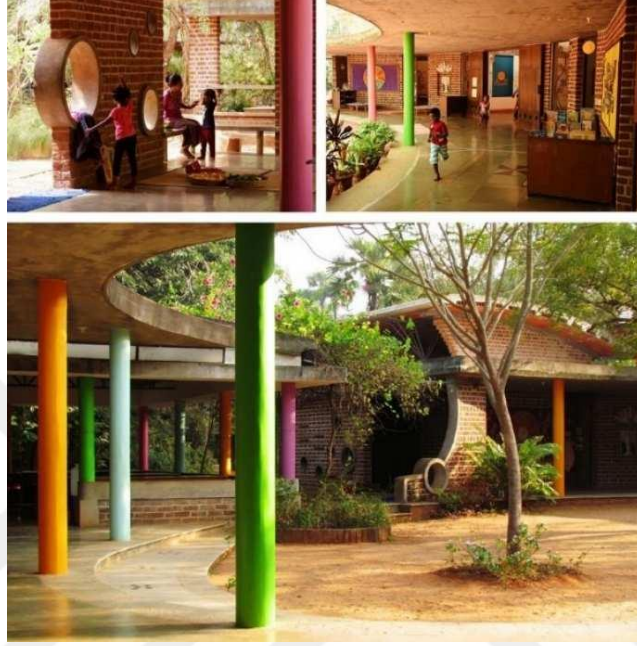
Kaynak: Mıstık, 2019'dan yararlanılarak düzenlenmiştir.

Mekânsal bir örgüt olarak okul eğitim kurumu çocuğun beş duyusuna hitap etmelidir. Her bir duyu bir diğerini çağırılmaktadır. Bu sebeple mekânın tasarımının mekân ile bütünleşirken, çocuğun hayal dünyasında farklı çocuklarla eğitim gördüğü, oyunlar oynadığı ya da sosyal etkileşimde oldukları bu mekânlar, onlar için ilk ve tek resmi dış mekândır. Çocuklar için hazırlanmış mekânların özellikleri ve tasarımları, çocuğun yaşadığı toplumun inisiyativedir.

2.2.1. Okul Öncesi Eğitim-Oyun Mekânları Çeşitleri

Okul öncesi eğitim kurumları başta olmak üzere eğitim mekânları çocukların, tüm gelişim süreçlerine uygun tasarlanmalı, çocuğun dikkatini çeken, ilgi, istek ve sağlıklarına uygun planlanmaları gerekmektedir. Bu da eğitim sürecinin verimini artıracaktır. Burada, eğitim mekânları ve donatıları tasarlanırken; mimarlık başta

gruplar çocuğun sosyal ilişkilerinin güçlenmesi ve öğretmenlerine karşı kendisini yakın hissetmesini sağlarken, öğrenme verilerini de artırmaktadır (Moore, 1986). Yine mekânın açık ve yarı açık mekânlarda (Görsel, 2.13) çocukların sosyalleştiği, kapalı mekânlarda ise sosyal gruptan çok öğretmene yöneldikleri tespit edilmiştir (Şener, 2011).

Görsel 2.13: Nandanam Anaokulu Bahçesi, Matrimandir, Tamil Nadu.

Kaynak: Yaylacı, 2019.

Bir eğitim kurumunda bulunması gereken, kapalı ve açık mekânlar eğitim ve öğretimin türüne göre katkılar sunmaktadır. Çocuklar öğrendikleri uğradıkları uygun ortamlarda pratikler yaparak eğitimi ve öğretimi daha kalıcı hale gelmesinde etkilidir.

2.2.1.1. Açık Alanlar

Çocuklar gelişim dönemlerinde doğal ve yapay mekânlarda; geleneksel ya da çağdaş mekânlarda, kentsel ya da kırsal konumlarda, en önemlisi açık ya da kapalı mekânlarda geçirmekte ve bu mekânlarla ilişki içerisine girmektedirler (Gür ve Zorlu, 2002). Erken çocukluk dönemi ile çocuğun en çok vakit geçirdiği mekânların başında eğitim mekânları gelmektedir. Bu açıdan eğitim mekânları çocuğun hareket ihtiyacını karşılayacak, enerjisini kullanacak faaliyetlere imkân vermesi gerekmektedir (Bilgiç ve Surur, 2016). Bunların yanında eğitim ortamlarında çocuğun eğitimine destek verecek çeşitli araç ve gereklere karşılanması gerekmektedir. Çocuk için öğrenme

yöntemlerinden birisi de oyun oynamaktır. Çocuk oyun ile keşfetme, çevreyi araştırma, nesnelere tanıma gibi birçok kavramı öğrenme olanağı bulur. Bu açıdan okul öncesi eğitim kurumları çocukların hayal dünyasını harekete geçirecek, keşfetmelerine imkân sağlayacak ve kendisini daha rahat ifade etmesine yardımcı olacak mekânların oluşturulması gerekmektedir.

Okul öncesi eğitim mekânlarında iç mekâna ek olarak dış mekânlarda kullanılmaktadır. Dış mekânda verilen eğitim iç mekândaki eğitimin bir uzantısıdır. Sınıf ortamında alınan eğitimi pekiştiren ortamlar olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu alanların tasarımları iç mekânda olduğu gibi çocuğun gelişim süreçlerine özen gösterilerek hazırlanmalıdır (Şener, 2001). Çocuklar öğrendiklerini deneyimlediklerinde öğrenme oranları artmaktadır. Çocuklar açık alanlarda oyun oynadıklarında keşfetme ve deneyim kazanması onun gelişimi olumlu yönde etkilemektedir. Açık alanlar çocukların yaratıcılıklarını kullanmalarına, sosyalleşmelerine, çevresi ve doğayla iyi ilişkiler kurmalarını sağlamakta, bireye özgürce hareket etme zemini hazırlamıştır (Ayres, 1979'dan akt. Selçuk-Kirazoğlu, 2012). Açık alanlarda tasarlanan etkinlik alanları çocukların çeşitli becerilerini geliştirmede öğretici rol üstlenmektedir (Görsel, 2.14).

Görsel 2.14. Çocuk Oyun Alanı İçerisinde Yapay Tırmanma Tepesi

Kaynak: Yaylacı, 2019.

Fiziksel hareket okul öncesi dönemde, çocuğun hareket kabiliyetlerini geliştirmesi açısından önemlidir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların küçük kas becerilerine yönelik etkinlikler yapılırken, büyük kas becerilerine yönelik etkinlikler daha az sayıda yapılmaktadır (Beaty, 1988). Dolayısıyla eğitim çocukları için hazırlanmış açık alanlarda serbest hareket

kabiliyetine sahip olmayan çocuklar için bu alanların tasarlanmasında çocukların aktivitelerine cevap verecek mekânların varlıkları önemlidir.

Okul öncesi eğitim mekânlarında açık mekânların başında bahçe gelmektedir. “Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği’nin 54. maddesinde; okul öncesi eğitim kurumlarındaki eğitimin uygun ve sağlıklı bir ortamda yapılabilmesi açısından oyun alanları ve kuruma ait bir bahçe bulunması, bunlarında amaca uygun olarak düzenlenmesi esastır. Açık alanlar ve bahçe düzenlemeleri eğitim dışındaki vakitlerin dışında yapılmalıdır. Bu düzenlemeler yapılırken; kum havuzu, trafik pisti, araç gereçler, fen ve doğa bilimleri çalışmaları için toprak alanlar bulundurulmasına dikkat edilmelidir (Görsel, 2.15) (MEB Mevzuat Bankası, 2004).

Görsel 2. 15. Anaokulu Bahçesi Renklendirilmiş Zemin

Kaynak: Yaylacı, 2019.

Okul öncesi eğitim kurumlarında dış mekândaki alanlar kişi başına ortalama 3m² olmalıdır. Ayrıca çocukların eğlenebileceği çim, kum ve taşlı alanlar, bitkileri tanıyacağı alanlar, toprakla uğraşabileceği alanlar ve bitki ekilebilecek toprak alanlar, oyun evleri gibi etkinlik alanları oluşturulmalıdır (Görsel, 2.16). Açık alanlar dışarıdan gelebilecek tehditlere karşı duvarlar ya da çitlerle kapatılmalıdır (Poyraz, Dere, 2003).

Görsel 2.16: Okul Öncesi Açık Eğitim Mekânları Fen Bilimleri ve Doğa Çalışma Alanı. Marmara Anaokulu Hobi Bahçesi.

Kaynak: Yaylacı, 2019.

Çocukların kent yaşamı içerisinde eğitim gördükleri kurumlarda doğayı tanınması çok önemlidir. Bu sayede hem doğa ile başa çıkma hem de onu koruma bilinci kazanırlar. Doğa etkinlikleri sayesinde çocuk öğrendiği bilgileri deneyimlemiş olur ve çevresini tanır. Çocuklar fen çalışmaları ile birlikte kendisinden başka doğada bulunan canlıların varlığına tanıklık eder.

2.2.1.2. Kapalı Alanlar

Okul öncesi eğitim mekânlarında en önemli bölüm ise iç mekândır. Çocuklar için tasarlanan iç mekânları düzenlenirken, pencere, kapı, yer döşemesi, havalandırma ve aydınlatma gibi öğeler önem arz etmektedir (Görsel, 2.17). Ayrıca eğitim için düzenlenen mekânlarda gerekli materyallerin sağlanması gerekmektedir. Bu noktada eğitim programlarının kazanımları düşünülmesi gerekli olduğundan, en önemli iş öğretmene düşmektedir (Henniger, 2005; Akt. Özkubat, 2013).

Görsel 2.17: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Örnek Sınıf Düzeni

Kaynak: Fadelalla Mustafa, 2018.

Okul öncesi eğitim kurumlarında, çocukların gelişim süreçlerini destekletici, temiz, ferah, neşeli, aydınlık güvenli ve sıcak bir ortamın oluşturulması, gösteriştan uzak ve işlevsel araç gereçlerin tasarlanması gerekmektedir. İç mekânlar tasarlanırken, çocukların oynadıkları oyunlara uygun alanlar, kişisel eşyalarını koyacakları gösteriştan uzak işlevsel donatılara sahip olması gerekir. İç mekân öğelerden duvarlar, tavan ve döşemeler yangına dayanıklı, zehirli bir kimyasal içermeyen malzemeler, su bazlı boyalar tercih edilmelidir. Zeminler ise kaygan olmamalı, toz tutmamalı ve tüylü olmamalıdır. Ayrıca zemin kolay temizlenebilir olmalıdır (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: İç Mekân Bölen Öğeler

Bölücü öğeler	Özellikleri
Duvar	Yangına dayanıklı
Tavan	Zehirli kimyasal içermeyen
	Su bazlı boyalı
Zemin	Kaygan olmayan
Döşeme	Toz tutmayan
	Tüysüz
	Kolay temizlenebilir

Kaynak: MEB, 2015.

İç mekân donatılarından birisi de merdivenlerdir. Mekânlar arası geçişi kolaylaştıran merdivenler, yeterli genişlik (en az 1.5 m.) ve aydınlık olmalıdır. Üç basamaktan fazla yüksekliğe ve 1.4 m'den fazla boşluğa sahip merdivenlerin boşluk kısımlarına

düşmeyi engelleyici önlemler alınmalıdır. Koridorla oldukça sade ve yönlendirici işaretlerle donatılmalıdır. Kapılar koridorlara doğru dışarı açılır şekilde ve çocukların rahatlıkla açabilecekleri düzeyde kapı kollarına sahip olmalıdır. Tek kanatlı kapılarda en az 90 cm, çift kanatlı kapılarda ise en az 140 cm olmalıdır. Pencere sınıftan duvar yüksekliğinin en az %18'inden aşağı olmamalı ve dışarı sarkmamaları için özel tedbirler alınmalıdır. Okul öncesi eğitim ve eğlence mekânlarında tavan yükseklikleri ise en az 2.7 m olmalıdır (Tablo, 2.2). (Karaküçük, 2008). Bu oran MEB standartlarına göre 3 m'nin altında olmamalıdır (MEB, 2015). Binanın iç ve dış mekânında bulunan elektrik panoları, prizler ve elektrik anahtarları çocukların ulaşamayacağı özel aparatlarla kapatılmış şekilde olmalıdır (Karaküçük, 2008).

Tablo 2. 2: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Bölen ve Bağlayıcı Öğelerin Ölçüleri

İç mekânı bölen ve bağlayıcı öğeler	
	MEB
Merdiven genişliği en az	1.5 m
Kapı Genişliği en az (kapılar koridora açılmalı)	Tek kanat 90 cm çift kanat 140cm
Pencere	%18 yükseklik (sınıf tabanından duvar yüksekliğinin en az)
Tavan Yüksekliği	En az 2.70 m

Kaynak: Karaküçük, 2008.

Okul öncesi eğitim ve eğlence mekânlarında düzenlemeler yapılırken, sınıfların büyüklüğü, özellikle öğrenci başına düşen m² miktarı önemlidir. Yine açık ve kapalı alanlarda kullanılan oyuncaklar, dolaplar, masa ve sandalye gibi donatıların kapladıkları alanlar önem arz etmektedir. Okul öncesi eğitim mekânlarında çocuk başına düşen alanlar en az 1.5 m² ila 3 m² olmalıdır. Kurumun sağladığı eğitim süresine göre çocukların sayısına bağlı olarak, yemek ve uyku odası gibi alanlar ortalama 35 m²'den az olmamalıdır. Bu standartların sağlanmadığı özellikle sınıfların boyutlarının küçük ve standartlara uymadığı kurumlardaki çocukların sorunlu oldukları ya da sorun yaşadıkları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak fiziksel mekân çocukların fiziksel

gelişimlerinin yanında, psikolojik gelişimlerini de etkilediğini söylemektir. Bunun yanında çok büyük alanlarda ise çocukların koşma, zıplama ve diğer oyun faaliyetlerinin çokça yaşanmasının yanında iş birliği ve etkileşim daha olduğu görülmektedir (Özkubat, 2013).

2.2.1.3. Yarı Açık Alanlar

Okul öncesi eğitim ve eğlence mekânları çocuğu fizyolojik ve psikolojik gelişimine yardımcı olan yapılardır. Bu yapılar açık ve kapalı tasarımların yanında yarı açık mekân bölümleri de bulunmaktadır. Okul öncesi eğitim yapılarında yarı açık alanlarda eğitimin bir parçasıdır. Okul ile dış mekân arasında bulunan yarı açık alanlar çocukların iç mekân ve dış mekân tasarımlarını bir arada algılayacak şekilde tasarlanmalıdır. Yarı açık alanlar tasarlanırken iç ve dış mekân tasarımlarının yansıtılması açısından en ince ayrıntısına kadar düşünülmesi gerekmektedir (Gültekin, 2017).

Yarı açık mekânlar, balkon, veranda ya da açık avlular gibi mekânlar şeklinde tanımlamak mümkündür. Bu tür mekânlar, iç mekânların mahremiyetini korurken dış mekânların özgürlüğünü kapalı mekânların güvenliğiyle birleştirmektedir. Kapalı mekânların sınırlayıcı tasarımı, açık mekânların genişliğinin birleştiği yarı açık mekânlar eğitim ve eğlence mekân tasarımlarının birlikte yansıtıldığı bir tasarıma sahiptir. Son dönemlerde mimari tasarımlarla birlikte özellikle açılabilir ya da sabit dış mekân ile iç mekânı birlikte barındıran tasarımlar yarı açık mekân tasarımlarını geliştirmiştir. Yatay ve dikey, düzlemler kullanılarak açık mekânların bir bölümünü ve kapalı mekânda bulunan bir odadan çıkartıp iki farklı kullanım tasarımı oluşturulmaktadır. Ayrıca açık mekânlarda bulunan bazı alanların özel tasarımlarla yarı açık mekân şeklinde kullanım tasarımları bulunmaktadır. Tokyo'da bulunan Fuji Anaokulunun bahçesinde bulunan bir ağacın etrafına halkalar şeklinde tırmanma alanı yarı açık mekân şeklinde tasarlanmıştır. (Görsel, 2.18; Görsel, 2.19) (Teymur, 1998).

Görsel 2.18. Yarı Açık Oyun Alanı, Fuji Anaokulu, Tokyo.

Kaynak: Yaylacı, 2019.

Sonuç olarak yarı açık mekânlar eğitim kurumlarında çok fazla tercih edilmese de, tasarımlarda yer verildiğinde mekânın verimliliği açısından önem arz etmektedir. Yarı açık mekânlarda bazı bireyler kendilerini daha özgür ifade edebilirler.

2.3. Çocuk Mekân Algısı

Çocuklar mekânları ve nesnelere algısal ve zihinsel olarak kavramaktadır. Piaget algısal mekânın her dair göreceliğini koruyan, zihinsel mekânın ise “duygusal-devinimsel mekân” ve “yeniden-canlandırıcı mekân” aşamaları barındırmaktadır (Akarsu, 1960). Akarsu 1960 2 yaşındaki çocuğun mekân algısı üzerine şunları söylemektedir:

“Çocuklarda 2 yaş öncesinde mekân algısı pratik yaşanmış, düzenlenmiş, eylem veya davranış düzeyinde dengelenmiş duyusal ve devinimsel mekân anlayışında mekân olgusu canlandırma evresine ulaşmamıştır. İki yaşından itibaren yeniden canlandırılan mekân anlayışında ise mekânsal deneyimin hatırlanmasından çok simgesel ve içselleştirilmiş olan eylemin zihinde oluşmasıdır.” (Akarsu, 1960).

Piaget’in mekânsal kavram için şu tespitleri yapmıştır:

Tablo 2.3: Piaget’in Mekânsal Kavram Tespitleri

Piaget’in Mekânsal Kavram Hakkında Tespitleri	
1	Çocukların deneyimler mekânla etkileşime girdikleri zaman ilk olarak devinimsel sonra içselleştirilmiş daha sonra da işlemsel eyleme dönüşür.
2.	Mekân ile ilgili kavramlar ilk olarak algı mekanizmasında oluşur, daha sonra zihinsel alanda evrimleşir.

3.	Temel varsayım şudur: Çocuklarda mekân algısı mekânsal bir gelişim yolu izler, topolojik ilişkilerin ardından projektif ve metrik mekânlara ait ilişkiler meydana gelir
----	---

Kaynak: Akarsu, 1960.

Çocukluk döneminde mekân ilişkileri algılaması geç dönemde oluşmaktadır. Çocuk kendi konumunu algıladıktan sonra çevreleri ve kendileri arasındaki mesafeleri algılar ve değerlendirirler (Çukur ve Delice Güller, 2011). Pilloe ve Flavel (1986) yaptıkları çalışmalarında, çocukların okul öncesi eğitim döneminde, şekil farklılıkları, büyüklük küçüklük izdüşümü gibi şeklen mekânsal değişiklikleri arasındaki ilişkiyi anladığını tespit etmişlerdir (Çukur ve Delice Güller, 2011).

Özak ve Gökmen (2009) tarafından yapılan bir araştırmada bellek ve mekân ilişkisi incelenmiştir. Mekân olarak bireyin çocukluk mekânı seçilmiştir. Araştırma örneklemini olarak 1920 ve 1950 yılları arasında yaşamış bireylere anket uygulaması yapılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde bellek ve mekân ilişkisinin pozitif ve negatif yönleri tespit edilmiştir. Ayrıca belleğin mekân ile ilişkisini kodladığı, kodlamaların bellekte tutulduğu ve başka bir zaman geri çağırıldığı belirlenmiştir. Çalışmanın neticesinde ulaşılan bilgiler tablo, 3.2’de verilmiştir.

Tablo 2.4: Özak ve Gökmen (2009) Tarafından Yapılan Anket Çalışmasının Neticeleri

Bellek ve Mekân ilişkisi	
1.	Bireyin mekân algısının gelişim ve olgunlaşma yaşı
2.	Bireyin belleğinde mekânın akılda kalan yönleri
3.	Mekân algılarının cinsiyete göre farklılıkları
4.	Korku ve mutluluğun mekânın algılanmasındaki etkisi
5.	Çocukluk döneminde en çok akılda kalan bahçe hakkındaki bilgiler

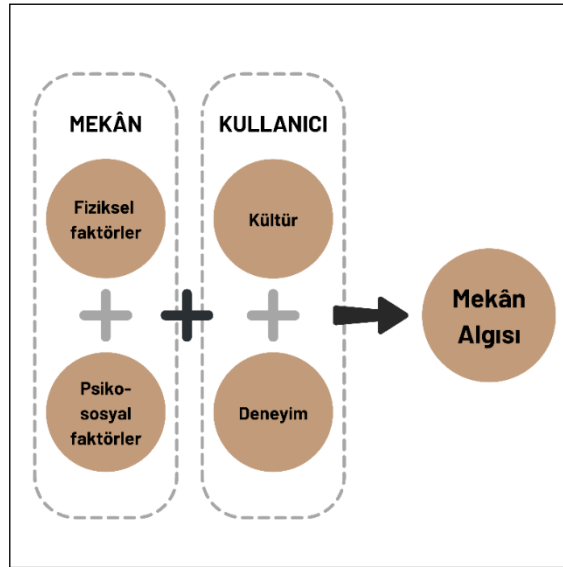
Kaynak: Yılmaz, 2010.

Görüldüğü üzere mekânsal algının gelişmesinde etkili olan etkenler, doğru zaman ve şekilde kullanıldığında çocuklar için yararlı neticeler oluşturacaktır (Yılmaz, 2010). Özal ve Gökmen (2009) çalışmalarının neticesinde kendine ait bir mekâna sahip olan çocukların, bu mekândaki deneyimlerinin, kişisel faaliyetlerin, mekânların hatırlanması hususunda etkili olduğu görülmüştür.

İnsan yaşadığı ortamlardakileri algılaması belirli bir sürece ve farklı değişkenlere bağlıdır. Duyuların kapasitesi ve yeterlilikleri, çevredeki uyarıcıların nitelikleri ve insan kendine ait yaşamsal deneyimlerini bu değişkenlere bağlıdır. Bu durumda insan etrafındakileri seçerek algılamaktadır. İnsan beynine iletilen verilen ancak örgütlendiğinde bir anlam barındırır (Gezer, 2012). Bireylerin sahip oldukları kişisel deneyimleri, kültürel ve psikolojik unsurları gibi nitelikler algı süreçlerini etkileyen unsurlardır. Algı sürecinde bilinç tüm bu değişkenleri örgütler ve anlam kazandırır (Gezer, 2012).

Heravlite'e göre; "Durmaksızın araştırarak ve tattığı, kokladığı, dokunduğu ve gözlemlendiği tüm nesnelere kullanarak çevresini keşfetmeyi amaçlayan bir çocuk için evren, ilk olarak organik bir dünya, içinde yaşadığı mekânda tüm duyularla algıladığı duyumsal çeşitliliği çok olan bir mekândır." (Barre, 1979).

Mekânların nesnel hacimleri, duyular ve duygular ile özdeşleşir. Algı mekanizması duyular aracılığıyla uyarılır, bu bileşenlerin kendileri ile ilişkileri ile zihinde algılanır. Mekândan algılanan uyarılar; psikolojik süreçler ve bireysel deneyimleri ile ilişkilidir. Gözleri iyi gören birinin görme yetisi ya da görme engelli birinin koku duygusunun güçlü olması mekândan alınan uyarıların etkilerine örnek gösterilebilir (Şekil, 2.1) (Gür, 1996).

Şekil 2.1: Mekân Algısını Etkileyen Faktörler.

Kaynak: Gür, 1996.

Mekân kavramını çocuklara özel kullandığımızda, sadece çocuklar için tasarlanan mekânlar özelinde değil, buldukları ve gündelik yaşamlarını sürdürdükleri tüm alanlarla ilişkilendirebiliriz. Kısaca çocuk ve mekân ilişkisi, çocuk mekânları ve çocukların içinde yaşadığı mekânlar şeklinde iki başlıkta incelemek mümkündür. Bu bağlamda bu başlık altında çocukların mekân algılarının psikolojik etkileri kapsamında mekânın renk, doku ve ölçekleri üzerine bilgiler sunulmuştur.

2.3.1. Mekânın Çocuklar Üzerindeki Psikolojik Etkileri

Çocuk ve mekân arasındaki ilişkisinin anlaşılmasında, öncelikle mimarlık alanlarının psikoloji bilimi ile çevre psikoloji ortaklığında değerlendirilmesi önemlidir. Bebeklik döneminden itibaren uzamsal farkındalığın gelişimi devam etmektedir. Başlangıç olarak, bir bebeğin dünyası etrafındaki alanla sınırlıdır. Yavaş yavaş, bebek ulaşabileceği nesnelere keşfeder ve “yakın”, “uzak”, “yukarı”, “aşağı”, “büyük” ve “küçük” gibi kavramlar geliştirmeye başlar. İlk başta bu kavramlar kişinin kendine göredir- “Uzanır ama dokunamaz” veya “Dokunabilir ama eline sığmaz.” Çocuk hareket etme becerisi kazandıkça dünyası genişler ve “burası”, “orada”, “içeride”, “dışarıda”, “etrafında”, “altında” ve “üstte” gibi yeni mekânsal fikirler ve yön algıları oluşur. Sonunda bu kavramlar dil ile bağlantılıdır ve çeşitli durumlara uygulanmak üzere rafine ve net hale gelir (Tandoğan, 2014).

Çocuklar dünyaya geldiklerinden itibaren insanlar tarafından yapılmış mekânlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Bu mekânların başında ev, okul, oyun alanları ve bunların yakın çevreleri gelmektedir. Bu mekânlar fiziksel ve psikolojik açıdan çocuğun gelişimine etki etmektedir. Çocukların bilişsel ve toplumsal gelişim dönemlerinde çevre faktörleri önemlidir. Çünkü etkileşim içerisinde oldukları çevre ve mekânlar, çocukları bazı ihtiyaçlarına cevap vermekte ve gelişim süreçlerine katkılar sağlamaktadır (Tandoğan, 2014).

Hızla gelişen teknolojiyle birlikte, sürekli değişen çevreler çocukların çevrelerinin hızlı bir şekilde olumlu ve olumsuz yönleriyle değiştirebilmektedir. Kent yaşamı içerisinde çocuklar genellikle ev ve okul ortamlarında yaşadığından davranışları, duyguları, çevresi ile kurduğu bağ ve iletişimi çevre etkisiyle değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Bu değişim ve dönüşümler olumlu ve olumsuz şekilde sonuçlar verebilmektedir. Çocuğun psikolojik gereksinimlerinin başında oyun oynamak gelmektedir. Çocuk için yaşamsal gereksinimlerinden birisi olan oyun, öğrenme

alanında ve ev gibi yaşam alanında gerçekleştirilebilir. Özellikle okul öncesi dönemde çocuk oyunu bir öğrenme aracı olarak kullanır ve oyun oynadığı mekânla güçlü ilişkiler kurar. Oyun alanı ya da parklar (Görsel, 2.19) her zaman fiziksel koşullar açısından yeterli olmayabilir. Nitelik bakımında çocuğun bazı gereksinimlerine cevap veremeyebilir. Mekân içerisinde oynanan oyun, çocuklar arasında paylaşma, etkileşme, kendini özgür ve güvende hissetme gibi duyguların öne çıkmasına etkilidir. Mekân kullanıcısı olan çocukları, psikolojik yönden sağlıklı bir gelişim göstermesinde, karakter gelişimini tamamlamasında içinde bulunduğu ortamın önemli rolleri bulunmaktadır (Öymen Gür, 2001).

Görsel 2.19: İstanbul Özel Mavi Okyanus Anaokulu Oyun Alanları.

Kaynak: Öztürk, 2021.

Öymen Gür (2001), çocukların sosyal hayattaki temel gereksinimlerinin sunulduğu mekânlardaki eksiklikler üzerine yaptığı bir araştırma; araştırma alanı olan mekânlar çocukların yaşamını olumlu yönde etkileyebilecek denetim imkânı vermektedir. Bu sebeple sağlıklı mekânlarla ilişki kurabilen çocuklar, bu ilişkiden olumlu sonuçlar olarak dönecektir.

Çocuğun mekânsal algı nesne konumun kavranmasıyla yakın ilişki içerisinde. Bu dönemde çevresindeki nesnelere görmese de var olduğunu kavramaya başlar. Misal

yuvarlanarak kendisinden uzaklaşan bir topun gözden kaybolmasıyla peşine düşmezken, bu dönemde top görünmese de orada bir yerde var olmaya devam ettiğini bildiğinden peşine düşmektedir. Piaget'e göre bu aşama obje korunumunun kavranması olarak ifade edilmektedir (Altman ve Chemers, 1980).

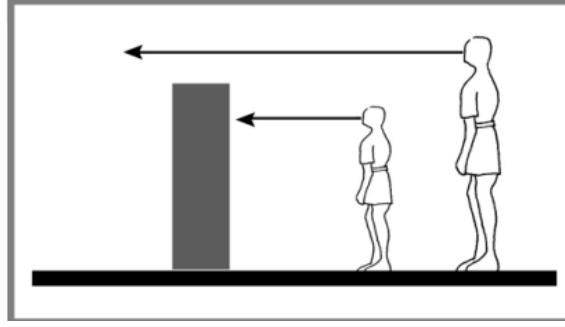
Çocuk çevresindeki mekânları algılamak için ilk olarak görme duyusunu kullanmaktadır. Etrafındaki fiziksel engel olabilecek elemanların çevresinde dolaşarak, mekânı ve nesnelere algılamaya başlar. Bu dönemde ışık, renk ve doku gibi unsurlar çocukların algıları açısından önemlidir. Yetişkin bireylere oranla daha hareketli olan çocukların çevrelerini tanımada dokunma duyusunu kullanmaktadır. Çocuklar mekân algılamada sürecinde görme ve dokunma duyularını birlikte kullanırlar (Görsel, 2.20) (Day, 2007; Buluklu, 2015).

Görsel 2.20: Çocuklarda Küçük Kas Hareketleri ve Mental Gelişimi İlerletecek Alanlar

Kaynak: Yaylacı, 2019.

Yetişkinlerden farklı algı mekanizması ve fiziksel boyutları olan çocukların duyumsamalarında da farklılıklar bulunmaktadır (Şekil, 3.2). Çocuğun mekânsal kavramların gelişmesinde Piaget ve birçok araştırmacılara göre üç önemli sonuç ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlara göre algıdan çok zihinde evrimleşmekte ve çocuklarda mantıksal bir gelişim yolu izlemektedir (Day, 2007).

Şekil 2. 2: Yetişkin ve Çocuğun Göz Hizalarındaki Fark.

Kaynak: Day, 2007.

Çocuklar buldukları mekân içerisinde kendilerini güvende hissetmeleri gerekir. Mekânı oluşturan sınırlayıcı öğeler, insanları psikolojik olarak rahatlamalarına katkı sağlar. Günümüzde bir çok etkinliği bünyesinde barındıran mekânlardaki sınır öğelerine gereksinim zorunluk haline gelmiştir.

2.3.1.1. Mekânda Renk

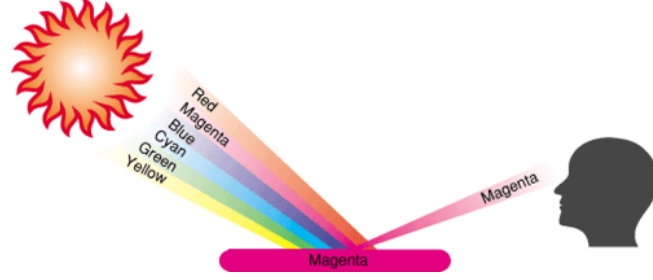
İçerisinde yaşanan ve etkileşim içerisinde olunan fiziksel çevrenin en önemli öğelerinden birisi de renktir. Renkler, insan üzerinde fiziksel ve psikolojik etkileri ve mekândaki işlevi doğrultusunda bireyin çevresi ile etkileşimi kolaylaştırmaktadır. Çevre hakkında bilgi veren renk olgusu: işlevsel, simgesel ve estetik kullanımı ile sağlıklı mekânların oluşturulmasında önemli rol oynamaktadır (Görsel, 3.3). Bundan dolayı, renklerin bilinçli bir şekilde değerlendirilmesi ve kullanılması gerekmektedir.

Görsel 2.21: Farklı Renk Detaylarına Örnek

Kaynak: Yaylacı, 2019.

İnsanda mevcut olan görsel veriler, yaşanan mekânın dışında gerçekleşen hadiseler ve nesnelere görsel olarak algılar, görme duyusu ile uyarıldıktan sonra zihinsel bir yordama ile algılama gerçekleşir. Renkleri görmek ve algılamak için “ışık, yüzey, göz ve beyin” olmak üzere dört ögeye ihtiyaç duyulur (Çizim, 2.4). Bu dört unsurun birleşmesi neticesinde renkler görülür ve algılanır (Özdemir, 2005).

Çizim 2.4: Renklerin Algılanması

Kaynak: Alici, Göker Paktaş, 2020’den faydalanarak hazırlanmıştır.

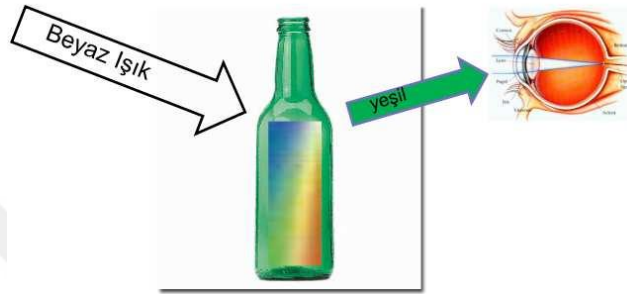
Işıklar foton parçacıklarıyla, dalgalı bir şekilde saatte 300 bin km hız ile hareket ederler. Bu hareketi ile nesnelere görünmesi, renklerin birbirinden ayırt edilmesini sağlayan fiziksel enerji türüdür. Buradaki fiziksel enerjinin kaynağından çıkacak olan parçacıklar uzayda oluşturduğu ışık çizgisine ışın denilmektedir. Fotonlar, ulaştığı hedefe çarptıktan sonra madde üzerinde etkiler oluşturur ve geri döndüğünde yansıma gerçekleşir (Özdemir, 2005). Mekânda kullanılan renkler yüzey, tavan, duvar ve döşeme/zemin gibi öğelerde farklı etkiler oluşturmaktadır (Tablo, 3.4).

Tablo 2. 5: Renklerin Özelliklerine Göre Mekândaki Etkileri

Renlerin Özelliklerine Göre Mekândaki Etkileri				
Yüzey	Sıcak renk Koyu değer	Soğuk renk Koyu değer	Sıcak renk Açık değer	Soğuk renk Açık değer
Tavan	Boğucu, Tehditkâr	Kapatici, Örtücü	Manevi Baskı	Yükseltici
Duvar	Çevreleyici, Sarıcı	Soğuk	Hareketlendirici	Serin, Yönlendirici
Döşeme	Tutucu, Sağlam, Güvenli	Ağır	Yükseltici, Kaldırıcı	Düz, Koşmaya teşvik edici

Kaynak: Çetindağ: 2007.

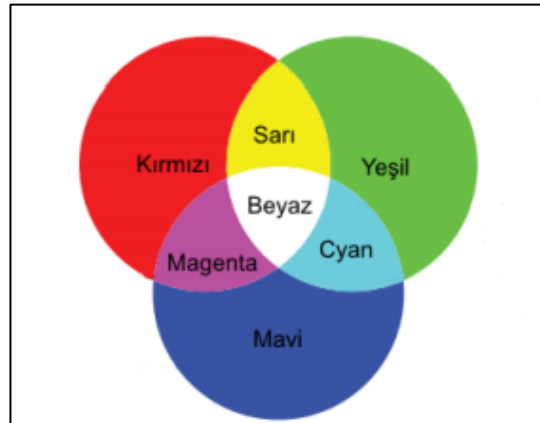
Tek renk ışıklar renk olarak altı tanedir. Tüm tek renkli ışınlar eşit oranlarda karışması neticesi ile beyaz ışık görünür. Ancak bu ihtimalin meydana gelmesi oldukça zayıf bir olasılıktır. Buradaki hafif renkteki ışıklar, insan gözünün belirli koşulların oluşmasıyla renksel uyuma yapması neticesinde beyaz olarak görünür. Bundan dolayı tam olarak eşit miktarlarda karışmış beyaz ışığa kurumsal beyaz ışık” denilmektedir (Özdemir, 2005). Beyaz ışık yeşil bir nesneye üzerinde yansıdığında göz onu yansıyan zeminin renginde algılar (Çizim, 2.5).

Çizim 2.5: Işık Renk Yansıması

Kaynak: Alici, Göker Paktaş, 2020’den faydalanarak hazırlanmıştır.

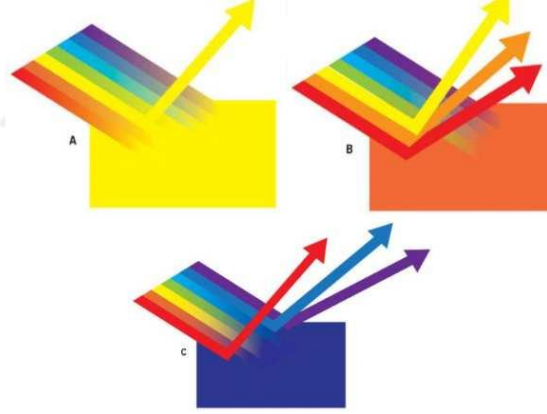
Isaac Newton’a göre renk ışığın bir özelliğidir. Gerçekleştirdiği bir deney ve gözlemlerde karanlık bir odanın içerisinde çok ince bir aralıktan yatay güneş ışıklarının girmesini ayarlamıştı. İnce aralıktan içeri giren ışık ışınının dik kenarlı cam prizma yerleştirilerek, beyaz ışık ışınlarını parçalanan ışınların gökkuşağı gibi aşağı yukarı bir perdeye yansıtmıştır (Çizim, 2.6) (Özdemir, 2005).

Çizim 2.6: Birincil Işık Renkleri: Kırmızı, Yeşil Koyu Mavi. İkincil Işık Renkleri: Ana Işık Renklerinin İkişer İkişer Karıştırılmasıyla Elde Edilir.

Kaynak: Kvasoğlu, 2021’den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Rengin görünmesi ve algılanabilmesi için ışığın çarptıktan sonra ışığın yansımaları için bir yüzey, bu yüzeyle elde edilen ikincil ışık kaynağı gerekir (Çizim, 2.7). Nesnelerin renkli görünebilmesi için, o nesnenin üzerine çarpan ışığın yansımaları sonucu çıkan ışıklar, göz tabakasına ulaşarak görüntü oluşturmasını gerektirmektedir (Özdemir, 2005).

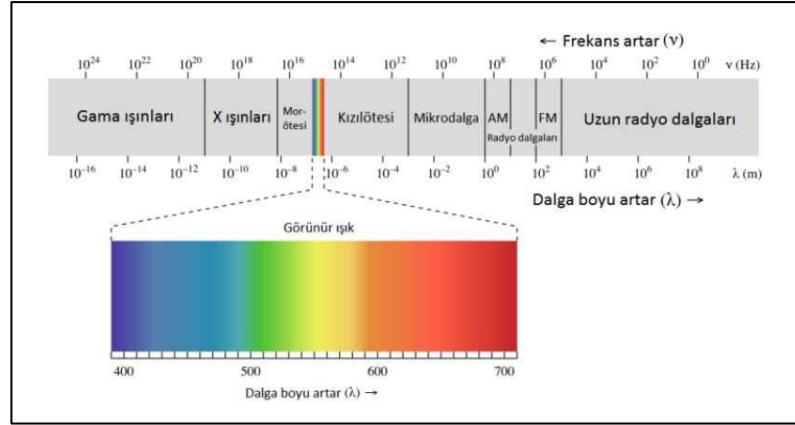

Çizim 2.7: Nesneye Göre Aydınlatma ve Yansıtma

Kaynak: Ganaw, 2018.

Gözler, dayanıklı ve sağlam bir korunağın içinde, ışığa karşı duyarlı alıcı tabakası ile ışığı yine aynı tabakadan bir araya getiren ışık kırıcı sistem ve iletilen sinyalleri sınır liflerinden meydana gelmektedir (Kılıçal, 1980). Nesnelere yansıyan ışıklar göze girdiğinde, retina üzerindeki foto reseptörleri tepki verir ve sinyal lifleri optik sinirler ile beyne iletilir. Bazı foto reseptörleri ışığa, gölgeye ve kırmızı, yeşil, mavi şeklinde dalga boylarına karşı duyarlıdır (Alici ve Göker Paktaş, 2020).

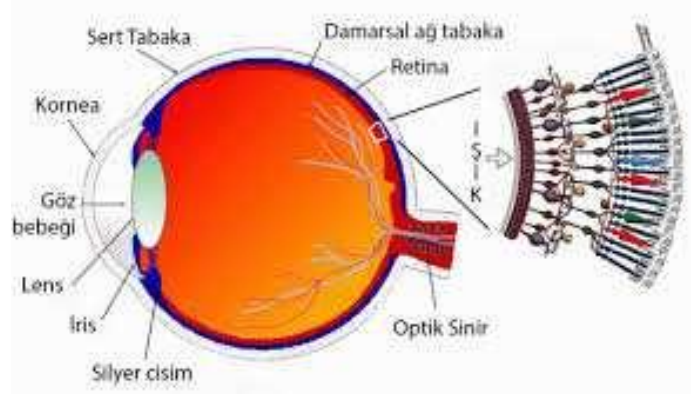
Retinadaki ışığa duyarlı olan hücreler “rods” ve “cones” olarak sınıflandırılmaktadır. Işığın kısıtlı olduğu durumlarda ve geceleyin ay ışığı seviyesindeki ışıkta göre eyleminin oluşmasında rods hücreleri aydınlık ve karanlık duyarlılığına sahiptir.

Çizim 2.8: Gözün Görme Sınırları

Kaynak: Alici ve Göker Paktaş, 2020.

Işığın yetersiz olduğu durumlarda görme eylemini sağlayan rods hücreleri karanlık ve aydınlığa karşı duyarlıdır (Çizim, 3.6). Örneğin gece ay ışığında gözün görmesi rods hücrelerinin duyarlılığı ile mümkündür. Retina da yaklaşık 130 milyon rods hücresi bulunur. Aydınlık ve karanlık ile renge de duyarlı olan cones hücreleri genellikle gün ışığında detaylara yönelik alışmaktadır (Çizim 2.9). Göz üzerinde yaklaşık 7 milyon cones hücresi bulunur (Meerwein ve Ark., 2007).

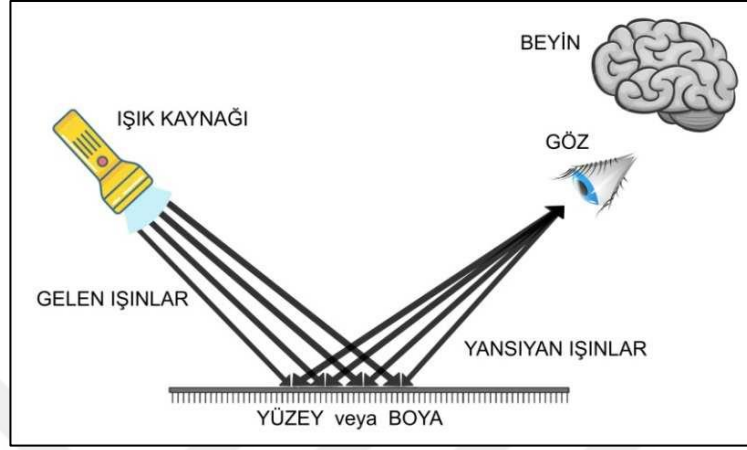

Çizim 2.9: Retina Üzerindeki Işığa Duyarlı Hücreler.

Kaynak: Memiş, 2007 ve Bozan, 2017'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Nesne yüzeyinden yansıyan ışıkları, önce saydam bir tabakadan ve gözbebeğinden geçtikten sonra göz merceğinde kırılma yaşanır ve göz içerisine ulaşır. Gözlerdeki lensler görüntüyü, retina üzerindeki çubukları ve koniler aracılığıyla tersten alır. Retina üzerindeki lifler gözde bulunan bazı lifler ile burada bulunan sinirleri uyarırlar. Liflerin ve sinirlerin uyarılması neticesinde ışınlar ağ tabakasına ulaşır ve burada

elektrik akımına dönüşerek görüntü dönüşür ve görme sinirleri ile beyne iletilmiş olur. Beyne ulaştığında ters duran görüntü düzeltilir ve araştırılır (Çizim, 2.10), yorumlanır ve algılanır. Duygusal uyarılar, anlamlı deneyime dönüşmesi renk algılama sistemini uyarı – duyum – algı – bilişim sıralaması ile ifade edilebilir (Özdemir, 2005).

Çizim 2.10: Işığın Gözde Kırılması.

Kaynak: Memiş, 2007’den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Bir mimari tasarım birçok estetik amaca hizmet eden renkler bir mekânın ana yapısını ön plana çıkarmak, biçim ve malzeme yapısına dikkat çekmek ve bir kısım bölümlerini de algılanabilir hale getirme imkânı vermektedir. Faulkner (1972), renklerin bazı özelliklerini sıralamaktadır; renklerin parlaklıkları, çeşitleri, mekândaki yansımaları gibi birçok özellikleri ile mekânı belirlemektedir (Tablo, 2.6).

Mimari bir yapıda estetik açıdan renkler yapının ve mekânın özünü ön plana çıkartan, yapının şekline ve kullanılan malzemelerine dikkat çekmek ve belirli bölümlerin anlaşılmasında önemli fonksiyonları vardır. Faulkner (1972)’e göre renklerin birtakım özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Tablo 2.6: Faulkner (1972)'e Göre Renklerin Bazı Özelliklerinin Sıralanması.

Faulkner (1972)'e göre renklerin bazı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:	
1.	Renk, parlaklığına göre uygulandığı yerde farklı etkiler oluşturabilir. Parlak renkler eğlenceli, heyecan verici, neşeli duyguları harekete geçirirken; mat ve donuk olan renkler ortamda sakin ve ağır bir etki bırakmaktadır.
2.	Renkler kullanıldığı ortamda çeşitlilik ve bağlılık meydana getirirler. Benzer ya da direkt aynı renklerin kullanılması mekânda armoni sağlarken; Farklı ve çeşitli renklerin kullanılması farklı hisler uyandırmaktadır.
3.	Renkler, malzemenin kişiliğini ortaya koymaktadır. Örneğin; kırmızı kiremitli çatısı olan, kahverengi ahşap doğramalara sahip ve gri taş duvarlı bir binanın her malzemesinin kendine has olan kişiliği vardı ve net olarak belli olmakta. Fakat malzemelerin hepsi aynı olsaydı bina renksiz bir maketten farksız olurdu.
4.	Renk, aynı zamanda formu tanımlar. Tek boyutlu bir çizgi, iki boyutlu bir yüzey veya üç boyutlu bir hacim çevresine ancak farklı renklerin kullanımı ile tanımlanabilir.
5.	Renk, oranları da etkiler. Örneğin; farklı renklerin kullanımı yatay ekseninde genişlik hissi uyandırırken, dikey ekseninde kullanıldığında yükseklik hissi uyandırmaktadır.
6.	Renk, ölçeği de öne çıkarmaktadır. Sadece bir renk ile oluşturulan yapının ölçeğini çok uzaktan algılamak zordur ama farklı renge sahip elemanların kullanıldığı yapıca ölçek çok daha kolay bir biçimde anlaşılabilir.
7.	Aynı zamanda renk, mekâna ağırlık duygusu da katmaktadır. Koyu renge sahip olanlar daha ağır görünürken açık renktekiler daha hafif görünürler. Bu nedenle genelde çok kata sahip yapılarda altlar koyu, yukarı katlarda ise açık renklere yer verilmektedir.

Kaynak: Demirci, 2008.

Woldron Faulkner, renklerin mekânda sadece bir dekoratif öge olmadığını, aynı zamanda mekândaki bireyin duyacağı hislere etki ettiği görüşündedir (Demirci, 2008). Mekânda kullanılan renkler mekânın sınırlarını belirlemede önemli bir öğedir (Görsel, 2.22).

Görsel 2. 22: Renk ve Mekân Formları ile Mekânın Sınırlarının Belirlenmesi: Saint Peter Meydanı.

Kaynak: Çetindağ, 2007.

Görsel algının gelişmesi bireyde keşfetme, örgütleme, transfer ve yordama yapma gibi bilişsel etkinlikleri kazanmasıyla gerçekleşebilir (Akçin, 1993; Kılıç, 2004). Bundan dolayı eğitim için kurulmuş mekânlarda görsellik algısı başta olmak üzere gelişimin her alanında tasarım sürecinde üzerinde durulmalıdır. Renk; eşleştirme, görsel olarak ayırt etme, şekil ve zemin ayırma, sınıflandırma ve nesnelere arasında mekânsal ilişki ve görse hafıza alanlarındaki kullanımı, mekândaki görsel algıları kuvvetlendirerek, bireyin gelişim ve eğitim süreçlerinde uyarıcı bir rol oynamaktadır. Helvacıoğlu (2007)'nin yaptığı araştırmada renklerin eğitim ortamlarında yön bulma becerisine rengin katkısı incelemiştir. Araştırma neticesinde çocukların eğitim mekânlarında yön bulma ve gösterme yetileri açısından önemli bir etkisi olduğu, ancak renkler arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir (Görsel, 2.23).

Görsel 2. 23: Mekânda Renk ve Yön Bulma: Maya Anaokulu

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Çocuk mekânlarında çocukları yönlendirmek amacıyla renkler kılavuz olarak kullanıldığında mekân tasarımlarında estetik görüntünün bozulmamasına dikkat edilmesi gerekir. Bunun için kullanılan her rengin bir amacı ve görevi olmalıdır (Görsel 2.23).

Tablo 2.7: Renklerin İnsanlar Üzerinde Yaptığı Etkiler

Renklerin İnsanlar Üzerinde Yaptığı Etkiler	
Mavi	Koyu tonları ve yoğun olarak kullanıldıklarında moral bozucu, kasvet verici etki oluştururken, açık tonları ve beyazla karıştırıldığı zaman yatıştırıcı ve güven verici etki oluşturur.
Yeşil	Kullanılan mekânda sakinleştirici, yumuşak, hassas ve barış ortamı oluşturur.
Sarı	Kullanıldığı alanda uyarıcı, dikkat çeken, neşe getiren bir etkiye sahiptir.
Kırmızı	Olduğu mekânda uyaran heyecan veren bir etkiye sahiptir.
Pembe	Küçük alanlarda zenginliği ve önemi vurgularken, geniş alanlarda kullanıldığı zaman rahatsız edici bir etkiye sahiptir.
Kahverengi	Mekânda mutsuzluk, kederli ve melankolik bir etkiler uyandırır.
Turuncu	Yaşama arzusu, canlılık ve ferahlık hissi uyandırır. Kırmızı da olduğu kadar olmasa da dinamik bir etkiye sahiptir.
Mor	Kullanıldığı ortamda hüznün verir ve düşünmeye yönlendirir. Çok geniş yüzeylerde kullanıldığında korku ve pişmanlık gibi hisler uyandırır.
Gri	Beyaza giden tonlarında huzur verici etkisi varken maviye giden tonlarında kasvetli etkisi vardır.
Beyaz	Bulunduğu alanda güneş ışıklarını yansıtıyorsa neşe uyandıran ve uyarıcı etki vermektedir.

Kaynak: Çetindağ, 2007.

Bross ve Jackson (1981), mekânda renk performansının etkileri üzerine ortaokul düzeyindeki kız öğrencilerinin taslak yapma görevlerini yerine getirmeleri üzerine bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışma neticesinde sevilen renkleri ile boyanan odada kas gerilimlerinin az olacağı hipotezi katılımcı grubun sevilen renklerle boyanmış

odada daha az hata yaptıkları tespit edilmiştir (Bross ve Jackson, 1981; Grangaard, 1993).

Tablo 2.8: Rengin Performans Üzerindeki Etkileri

Renklerin Performans Üzerindeki Etkileri			
Oda Rengi	Kas gerilimleri	Hata yapma	Görev hızı
Nötr renkli odalar	Çok	Çok	Yavaş
Üç farklı renkteki odalar	Az	Az	Hızlı

Kaynak: Bross ve Jacson, 1981.

Rengin insan üzerinde etkisi üzerine yapılan çalışmalar renklerin fizyolojik ve psikolojik etkileri üzerine yapılırken, sosyal etkileri üzerine çok az sayıda yapıldığı görülmüştür. Renklerin sosyal etkileri üzerine yapılan az sayıdaki çalışmalar renklerin sosyal davranışları etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Gifforf (1988)'a göre parlak renklerin kullanımı mekân içerisinde iletişim ve yakınlık kurmada etkili olduğunu ifade etmektedir. Yine Moore McCarty ve Jelin (1995)'e göre hareketli mekanlarda hareketlerin kontrolü için sıcak tonlar, sakinleştirici etki için soğuk tonların kullanılmasını tavsiye etmiştir (Read ve ark., 1999).

Tablo 2.9: İç Mekânlarda Önerilen Renkler ve Etkileri

Mekân Tiplerinde Önerilen Renkler ve Etkileri				
Mekân Tipi	Eylem Özellikleri	Önerilen Renk	Sağladığı psikolojik etki	Aydınlatma sisteminin özellikleri
Yatak Odası (Konut, Otel, Hastane vs.)	-Uyuma -Dinlenme -Kitap okuma	-Mavi -Turkuaz -Morun açık tonları -Açık yeşil -Macenta	Rahatlık, sükûnet, dinlenme, yatıştırma, yumuşatma ve sakinleştirme	Aydınlatma seviyesi ayarlanabilir armatürler, tavandan direk olmayan aydınlatma, baş ucu aydınlatması
Islak Hacim (Konut, Otel, Hastane vs.)	-Duş almak -Makyaj vs.	-Beyaz -Mavi -Turkuaz -Yeşil	Saflık ve temizlik hissi vermesi, doğal elementleri temsil etmesi,	Islak hacim için uygun armatürler, camlı armatür veya kapalı lambalar
Mutfak (Konut, Hastane, Otel vs.)	-Hazırlama -Depolama -Yemek pişirme -Servis	-Yeşil -Sarı ve tonları	Doğayı çağrıştırmaması, güven ve huzur verici olması, bitecek olan bir	Sıcak ışık renkleri, tezgâh ve dolaplar için özel aydınlatma düzenekleri

			süreci temsil etmesi	
Oturma Odası, Salon (Konut, Otel vs.)	-Oturma -Dinlenme -TV izleme -Bekleme	-Açık renkler -Beyaz, -Açık mavi -Doğal renkler	Gözü dinlendirmesi, huzur vermesi, stres atma, dinlendirme	Sıcak renkli lambalar, dolaylı aydınlatma, aydınlatma seviyesi ayarlanabilir armatürler veya bölgesel aydınlatma sıcak ışık renkleri
Çalışma Odası, Toplantı Salonu (Ofis, Büro, Konut)	-Çalışma -Toplantı	-Morun açık tonları -Siyah ve kontrast renkleri, -Lacivert -Kahverengi	Gücü temsil etme, konsantrasyon sağlama, otorite sağlama, rahat ve tepkisiz hissettirme	Işığın tek yönden gelmesi sağlanmalı, ayarlanabilir hareketli masa lambası
Koridor, Bekleme salonu, giriş fuaye (Ortak kullanılan alanlar)	-Bekleme -Geçiş -Oturma	-Gül rengi -Şeftali rengi, -Morun açık tonları vs. -Canlı ve sıcak renkler	Kendine güven duygularını harekete geçirmesi, huzur verme	Yarı şeffaf aplikler, geniş açılı armatürler
Yemek odası, Yemekhane, Toplantı Salonu, Çok Amaçlı Salon (Ortak kullanılan mekanlar)	-Çalışma -Eğlence -Yemek yeme -Servis -Toplantı -Sergi vs.	-Sıcak renkler -Turuncu -Kırmızı -Yeşil -Kırmızı -Turkuaz	Mutlu ve sıcak davet edici bir atmosfer yaratması, canlılık, güven verme, canlılık ve hareket vermesi	Aydınlatma kontrolü ile değişebilen aydınlatma seviyesi sağlanmalı, ışığın optik aksesuarlarıyla isteğe bağlı aydınlatma kontrolü yapılmalıdır.
Dans Stüdyosu, Çocuk Odası, Diskotek, Lokanta		-Turuncu -Kırmızı -Sarı -Yeşilin tonları	Dikkati ayakta tutması, enerji verme, hareket ve canlılık, kan dolaşımını hızlandırma	Tavandan yansıtılan indirekt aydınlatma, renkli ve özel aydınlatma sistemleri

Kaynak: Özbudak ve Ark., 2010.

Eğitim mekânlarında öğrencilerin ders çalışma ya da dinlenme gibi faaliyetleri esnasında, ilgisini dağıtmadan belirli bir konu üzerine yoğunlaşabilmesi önemli bir durumdur. Bu açıdan sert zıtlıklar ve duygun renklerin görme alanı içerisinde olmaması veya çok geniş yer kaplamamasına dikkat edilmesi gerekir. Sınıflarda gözlerin yorulmaması için yazı tahtası gibi sürekli bakılan alanların etrafında doygun ve parlak renklerin kullanımı uygun değildir. Bu açıdan eğitim mekânları için tercih edilecek renkler, türlerinden ziyade değerleri üzerinde durulması gerekmektedir.

Renklerin değerleri arasında önemli farklılıkların bulunması da bireyin gözlerinin yorulmasına neden olur. Rengin fiziksel ve psikolojik yönden etkileri mekân algısı bakımından değerlendirildiğinde, hayal gücünü desteklemesi, yaratıcı ve eğlenceli mekânlar oluşturma etkili rol oynamaktadır. Mekânın estetik değerini kullanıcının eğitim mekânına uyum sağlamasını kolaylaştırır. Çevresi ile uyum içerisinde olan birey psikolojik ve sosyal açıdan olumlu gelişim gösterir. Dolayısıyla bu uyumun kuvvetlenmesi için renk kullanımına özen gösterilmelidir.

2.3.1.2. Mekânda Doku

Dokular, mekân kullanıcısının tasarım olgusunu meydana getiren renk, ışık ve form gibi öğelerini tamamlamanın mimari etkisidir. Dokunun bu önemi taşımasından dolayı iç mekânın dokusu, tasarlayanın yaratıcılığını meydana getiren önemli bir unsurdur. Doku, doğal ve yapay, ince, pürüzlü, pürüzsüz, yumuşak, sert gibi birçok niteliklerde oluşabilmektedir. Işık, renk ve doku algılamada önemli bir faktördür. Dokular içerdikleri özellikleri ortaya koyar. Dokuların dışsal özellikleri etkisi ışık ve gölge ile artabilir özelliğindedir (Dinçer, 2011).

Dokular temsil ettiği alanın algılanmasında yardımcı olmaktadır. Seçilen doku, bir mekânın sıcaklığı, soğukluğu, genişliği, darlığı, uzaklığı ya da yakınlığını belirlemede önemli rol oynamaktadır. Mekânın tavanları, üzerinde kullanılan dokular daha yüksek ya da derin olarak algılanmasına sebep olabilir (Görsel, 2.24). Tavanda kullanılan dokular mekândaki samimiyeti ve sıcak atmosfer yaratabilir (Dinçer, 2011: 92).

Görsel 2. 24: Farklı Bir Tavan Tasarımı Kullanılarak Mekân Derinlik Hissi

Kaynak: Yıldırım Altındaş, 2021.

Doku efekti yüzeylerdeki hacimlerin yanında, ışık ve gölge gibi faktörlerin aktif bir şekilde algılanmasını sağlamaktadır. Bunlar doğal dokular olarak adlandırmak mümkündür. doğal dokular üç kısımda ele almak mümkündür: normal, düzensiz ve değişken dokular. İç mekân da tasarımadaki kullanım amacına göre suni dokular tercih edilebilir. Yapay doku tasarımları bilgisayar programlarının gelişimi ile oldukça yaygınlaşmıştır. Yine dijital fabrikasyon tekniklerle de birçok çeşit dokular üretilmektedir. Yapay dokular normal, düzensiz ve değişken olarak üç kategoride yer alırlar (Görsel, 2.25) (Kın, 2007).

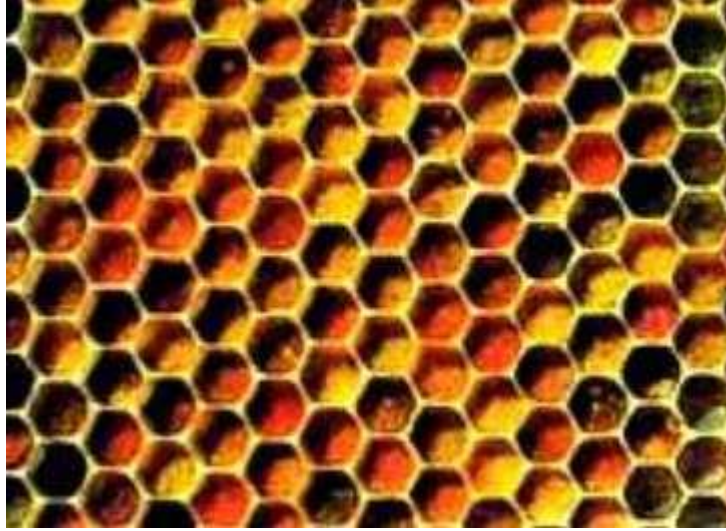

Görsel 2. 25: Yapay Doku Örnekleri.

Kaynak: Kın, 2007.

*** 1. Normal 2. Düzensiz 3. Değişken

Yapay dokular birçok alanda kullanılmaktadır. Doku tasarımında kullanılan nesnelere ya da yüzeyin işlevselliğini tasarıma değer katmaktadır. Bir tasarımın temelinde doku, tasarımın ana bileşenlerindedir. Bundan dolayı malzeme ve üretim yöntemleri kullanılarak, temel tasarımın ana ilkeleri uygulanarak iç mekânlardaki verilmiş istenen etkiler sağlanmaktadır. Bu etkilerden birisi de dokudur. Bu da tasarımcıların mekândaki etkiyi artırmak dokuyu kullanmaktadır. Doğal dokuları oluşturan dokunun birim biçimleri matematiksel bir eşlik göstermeden, bir bütünün içerisinde birbirlerini tamamlayarak yapısal sistem meydana getirir. Buna en güzel örnek arıların yaptığı bal peteğidir (Görsel, 2.26) (Topsakal, 2014).

Görsel 2.26: Bal Peteği Dokusu.

Kaynak: Topsakal, 2014.

2.3.1.3. Mekânda Ölçek

Okul öncesi eğitim kurumlarında mekân tasarımının, okulun eğitim vizyonunu ve hedeflerine uygun olması açısından önemlidir. Çocuk bireyler yaratıcı yönlerinin desteklenmesi, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleri açısından sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi, kazanma, grup olma ve sorumluluk bilinci yükleme gibi duyguların aşılması gibi hedeflere ulaşabilmesi için mekânın bu hedeflere uygun bir tasarım özelliğine uygun yapılması gerekmektedir (Clark, 2010).

Çocuklar için tasarlanan okul öncesi eğitim mekânlarında fiziksel çevre: oran ve orantı, yapısal ölçüleri, yapının malzemesi ve dokusu, tasarımda kullanılan renkler, yapının tasarım kriterleri, oyun ve etkinlik alanlarının nitelikleri çocuğa duygusal, bilişsel ve sosyal yönden gelişimine etki etmektedir (Görsel, 2.27) (Moore ve Ark., 2003). Bu açıdan okul öncesi eğitim mekânlarının tasarımları çocuğun sağlıklı bir şekilde gelişmesi için önemlidir.

Görsel 2. 27: Okul Öncesi Eğitim Kurumu Tasarımı: Maya Anaokulu

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim mekânının oluşturulması da psikoloji, eğitim, çocuk gelişimi mimarlık ve daha birçok alandan uzman kişilerin görüşleri alınarak oluşturulması gerekmektedir (MEXT Japan, 2010). Uzman kişilerin görüşleri ve fikirleri doğrultusunda oluşturulan tasarımın ortaya çıkarılması özellikle iç mimarlık disiplinin görev alanına girmektedir. Bu hususta tasarımcıların temel gayesi, tasarımın kullanıcıların bedensel ve antropometrik özellikleri uygun, ergonomik ve verilecek eğitimin vizyon modeline uygun olarak planlanmasıdır. Çocuklara hareket kolaylığı sağlaması bunun yanında kolay gözlemlenebilir ve çocuklar için tehlike arz etmeyen ortamlar oluşturulmalıdır. Genellikle tek kat olarak tasarlanması uygundur (Özkubat, 2013, Mohidin ve ark, 2014). Nitekim merdivenler ve balkon gibi donatılar erken çocukluk dönemindeki bireyler için tehlikeli oluşturmaktadır. Burada şunu ifade etmek gerekir ki tüm mekân donatıları için bu tehlikeli durum söz konusudur. Bu sebeple tüm tasarımın çocuk için güvenli bir hale getirilmesi önemlidir.

Çocukların fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi, onlar için özel alanların oluşturulabilmesi, okul öncesi eğitim kurumlarının temel ihtiyaçları arasındadır. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler erken çocukluk dönemi için tasarlanan okul öncesi eğitim mekânlarında bulunması gereken tasarım kriterleri belirlenmiştir (Tablo, 2.10).

Tablo 2.10: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Mobilya Standartları

Okul Öncesi Eğitim Mekânları Mobilya Standartları		
Adı	Ölçüleri	Özellikleri
Sandalye	<ul style="list-style-type: none">• Genel Yükseklik: 50-60 cm• Oturma Genişliği: 30-36 cm• Oturma Yeri Derinliği: 30-34 cm• Oturma Yüksekliği: 29-33 cm	<ul style="list-style-type: none">• Sandalyenin oturma ile yaslanma yeri arasında kalan boşluğun çocuğun herhangi bir uzvunun sıkışabileceği aralıktadır.• Sandalyenin oturma ile yaslanma yüzeyleri çocuğun oturma ergonomisi açısından 6-9 mm girintili olmalıdır.• Sandalye çocuğun arkaya yaslandığı zaman arkaya düşmesini engelleyecek şekilde tasarlanmalıdır.
Masa	<ul style="list-style-type: none">• Yükseklik:50-55 cm• Genişlik:60-65cm• Daire Masa Çapı:100-120cm• Uzunluk: İsteğe bağlı olarak kare, dikdörtgen, daire ve yarım daire masa kullanılabilir.	<ul style="list-style-type: none">• Masanın üst tablası, ayakları ve ara kayıtları esneme ve açılma olmayacak şekilde gerekli kalınlığa sahip ve sağlam olmalıdır.• Tüm sivri masaların köşeleri gerekli ölçülerde ovalleştirilip yumuşatılmış olmalıdır.• Masaların yüzeyleri kolay silinebilir, leke tutmayan malzemelerden yapılmalıdır.
Sınıf içi Kapaksız Materyal Dolapları	<ul style="list-style-type: none">• Yerden Yüksekliği: 90-100 cm• Derinlik: 37-42 cm	<ul style="list-style-type: none">• Sınıf içerisindeki materyal dolaplarında, çocuğun materyalleri görebileceği ve erişebileceği şekilde, raflara koyulmuş şeffaf kutular kullanılmalı, materyal dolaplarında kapak veya çekmece sistemleri kullanılmamalıdır.
Kapaklı ve Çekmeceli Dolaplar	<ul style="list-style-type: none">• Yerden Yüksekliği: 90-100 cm• Derinlik: 37-42 cm	
Kitaplık	Yerden yüksekliği 93-100 cm	<ul style="list-style-type: none">• Kitaplıklar, öğrencinin kitapların ön yüzlerini görebileceği şekilde düzenlenmelidir (üçgen prizma şeklinde, basamaklı ve çift taraflı kullanmaya uygun planlanabilir).
Yemek Masası	<ul style="list-style-type: none">• Yükseklik:54-60 cm• Genişlik:60-65cm	<ul style="list-style-type: none">• Masanın üst tablası, ayakları ve ara kayıtları esneme ve açılma olmayacak şekilde gerekli kalınlığa sahip ve sağlam olmalıdır.• Tüm sivri masaların köşeleri gerekli ölçülerde ovalleştirilip yumuşatılmış olmalıdır.

		<ul style="list-style-type: none"> Masaların yüzeyleri kolay silinebilir, leke tutmayan malzemelerden yapılmalıdır.
--	--	--

Kaynak: MEB, 2015.

Dünya genelinde okul öncesi eğitim kurumlarının ülkelerin ekonomik ve kültürel durumlarına göre farklı standartlar belirlenmiştir. Standartların belirlenmesinde öncelikle çocuklar açısından ergonomik açıdan uygun olması için antropometrik ölçümler temel alınmıştır.

“Kamu Binaları Çocuk Bakım Hizmetleri Bürosu, GSA- Amerika Birleşik Devletleri Genel Hizmet İdaresi’nin geliştirdiği “Çocuk Bakım Merkezi Tasarım Kılavuzu”, eğitim mekânlarında bireyler için en az 4.4 m² alan olması gerektiğine belirtmektedir. Bu alan iç mekân için olup, açık alanlar için değildir. ABD ve Kanada’da öğrenci başına düşen alan 5.9 m² olarak özellikle okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenci başına düşen alan oldukça yüksektir (Tablo, 2.11). Bununla birlikte çocuk kendisine özel alanlar oluşturma ve sevdiği arkadaşları ile yakın ilişkiler kurma imkânı bulmaktadır. Bu mekânlar ders çalışmanın yanında fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişimlerini destek vermek donatı öğelerinin, araç ve gereçlerinin oyunları hatırlaması için tasarlanması gerekmektedir. Yine sıralar ve sandalyeler modüler birimlerden meydana gelmesi ve çocukların ders sırasında grup etkinliği için masaları birleştirerek grup yerleşme alanı oluşturarak ortak çalışma alanı oluşturmalarına imkân tanınmasıdır. (John ve Timothy, 2005).

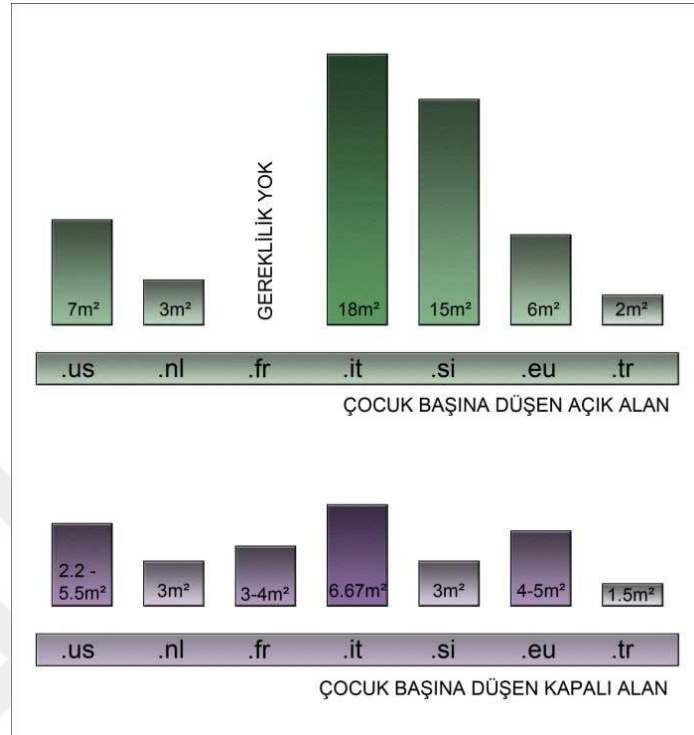
Tablo 2. 11: Okul Öncesi Eğitim Mekânı Kişi Başına Düşen m² Alan.

Okul Öncesi Eğitim Mekânı Kişi Başına Düşen m ² .	
	Kişi başına düşen m ²
GSA, ABD Çocuk Bakım Merkezi Kılavuzu	4,4 m ²
Kanada	5.9 m ²

Kaynak: MEB, 2015.

Okul öncesi eğitim mekânlarında çocuk sayılarına göre en az 2 kişilik, en çok 12 kişilik gruplara eğitim verilebilir. Eğitim alanları da çocuk sayısına göre bir merkezde 40 ila 240 kişi arasında farklılık göstermektedir (Kotnik, 2011). Yine öğrenme alanı standartlarının sağlanması için, çocukların gelişimini temel alan programlarda,

etkinlere ayrılan alanların yeterli olması gerekmektedir. Okul öncesi eğitim mekânlarında mimari mekân gereksinimleri açık ve kapalı mekânlara göre farklılık göstermektedir (Şekil, 2.3).

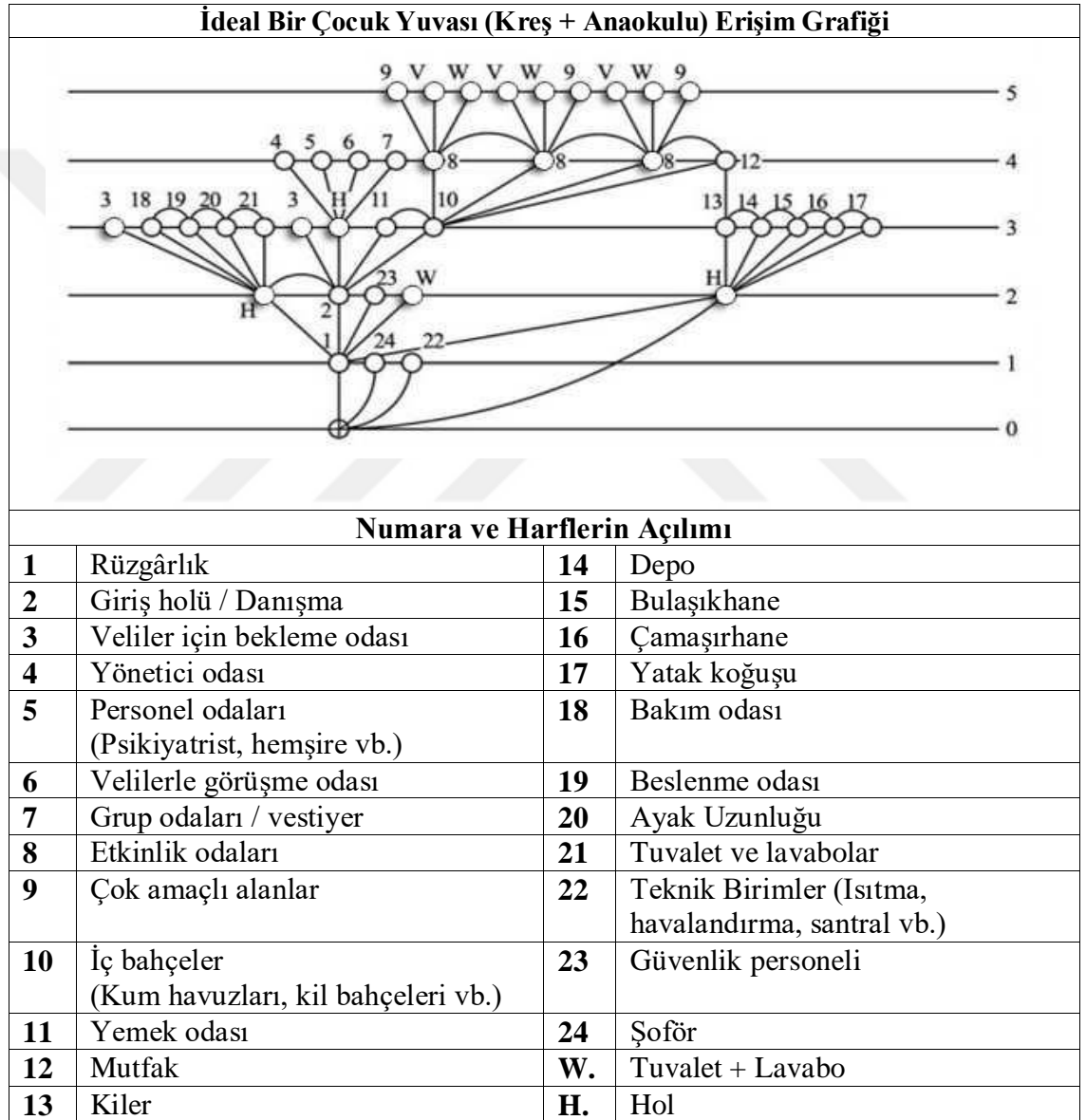

Şekil 2.3: Bazı Ülkelerdeki Çocuk Başına Düşen İç ve Dış Mekân Ölçü Gereklilikleri

*** US: Amerika, Nl: Hollanda; Fr: Fransa, İt: İtalya, Si: İspanya, Eu: İngiltere, Tr.: Türkiye.

MEB tarafından 2015 yılında “Eğitim Asgari Tasarım Standartları Kılavuzu’na göre okul öncesi eğitim mekânları bodrum, zemin ve birinci kat şeklinde olmalıdır. Yine de tek katlı ve bahçeli olması tavsiye edilmektedir. Öğrenme ve etkinlik alanlarının toplamında öğrenci başında 2.40 m² alan düşmelidir. Bunların yanında uyku alanı olarak en az 1.50 m² alan ayrılmalıdır. Derslikler en fazla 25 kişiden oluşmalıdır. Derslikler içerisinde farklı bölümler farklı malzeme veya mobilyalar ile ayrı bölümler oluşturabilecek şekilde tasarlanmalıdır. Merdiven boşluklarını kapatan korkulukların en az 110 cm, parapetler ise en az 90 cm olmalıdır. Yine döşeme malzemeleri özellikle hijyenik, darbe ve sürtünme gibi sert temaslara dayanıklı olmalıdır. Zemin döşemeleri az bakım gerektiren ve kaygan olmayan malzemeler tercih edilmelidir (MEB, 2015).

Erken çocukluk dönemindeki birey için tasarlanan eğitim kurumlarında dikkat edilmesi gereken özellikle doğayı tanıma imkânı sunan yeşil alanlar içerisinde konumlandırılması, çocuğun hayal dünyasında yeni keşiflere hitap edecek şekilde, onlara hareket ve oyun oynama imkânı veren alanlar sağlaması gerekmektedir. Okul öncesi eğitim mekânlarında, etkinlik, uyku, oyun, tuvalet gibi kullanım alanlarına kolaylıkla ulaşacak şekilde tasarlanmalıdır. Yine fuaye, müdür, öğretmen odası, veli görüşme odası, yemekhane, vestiyer ve revir gibi alanlar tasarımın içerisinde olmalıdır (Çizim, 2.11) (Gür ve Zorlu, 2002).

Çizim 2.11: İdeal Bir Çocuk Yuvası (Kreş+Anaokulu) Erişim Grafiği.

Kaynak: Gür ve Zorlu, 2002.

2.4. Çocuklara Özel Mobilya Standartları

Okul öncesi eğitimin kaliteli olması için eğitim mekânlarının yapısal ve işlevsel olması önemlidir. Mekânın yapı boyutları, ortam kalitesini belirlenmesinde en somut öğedir. Okul öncesi eğitim mekânlarında fiziksel ortam, çocukların gereksinimlerine karşılık veren, kurumda çocuklarla ilgilenen tüm personellerin de ihtiyaçlarını karşılayan ve velilere özel alanlarında bulunması tasarım açısından önemlidir (AÇEV, 2018).

Okul öncesi eğitim mekânlarında fiziksel yapının meydana getiren mekân ile mobilya tercihlerinin ve düzenlenmesinin birçok farklı unsurları bulunmaktadır. Nitekim eğitim mekânlarının fiziksel ortamları tasarlanırken, ortamı kullanacak bireylerin yaş ve gelişimsel özelliklerine göre tasarımlar tercih edilmelidir. Eğitimin kalitesini mekânların kullanıcılarının gelişimlerine göre hazırlanması bazı çalışmalarda ortaya konulmuştur (Canbeldek ve Erdoğan, 2016; Canbeldek, 2015). Bu çalışmalar neticesinde çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak hazırlanan mekânlar kullanıcıların ilgisini çekerek, öğrenme ve oyun etkinliklerini rahatça gerçekleştirebilecek imkânı sunarak, hedef gelişim alanlarına göre desteklenmesi sağlanmıştır (Akmeşe, 2020).

Da-Bloom, çocukların üzerinde oturarak çizim yapabilecek şekilde tasarlanan masalar, aynı zamanda kullanım alanına göre farklı varyasyonlara dönüştürülebilen bir mobilya ünitesidir (Görsel, 2.28).

Görsel 2. 28: I-Cluedesing, Da-Bloom Mobilya Ünitesi

Kaynak: Salihoğlu Aydın ve Aydemir, 2018.

Yana Tzanov ve stephanie Sauve tarafından tasarlanan “Mod U Me” isimli mobilya, gövdesi balsa ağacından, iç kısmı ekolojik köpük malzemeden üretilmiştir. Mobilya çocukların oynadıkları oyunlara göre farklı varyasyonlarda, oturma, depolama alanı ve masa olarak kullanılabilir şekilde tasarlanmıştır (Görsel, 2.29).

Görsel 2.29: Tasarımcı Yana Tzanov ve Stehanie Sauve, “Mod U Me”.

Kaynak: Salihoğlu Aydın ve Aydemir, 2018.

Mekânın fiziksel çevresinin kalitesini arttırmak için standartların altına düşmeden tasarlanması gerekmektedir. Çocuk öğrenme ve davranışlarını geliştirmesinde fiziksel ortam öğeleri olan mobilyalar, duvarlar, zemin, aydınlatma, ısı ve hava konforu gibi yeterli alan ve yapının özellikleri önem arz etmektedir. Bunun yanında çocuk mobilyaları ve mekânları çocukların yaralanma ve kazalara maruz kalma problemleri açısından kullanılan malzemeler, çocuklar için son derece önem arz etmektedir (Salihoğlu Aydın ve Aydemir, 2018).

Yavuzer (1984), yaşa göre mobilyalardaki hedef pazarları üç başlıkta toplamaktadır. Bu başlıklar, okul öncesi çocuk mobilyası (0-6 yaş), genç odası (7 yaş ve üzeri) ve yetişkin (+25) mobilyaları şeklindedir. Yine bu mobilyaların tamamı “ev mobilyaları” şeklinde sınıflandırılmaktadır (Tablo, 2.12).

Tablo 2.12: Yaşa Bağlı Mobilya Hedef Pazarları

Yaşa Bağlı Mobilya Hedef Pazarları		
Grup	Yaş aralığı	Mobilya türü
Okul öncesi	0-6	Bebek Mobilyası
Genç	7+	Genç Odası
Ebeveyn	25+	Ebeveyn Mobilyası

Kaynak: Yavuzer, 1984.

Okul öncesi erken çocukluk dönemi olan 3-6 yaş aralığını bebeklikten çocukluğa geçiş dönemidir. Bu dönemdeki çocuklar “oyun çocuğu” olarak kabul edilir, fiziksel ve zihinsel olarak gelişimi doğrultusunda kendisine verilen imkânlardan büyük oranda etkilenmektedir. Kendine ait bir oda içerisinde mobilya ve diğer donatılar onun özgür

hareket etmesi, öz benliğini geliştirmesi, mekân ve eşya ilişkisini kavraması bakımından önemlidir. Bu konuda çocuğun gelişim ve davranışsal analizlerine yönelik araştırmanın neticeleri şu şekildedir:

“Çocuğun bedensel ve zihinsel ilerlemesine bağlı olarak yaşadığı çevresini algılaması, mekân ve eşyaları tanınması ve kullanması 3-6 yaş döneminden başlayarak gelişme göstermektedir. Yaşadığı çevrenin düzeni çocuk üzerinde önemli etkiler bırakmakta olup, bu çevre içerisinde kendisine ait bir mekâna sahip olmasının ve bu mekânda çocuğun kullanabileceği mobilya ve donatı elemanlarının yapısı da çocuğu gelişimi üzerinde etkilidir” (Yavuzer, 1984).

3-6 yaş grubundaki çocukların gelişim faktörlerinden birisi de oyun oynamaktır. Oyun arkadaşları ve oyuncak tercihleri cinsiyet faktörü önemlidir. Oyuncak tercihlerinde ailelerin etkileri oldukça önemlidir. Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi bu tercihleri belirler (Doğanay, 1998). Genel olarak mobilyalar ebeveynler tarafından çocuğun cinsiyetine göre tercih edilir (Akyüz, 1998). Tercih edilen mobilya tasarımları ise kullanım amacına göre değişkenlik gösterebilir. Kullanılacak mobilyalar birden farklı kullanım amacı içerebilir. Pedagoglar mobilyaların psikolojik etkilerine bakarken, ergonomistler ise ölçülerine dikkat etmektedirler (Curaoğlu, 1994).

Görsel 2. 30: Mobilyaların Çocuk Psikolojine Etkisi.

Kaynak: Demirarslan, 2019.

Sonuç itibari ile çocukların vakit geçirdikleri alanlar ve bu alanlardaki donatılar onun zihin dünyasının genişlemesine, farklı kullanımlarla kişisel ve bilişsel gelişmelerinde yardımcı olmaktadır.

2.4.1. Çocuklara Özel Mobilya Standartları

İnsanlar mobilya alırken özellikle belirli bir kalite ve standartları tercih etmektedirler. Bu kalite ve standartlar teknolojik seviye, emniyet, estetik, yaşam seviyesi gibi birçok farklı sebepler değişken standartlar oluşturur. Ülkelerin kendilerine ait standartlaşma çalışmaları yapan kurumları bulunmaktadır. Bu standartlar özellikle çocuk mobilyaları alımı sırasında birçok etkenlerin belirlendiği kalite ve standartlarını gösteren işaretler şunlardır;

TSE: Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye standartlarına uygun üretilmiş ve satışa sunulduğunu belirtir.

TSEK: Türkiye standartlarına uygun üretilmiş ürünlerin uluslararası standartlara uygun olduğunu belirtir.

TS: Türk standartlarına uygun olsa da TSE bu işareti yeterli görmemektedir.

ISO 9000: Uluslararası standartlar organizasyonu, ISO 9000 uluslararası kalite standartlarını yayınlamaktadır.

ISO 9001: Uluslararası organizasyonu tarafından gelişim, üretim, teknik gibi kategorilerde oluşan isteklerin yerine gelmesi için garanti vermektedir.

CE; AB devletlerinde üretilen ürünlerin AB ülkeleri arasında serbest olmasını göstermektedir (Kuroğlu ve Diğerleri: 1999). (Tablo, 2.13).

Tablo 2.13: Çocuk Mobilyaları Kalite ve Standart İşaretleri.

Çocuk Mobilyaları Kalite ve Standart İşaretleri		
TSE	Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye standartlarına uygun üretilmiş ve satışa sunulduğunu belirtir.	
TSEK	Türkiye standartlarına uygun üretilmiş ürünlerin uluslararası standartlara uygun olduğunu belirtir.	
TS	Türk standartlarına uygun olsa da TSE bu işareti yeterli görmemektedir.	
ISO 9000	Uluslararası standartlar organizasyonu, ISO 9000 uluslararası kalite standartlarını yayınlamaktadır.	

ISO 9001	Uluslararası organizasyonu tarafından gelişim, üretim, teknik gibi kategorilerde oluşan isteklerin yerine gelmesi için garanti vermektedir.	
CE	AB devletlerinde üretilen ürünlerin AB ülkeleri arasında serbest olmasını göstermektedir (Kuroğlu ve Diğerleri: 1999).	

Kaynak: Kuroğlu ve Diğerleri, 1999.

Çocuklar için mobilya seçimlerinde öncelikli olarak yaşa ve ergonomik özelliklere uygunlu, güvenlik, sağlık, estetik ve psikolojik özelliklerine dikkat edilmelidir. Burdurlu ve Ark. (2004)'e göre;

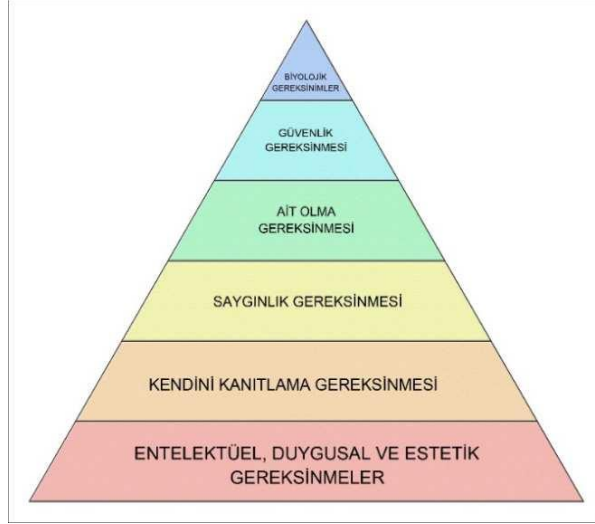
“Kalite (%48.2) ve ekonomikliğin (%47.1) ebeveynler tarafından çok fazla önemsenmediği ancak, kalite-fiyat dengesinin mutlaka olması gerektiği (%76.5) vurgulanmaktadır. Kullanılan malzemelerin de ebeveynler tarafından fazla önemsenmediği (%47.31) belirlenmiştir. Yine tasarlanan mobilyada dayanımın (%67.1) ve çocuk zevkine uygunluğun (%74.1) ön planda tutulması gerektiği ankete katılan kişiler tarafından belirtilmektedir. Ayrıca, mobilyanın ergonomik olmasından ziyade fonksiyonel (%74.1) ve emniyetli (%76.5) olması gerektiği belirlenmiştir” (Tablo, 2.14) (Sofuoğlu ve Kuşcuoğlu, 2009).

Tablo 2.14: Mobilya Seçiminde Ebeveyn Görüşleri.

Mobilya seçiminde ebeveyn görüşleri.						
Kalitesi	Fiyat	Kalite/fiyat dengesi	Malzeme	Dayanıklılık	Çocuğun beğenisi	Emniyet
%48.2	%47.1	%76.5	%47.1	%67.1	%74.1	%76.5

Kaynak: Burdurlu ve Ark, 2004.

Çocuk için mekân içinde kendisine ait olan bir alan olması ve bu alanda kullanacağı mobilya ve araçların yapısı gelişim üzerine önemli bir etkiye sahiptir. Çocukların gereksinimleri Maslow'un insan ihtiyaçları hiyerarşisine denk gelen psiko-sosyal ve kültürel kavramları şu şekildedir; biyolojik, güvenlik, ait olma, saygınlık, kendini kanıtlama, entelektüel, duygusal ve estetik gereksinimlerdir (Şekil, 2.4).

Şekil 2.4: Maslow'un İhtiyaç Hiyerarşine Göre Çocuk Gereksinimleri.

Kaynak: Demirarslan ve Aytöre, 2004.

Mekân içerisindeki gereksinim duyulan bu alanlar hazırlanması ve düzenlemesi sırasında ailelerin özellikle ilk iki yılıyla birlikte kılavuzluk eden bir tutum içerisinde olmaları gerekir. Bu dönem çocukların yeteneklerini keşfettiği, hızlı bir şekilde geliştiği dönemdir. Dolayısıyla düzgün tasarlanmış mekân ile de çocuk birçok açıdan gelişmişine destek olacaktır. Belirli malzemeler ile işlemlerden geçerek bunun yanında tamamlayıcı araçlarla ve çeşitli dokular ile estetik bir görünüm kazandırarak, işlevsel, dekoratif, hareketli ya da sabit mobilyalar hayatın bir parçasını oluşturur. Çocuk mobilyaların da yaş gruplarına göre ayrılmaktadır. Bunlar; 0-6 yaş bebek odası, +7 genç odası ve yetişkin odasıdır.

Çocuk mobilyalarında görselliğin ve işlevselliğin yanında psikolojik gelişime destek olabilecek, çocuğun yaratıcılığını ortaya çıkaracak bu kullanımlarının yanında ortamı eğlenceli bir hale getirecek mobilyalarda tercih edilmelidir. Çocuk ve mobilya ilişkisinde olumlu bağların oluşması için gerekli temel kurallara önem verilmelidir (Tablo, 2.15).

Tablo 2.15: Mobilya Arasında Olan Bağı Kurarken Bazı Temel Kurallar

Çocuk ve mobilya arasında olan bağı kurarken bazı temel kurallara önem verilmelidir;	
1.	Mobilyada kullanılan malzemenin kalitesi ve uzun vadede çocuğun sağlığı üzerindeki etkisine
2.	Tasarlanan mobilyanın işlevselliği ve güvenlik açısından yeterliliğine
3.	Mobilyanın çocuğun yaş grubunun bedensel boyutlarına uygun tasarlanmış olup olmadığı önem verilmektedir.

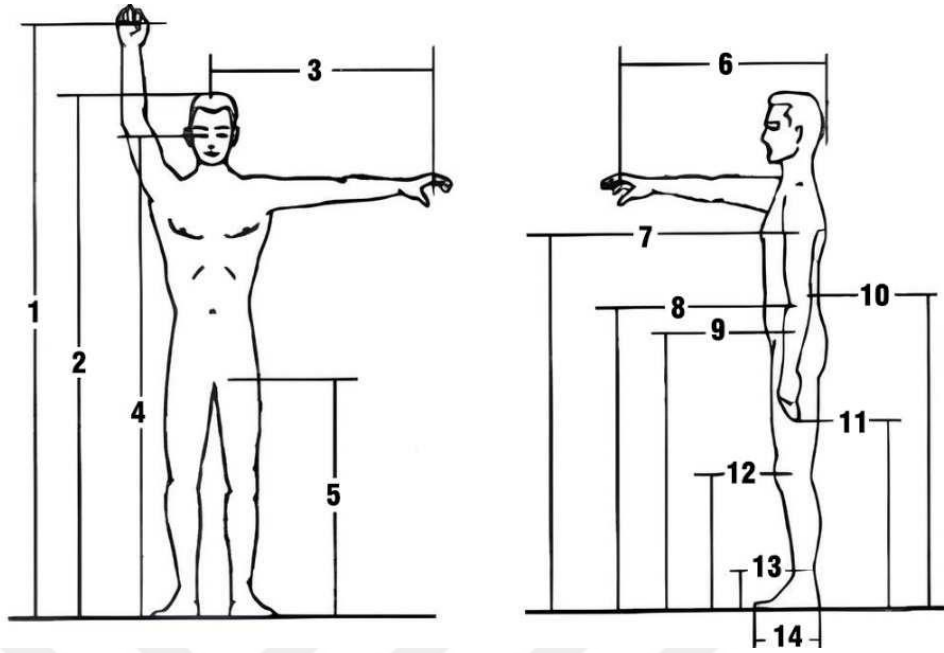
Kaynak: Sofuoğlu ve Kuşcuoğlu, 2009.

Mobilyaların çocuğun mekândaki fiziksel ve psikolojik olarak farklı gelişmeleriyle birlikte değişiklik gösterir. Ancak en önemli olan güvenlik ve sağlık açısından standartlara uygun olmasıdır (Sofuoğlu ve Kuşcuoğlu, 2009).

Güvenlik ve sağlık açısından çocuk ve mobilya uyumunda öncelikle antropometrik özelliklere dikkat edilmesi gerekmektedir. Antropometri ise özellikle vücut büyüklüğü, güç, şekil, esneklik, hareketlilik ve çalışma kapasitesi ölçüleriyle alakalı vücut ölçüleriyle uğraşan insan bilimleri dalıdır. Antropometri ergonomi alanının önemli bir parçasıdır (Pheasant ve Haslegrave, 2006). Mobilya tasarımlarında statik antropometri kullanılır. Burada bireye ait ölçü bilgileri, yaş, cinsiyet ve yaşadıkları ülkelerin standartlarına göre değişiklikler göstermektedir. Yine çocukta infanrometre (bebek boy ölçüleri), yetişkinlerde stadiometre (boy ölçer) yardımı ile yapılmaktadır. Gelişen teknoloji ile artık üç boyutlu tarayıcılar sayesinde fotogrametrik (fotoğraf ile ölçüm) ile farklı yerlere yerleştirilen kameralarla bireyin antropometrik ölçümleri otomatik olarak modellenmektedir.

Mobilya tasarımlarında bireylere ait vücut ölçüleri, boyu, omuz, göz, el, parmak ucu, dirsek, kalça, bacak ölçüleri ve bu vücut ölçülerinin mobilyalara olan mesafeleri ergonomik açıdan uygun tasarlanması gerekmektedir (Tablo 2.16).

Tablo 2.16: Statik Antropometri Çalışmalarında Kullanılan Ayaktaki Boyutları

Ayakta Ölçülen Boyutlar			
1	El Kavrama Yüksekliği	8	Dirsek Yüksekliği
2	Baş Yüksekliği	9	Bacak Yüksekliği
3	Yanda Kavrama	10	Bel Yüksekliği
4	Göz Yüksekliği	11	El Kavrama Yüksekliği
5	Kalça Yüksekliği	12	Diz Yüksekliği
6	Önde Kavrama	13	Ayak Bileği Yüksekliği
7	Göğüs Yüksekliği	14	Ayak Uzunluğu

Kaynak: Ata, 2016'dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Bireyin boy ölçüsü kafanın en üst noktasından başlayarak yere temas eden dikey uzunluktur. Çocuk mobilyalarının özellikle masa, sandalye, yatak ve dolap gibi ürünlerin tasarlanmasında boy uzunluğu çok önemlidir. Çocuklarda göz yüksekliği mekândaki görüş açısını belirler ve mobilyalarda kullanılan ayna ve kitaplık gibi ürünlerin yerleştirilmesinde önemlidir (Tablo 2.16).

Omuz yüksekliği, kişinin omzundan yere temas ettiği yere olan dikey yüksekliktir. Kolların hareket eden noktalarının merkezlerinin belirlenmesi açısından mekân ürünlerinde kolun uzanma noktalarının belirlenmesi fayda sağlayacaktır. Çocuk bireyler açısından en önemli husus lavabo gibi noktalarda yüksekliklerin kolun uzanma mesafesine göre belirlenmesidir. Burada okul öncesi çağıdaki bir çocuğun

kendi başına bu işlemi gerçekleştirmesi açısından önem arz etmektedir. Bu ölçünün belirlenmesinde omuz yüksekliği önemlidir (Acar, 2001).

Omuzlardan sonra dirseklerinde yüksekliği önemlidir. Kollar iki yanda iken dirsek kısmını yere kadar olan dikey yükseklik, dirsek yüksekliğidir. Çocuk bireylerde tezgâh gibi çocukların ulaşabileceği, tutunabileceği nesnelerin yüksekliğini ayarlarken dirsek yüksekliği önemlidir. Ayrıca tuvalet lavabolarının yetişkinlerde ayarlanırken dirsek yüksekliği tercih edilmektedir.

Kalça yüksekliği, kalçanın bacakların hareket noktası ile birleşiminden yere kadar olan dikey yüksekliktir. Çocukların lavabo gibi derinliği ve uzanma gerektiren alanlardaki eğilme ve ulaşabilme ölçülerini belirler.

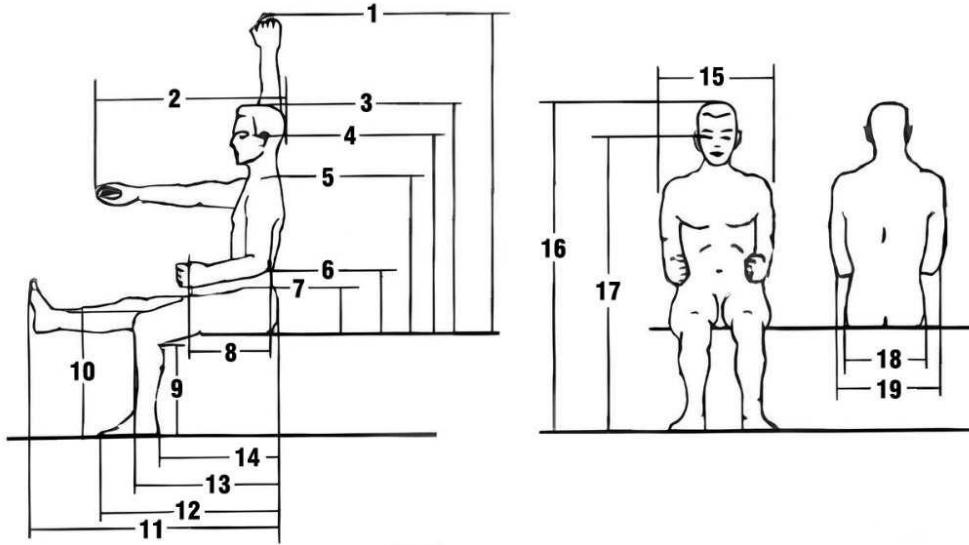
El yüksekliği, ayakta iken kolların iki yanda dikey bir şekilde durması ve orta el parmağından yere kadar olan dikey yüksekliktir. Merdiven gibi bağlantı elemanlarının özellikle korkuluklarının yüksekliğinin hesaplanmasında kullanılmaktadır (Acar, 2001).

Oturma yüksekliği, otururken vücudun baş kısmının üst noktasına kadar olan dikey yüksekliktir. Mekân içerisindeki oturma kısımlarının tasarlanmasında kullanılır. Bunun yanında çocukların oyun ve dinlenme gibi alanlarda oturma sırasında aile takip mesafesini ölçmede yardımcı olur (Acar, 2001) (Tablo 2.17).

Oturma sırasında dizin üstüne kadar dikey yükseklik tabandan dize kadar olan yüksekliğin belirlenmesidir. Buradaki uzunluk sandalye vb. oturma araçlarının yüzeylerinin yerden yüksekliklerinin hesaplanmasında kullanılmaktadır.

Bacak derinliği, oturma sırasında kalçanın arkasından dizin ön kısmına kadar olan yatay uzunluktur. Sandalye gibi oturma araçlarının oturma kalça mesafesini belirler (Acar, 2001) (Tablo 2.17).

Tablo 2. 17: Statik Antropometri Çalışmalarında Kullanılan Oturma Boyutları.

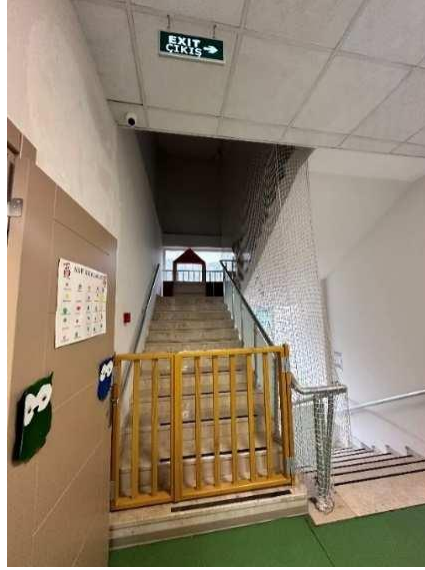

Oturarak Ölçülen Boyutlar			
1	Oturarak Yukarıda Kavrama	11	Taban Kalça Mesafesi
2	Oturarak Önde Kavrama	12	Ayakucu Kalça Mesafesi
3	Oturma Yerinden Üst Boy	13	Dik Kalça Mesafesi
4	Oturma Yerinden Göz Yüksekliği	14	Oturma Derinliği
5	Oturma Yerinden Omuz Yüksekliği	15	Omuz Genişliği
6	Oturarak Bel Yüksekliği	16	Oturarak Boy Yüksekliği
7	Oturarak Kalça Yüksekliği	17	Oturarak Göz Yüksekliği
8	Dirsek Tutak Mesafesi	18	Oturma Yeri Genişliği
9	Oturarak Diz Altı Yüksekliği	19	Dirsekler Arası Genişlik
10	Oturarak Diz Üstü Yüksekliği		

Kaynak: Ata, 2016'dan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Omuz ve dirsek mesafesi, omzun üstünden dirseğe kadar olan dikey uzunluktur. Oturma halinde bireyin yer ile olan yüksekliği oturma yüksekliği olarak ifade edilmektedir. Ergonomik açıdan oturma en dikkat edilmesi gereken hususlardan birisidir. Nitekim oturma pozisyonunda kollar ve dirsekler, bacaklar ve dizler, sırt gibi tüm vücut uzuvlar etkilenmektedir.

Kafa genişliği kulaklar arasındaki uzunluktur. Kafa derinliği aralıkların belirlenmesinde kullanılmaktadır. Özellikle çocuk mekânlarında bulunan parmaklıklı araç ve gereçlerin parmaklık aralıklarının belirlenmesinde kullanılır (Görsel, 2.31) (Acar, 2001).

Görsel 2.31: Çocuk Eğitim Mekânlarında Merdiven Korkuluk ve Kapıları Parmaklık Aralıkları ve Koruyucu Fileler (Esa Karadolap Anaokulu).

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Bu ölçüler ve daha fazlası çocukların içerisinde buldukları mekânda geçirecekleri zamanın kalitesini, kullandıkları araç gereçlerinde kendilerine uygun olarak tasarlanması, netice itibari ile kaliteli bir eğitim ortamının oluşması ve kaliteli bir gelişim sürecinin yaşanması hedeflenmiştir. Ayrıca özellikle çocuk mobilyaları üzerine yapılan AR-GE çalışmalarında önemli bir ölçüt olarak kullanılmaktadır (Tablo, 2.18).

Tablo 2.18: Çocuk Mobilyalarında Yaş Aralıklarına Göre Standart Ölçüler.

Çocuk Mobilyalarında Yaş Aralıklarına Göre Standart ölçüler					
Yaş	Oturma Yüksekliği (cm)	Masa Yüksekliği (cm)	Yatak Genişliği (cm)	Yatak Boyu (cm)	Askı Yüksekliği (cm)
2-3	25-30	45-50	140	55-70	-
3-6	30-37	50-52	160	70-75	-
6-8	37-38	62-65	170	75-80	120
8-10	38-40	68-70	180	80-90	140
12-18	42-44	72-73	190	90-100	150

Kaynak: Sofuoğlu ve Kuşcuoğlu, 2009.

Ülkeler bazında farklılık gösteren antropometrik ölçümler, Türkiye’de bulunan çocukların ölçümleri baz alınarak veriler çıkartılmalıdır. Elde edilen bu veriler ışığında ülke bazında bazı standartların belirlenmesinde, mobilya tasarımlarında, ürünlerin

geliştirilmesi ve ergonomik açıdan tasarımlarına katkı sağlayacaktır (Kurban ve Ark., 2016).

Çocuk mobilyalarında güvenlik önemli bir tasarım kriterleri arasındadır. Çocukların emniyet açısından karşılaşılabilecekleri tehlikeli durumlar karşısında önlemlerin alınması gerekmektedir. Erken çocukluk dönemindeki bireyler için tasarlanan mobilyalarda mobilya köşelerinin daha yuvarlak olması, keskin ve sivri tasarımlar kullanılmaması gerekmektedir. Ancak mevcut mobilyaların keskin ve sivri olarak tasarlanmış olsa bile ekstra aparatlar ile köşelere göre özel tasarlanmış aparatlar takılabilir (Görsel 2.32, 2.33). Yine oyuncaklarını rahatlıkla toplayabileceği araç ve gereçler tasarlanmalıdır (Sofuoğlu ve Kuşcuoğlu, 2009). Montessori eğitim sisteminde erken çocukluk dönemi için kapaklı dolaplar uygun görülmemiştir (Aydoğan, 2019).

Görsel 2.32: Esa Karadolap Anaokulu Rehberlik Odası Mobilya Köşeleri Koruma Aparatı.

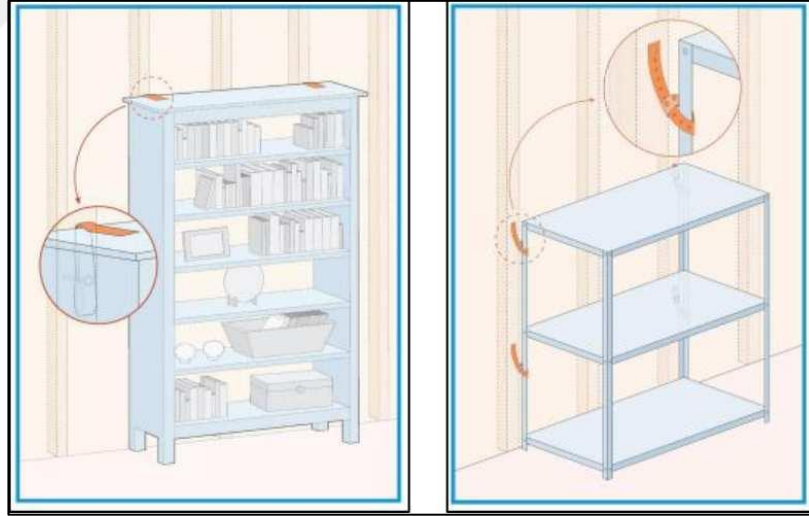
Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 2.33: Mobilya Formla ve Sınır Ögesiyle Güvenliğin Sağlanması.

Kaynak: Bal, 2017.

Yatak ve beşik gibi çocuk mobilyalarında kullanılan koruyucu korkulukların tasarlanmasında kafa genişliğine dikkat edilmelidir. Şifonyer, alt değiştirme alanları gibi çekmece ve kapakların açıldığında ağırlık merkezinde değişme olan mobilyaların duvara sabitlenmesi gerekmektedir (Görsel, 2.33).

Görsel 2.34: Çeşitli Sabitleme Uygulamaları.

Kaynak: Altıparmak Sakarya ve Ark., 2023.

Yukarıda da ifade edildiği üzere çocuk mekânlarındaki mobilyaların yerleştirilirken hareket alanlarının kolay ve rahat olacak şekilde konumlandırılmalı ve duvara sabitlenmelidir. Mobilya üzerindeki ürünler, aksesuar ve vidalar gibi tamamlayıcı

parçalar sıkı bir şekilde monte edilmelidir. Mobilyalar cam, balkon ve merdiven gibi yüksek mekânların olduğu yerlere konulmamalıdır (Sofuoğlu ve Kuşcuoğlu, 2009).

Estetik tasarım, mekânların kullanım ve sağlamlık ilkelerinin yanında genel görünümün olarak da ifade edilebilir. Çocuk mobilyalarında kullanımın yanında ürünün estetik bir görünüme sahip olması önemlidir. Bu estetik çocuğun psikolojik olarak kendisini iyi hissetmeye yarayabilir (Arcan ve Evcı: 1999).

Teknolojik gelişmeleriyle birlikte değişen estetik kavramı kültürel ve ekonomik açıdan da tasarımları etkilemiştir. Tasarımı meydana getiren biçim, renk, doku gibi unsurlar kültürel yapı teknoloji ve ekonomiyle birlikte özellikle çocuk mobilyalarında kendisini göstermiştir. Ürünler kullanım özelliğinin yanında farklı fonksiyonlar ve estetik değerlere sahiptirler (Görsel, 2.35) (Sezgin ve Önlü 1992).

Görsel 2.35: Anteaterboble Oyun Oynamaya İmkân Veren Mobilya.

Kaynak: Bal, 2017.

Renklerin fiziksel ve psikolojik etkilerinde önceki bölümlerde bahsetmiştik. Duygusal ve estetik deneyimler daha sonra çocukların algısına katkı sunmaktadır. Bu süreçte gördüğü ve denetimlediği mekânlar görsel olarak hafızasına kaydedilir ve daha sonra bu görseller çevreyi algılaması ve estetik değerleri biçimlendirmektedir. Görsel olarak geometrik şekiller farklı tasarımlara sahiptir. Misal dikdörtgen şekiller mekân ve nesnelere üzerinde dengeli olarak kullanılmıştır. Dar açılı şekiller rahatsız edicidir. Erken çocukluk döneminde yalın, sade ve kolay anlaşılır şekillerin kullanılması daha uygundur (Görsel, 2.36) (Aydın ve Aydemir: 2018).

Görsel 2.36: Çocuk Mekânlarında Donatı Elemanları Tasarımı.

Kaynak: Demiraslan ve Aytöre, 2004.

Çocukların algıladıkları mekânlarda belirleyici özellikleri içerisinde buldukları toplumun, ekonomik ve kültürel yapısına ait koşulları algılamaktadır. İçinde bulunduğu bu unsurlar kişilik özelliklerinin şekillenmesinde etkilidir. Bundan dolayı çocuk mekânları görsel algı ve gelişim süreçleriyle birlikte tasarlanmalıdır. Böylelikle çocuğun fizik, ruhsal ve zihinsel, estetik algısı olarak olumlu gelişim unsurları taşımaktadır (Çukur ve Güller Delice, 2011).

Dolayısıyla estetik ürünler kullanıcı ile mekân arasında bir köprü oluşturmaktadır. Tüm bu unsurlar çocuklar için tasarlanan mobilyalarda; form, renk, doku ve yaratıcı düşünme gibi faktörler düşünülerek işlevsel ve mekâna göre değişiklikler dikkate alınmalıdır (Aydın ve Aydemir: 2018).

Çocuk mobilyalarında üretiminde tercih edilen malzemelerin içeriği sağlık açısından önemlidir. Çocuk mobilyaları üzerinde kullanılan boyalar ve vernik gibi zararlı kimyasallar sağlık açısından doğru değildir. Burada demonte özelliği taşıyan mobilyaların üretiminde tercih edilen yonga levhalar ve lif levhalar ham maddeler serbest formandehit bulunmakta ve sağlık yönünden önem taşımaktadır. Kullanılan formandehit miktarları E0-E1-E2-E3 (Tablo, 2.19) şeklinde kodlanmıştır. Perforatör

tekniki aminoplastik tutkal kullanılarak üretilen yonga levhalardan çıkacak formaldehid yayma ölçümleri şu şekildedir;

Tablo 2.19: Perforatör Yöntemiyle Aminoplastik Tutkalarla Üretilen Yonga Levhalardan Çıkan Formaldehid Yayma Ölçümleri.

Yonga levhalardan çıkan formaldehid yayma ölçümleri	
1.	E1 (10 mg CHO _H /100g tam kuru yonga levha)
2.	E2 (10-30 mg CHO _H /100g tam kuru yonga levha)
3.	E3 (>30 mg CHO _H /100 mg tam kuru yonga levha)

Kaynak: Nemli ve Kalaycıoğlu, 1999.; Sofuoğlu ve Kuşçuoğlu, 2009.

Yonga levhaların yüzeyinde melamine batırılmış kâğıtlar ile kaplanarak formandehitin yayılmasını azaltma sağlanmış olacaktır (Nemli ve Kalaycıoğlu: 1999). Dolayısıyla satın alınmak istenen mobilyalardaki bu levhaların E1 ölçüm ve belgelendirme olması' gerekmektedir. Ölçümlerinde olması ve belgelendirilmesi gerekmektedir. Pabst'a göre formaldehit solumanın sağlık üzerindeki yan etkileri Tablo 2.20'de verilmiştir (Sofuoğlu ve Kuşçuoğlu, 2009).

Çocuklar için bu tür kimyasalların sonunum edilmesi en az seviye de olması için alınacak mobilyalardaki bu tür kimyasalların miktarları öğrenilmelidir. Bu bilgiler bulunmayan ürünler tercih edilmemeli onların yerine MDF lam ve kompozit malzemeler tercih edilmelidir. Bu mobilyaların kullanıldığı odalar sürekli havalandırılmalıdır.

Tablo 2.20: Formandehit Solumanın Yan etkileri.

Formandehit Solumanın Yan etkileri	
YOĞUNLUK (ppm)	Yan Etkileri
0,05-1,0	Koku eşiği
0,05-2,0	Göz irritasyonu, nörfolojik etkiler
0,10-2,5	Burun ve boğaz irritasyonu
5,0-20,0	Birkaç dakikada şiddetli göz yaşarması, nefes darlığı, öksürük ve burun, göz, yutakta yanma
20,0	Pulmoner ödem, pnomoni

Kaynak: Sofuoğlu ve Kuşçuoğlu, 2009.

Formandehit soluma maruz kalan bireylerde korku hissinin yanında gözlerde, boğazda rahatsızlıkların yanında nörfonolojik ve pulmoner ödem gibi belirtiler görülmektedir.

2.4.2. Çocuk Eğitim Mekânlarında Kullanılan Mobilya Çeşitleri

Çocukların gelişimi üzerinde önemli bir etkisi söz konusu olan çocuk mobilyası ve çocuk mekân tasarımların ilk aşamasında, yenilikçi, yaş ile uyumlu ve kullanıcı ihtiyaçlarını karşılıyor olması değerlendirildiğinde, nitelikleri büyük öneme sahiptir. Fiziksel ortam, mobilyalar, diğer donatılar ve ekipmanlar ile etkileşim halinde olan çocuk, fiziksel çevrenin kendisine sunmuş olduğu kalite ve işlevselliğinin vermiş olduğu konfor doğrultusunda şekillenmektedir. Görsel 2.37’de görüldüğü üzere mekân tasarımlarına katkıda sağlayan öğretici temalar tasarım faktörü olarak ele alınıp değerlendirildiğinde fiziksel ve bilişsel gelişime olumlu etkisinden söz edilebilir.

Görsel 2.37: Çocuklar İçin Donatı Ve Yüzey Tasarımları.

Kaynak: Baksi, 2018.

Okul öncesi eğitim mekânlarında bulunan iç mekân donatılarını; eğitim yönetmeliğine uygun olması, konumunun doğru yapılması, kalitesi, güvenlik ve ekonomik açıdan uygun olması gibi özellikler dikkate alınarak yerleştirilmez. Eğitim mekânlarında bulunan ilgi merkezlerinde yer alan donatılar farklı şekiller kazandırılabilir ve gerek duyulduğunda grup çalışma alanlarına dönüştürülmelidir. Mekâna konulacak mobilyalar çocukların ilgisini çekecek tasarımlara sahip olmalıdır. Eşyaların yer değiştirmede kolaylık sağlaması için tekerli olabilir. Sınıf kullanıcıları tarafından mevcut eşyalar kolayca kullanılabilir olmalıdır (Meservey 2000).

Eğitim mekânlarının fiziksel ortam öğelerinden olan mobilyaların seçilmesi ve düzenlenmesi için birçok kriter bulunmaktadır. Özellikle eğitim mekânlarının fiziksel yapısının düzenlenmesinde, kullanıcı olan grubun yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır. Kaliteli eğitim mekânları çocukların gelişimini hızlandırır (Canbeldek, 2015; Karlıdağ, 2018). Tüm bunlar grubun yaş ve gelişim özelliklerine uygun tasarlanmış ortamlar olarak çocukların ilgisini çekerek, mekânın amacına uygun bir kaliteli eğitim ve eğlence imkânı verilmiştir.

Okul öncesi eğitim mekânlarında iç ve dış mekânlar, kullanıcılarının kendilerini güven ve rahat içerisinde hissetmeleri, diğer grup üyeleri ile iletişim içerisinde olarak sosyal yönden gelişmeleri, öğrenme güdülerinin geliştiği bir ortam olmalıdır. Mekânın tasarımındaki önemli hususlardan birisi de iç ve dış mekânın tamamlayıcı özelliğe sahip olmasıdır (Görsel, 2.38) (Dowling, 2010).

Görsel 2.38: İç ve Dış Mekân İlişkisi.

Kaynak: Öztürk, 2021.

Okul öncesi eğitim mekânlarında tercih edilen mobilyalar çocukların sayısına ve eğitimin hedefine yönelik yeterli sayıda ve çocukların boylarına uygun olmalıdır. Zemin kolay temizlenebilir ve sağlık açısından uygun bir malzeme ya da halılarla kaplanmalıdır (Ulutaş, 2012). Çocuklar eğitim mekânları için tasarlanan mobilyalarda çocukların rahatlaması için yumuşak alanlar olmalıdır. Yine çocuklar için tasarlanan dolaplar ulaşılabilirlik açısından uygun tasarlanması gerekmektedir. Yani dolap kullanımında fiziksel bir engel olmamalıdır (Görsel, 2.39). Yine sınıf öğretmenin eğitim için gerek duymadığı gereksiz mobilyalar alanda tutulmamalıdır (Harms ve ark.,2015).

Görsel 2.39: Çok Fonksiyonlu Kütüphane Mobilyası.

Kaynak: Özen, 2021.

Çocuğun öğrenme gereksinimini yerine getirebilecek, gelişim özelliklerine göre tasarlanmış mobilyalar ve materyallerin olması mekânın düzenlenme standartları olarak belirlenmiştir. Burada ifade edilen standart, çocuğun kullanımına uygun, kendine ait malzemeleri yerleştirebileceği dolapların mekân içerisinde yer alması, özel ihtiyaçları olan çocuklarında kullanımına uygun ve uyarlanabilir mobilyalar, sınıf içerisindeki eğitim ve etkinliklere engel olmamalıdır (AÇEV, 2018). Eğitim mekânında kullanılan mobilyaların eskimesi, kırılması gibi durumlarda yenilenmesi gerekmektedir.

2.4.3. Mobilyaların Malzeme ve Tasarımı

Antropometrik açıdan eğitim mekânlarında mobilyaların çocuk tasarım ölçülerinden büyük olduğu durumlarda, çocuklar kendi gereksinimlerine ve boyutlarına uygun eşyalara gereksiniminde bulunmaktadır. Çocuklara yönelik tasarlanan eğitim mekânlarında mobilya donatılar, işlevsel ve ergonomik olmalıdır. Ayrıca mobilyalar birden farklı şekilde kullanma imkânı sunmalıdır. Bireysel ve ekip çalışmalarına göre tasarlanmalıdır. Bu tasarımlar üretim maliyetleri, üretim teknikleri ve kullanım kolaylığı başta olmak üzere birçok yarar sağlamaktadır. Çocuklar için tasarlanan mobilyaların esnek olması, temel sistemi değiştirmeden, koşullara uygunluk göstermesidir (Doğramacı, 1984).

endüstriyel mobilya başta estetik unsurların ağırlıklı olduğu irrasyonel tasarımlarda özgün formlar meydana gelmiştir. Mobilyaların üretildiği malzemeler, fiziksel, mekaniksel, kimyasal ve geometrik şekillerine göre incelenebileceği gibi mobilyadaki konum ve görev gibi özelliklerine göre tasnif edilebilir. Çeşitleri açısından genel olarak ahşap, metal, deri, cam ve mermer gibi malzemelerin kombinasyonlarından meydana gelmektedir. mobilyalarda ahşap olmayan birçok eleman, yukarıda yer verilen malzemelerin farklı teknik ve mekanizmalarla beraber biçim almasından meydana gelmektedir (MEB, 2014).

2.4.4. Çocuk Eğlence (Oyun Alanları) Mekânlarında Kullanılan Mobilya Çeşitleri

Okul öncesi eğitim mekânlarında dış mekânın düzenlenmesi genellikle etkinlik alanlarına yönelik olması doğru değildir (Görsel, 2.42) (Demiriz ve ark., 2011). Eğitim mekânlarındaki açık alanlar öğrenme eyleminin gerçekleştiği, öğrenileninde kısmen uygulandığı, çocuğu gerçek hayata hazırlanmasında kalıcı öğrenmelerin oluşturulduğu alanlardır. Bunun içinde alanlar fiziksel donanımlara sahip olmalı ve güvenlik açısından uygun olmalıdır.

Görsel 2.42: Maya Anaokulu Dış Mekân.

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Açık alanlarda etkinlik ve oyun mekânları çocuğun bilişsel, duygusal ve sosyal yönden gelişimleri üzerinde olumlu etkileri söz konusudur. Campbell (2013), Açık mekânlarda oyun ve eğlence alanları beş gruba ayrılmaktadır. (Simonon, 2000; akt. Bilgin, 2018). Çocuk oyun alanlarında açık alanlar beş farklı yapıda sınıflandırılmaktadır. Birincisi kaba motor becerilerini destekleyen, doğal veya yapay malzemelerle hazırlanmış alanlardır. İkincisi, çocukların bireysel ya da birkaç arkadaşı ile oyunlar oynadığı bireysel alanlardır. Üçüncüsü ekolojik alanlardır. Bu alanlarda çocuklar çevresini tanır ve çevre bilinci kazanır. Dördüncüsü deney ve gözlemler yaparak yeni keşifler yapabildiği alanlardır. Beşincisi ise toplanma alanlarıdır. Bu alanlar diğer alanlara göre daha büyük ve topluca etkinlik yapılabilen alanlardır (Tablo, 2.21).

Tablo 2.21: Campbell (2013), Açık Hava Oyun Alanlarını Beş Ayrı Yapıda Sınıflandırılması

Açık hava oyun alanlarını beş ayrı yapıda sınıflandırılması	
1.	Çocuğun kaba motor becerilerin destekleyen, doğal veya yapay malzemelerle oluşturulmuş oyun alanları
2.	Sakin ve kapalı bir ortamda çocuğun yalnız veya birkaç arkadaşıyla oynayabildiği bireysel alanlar
3.	Çocuğa çevre bilincinin kazandırılabilceği ekolojik alanlar
4.	Çocuğun gözlem ve keşif çalışmalarını yapabileceği deneysel alanlar
5.	Büyük grup etkinliklerinin düzenlendiği toplanma alanları

Kaynak: Campbell, 2013.

Açık mekânlarda çocuk çevre eğitimi ile ilgili çalışmaların gerçekleştiği alanlardır (Kıldan ve Ahi, 2014). Kapalı mekânlardaki oyun alanlarından daha fazla hareket imkânı sunan açık alanlar, çocuğun gözlem ve keşif yapma imkânı sunması açısından önemli bir öğrenme aracı olarak kullanılabilir (Görsel, 2.43, 2.44) (Dowling, 2010).

Görsel 2.43: Maya Anaokulu Açık Alanda Etkinlik

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 2.44: Esa Anaokulu Açık Alan ve Hayvan Barınağı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Eğitim mekânlarında dış mekânlar çocukların eğlence ve etkinliklerle öğrenme becerilerini geliştirdikleri, sorumluluk üstlenecekleri düzenlemelerle yapılmalıdır. Bahçe oyun alanlarında oldukça enerji harcayan, gözlemlerin ve keşiflerin eğitime

dahil edeceği düzenlemeler yapılmalıdır (Ünüvar, 2011). Eğitim mekânlarında açık alanlarda havuz donanımının olması çocuğun motor becerilerini artırır, sosyal ve duygusal gelişimlerine katkı sağlar (Görsel, 2.45) (Bilgin, 2018).

Görsel 2.45: Final Anaokulu Havuz.

Kayna: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul bahçelerinde çocukların kaba motor becerilerini geliştirecek materyaller ve çeşitli parkurlar bulundurulmalıdır (Görsel, 2.46). Bu materyallerin bahçedeki konumlar birbirinden en az 2 m uzaklıkta olması gerekir. Bu mesafe çocukların materyalleri kullanımı sırasında tehlikeli olabilecek durumların ortadan kaldırılması içindir. Bahçede bulunan oyuncaklar antropometrik açıdan tüm çocukların ulaşabileceği şekilde tasarlanmalıdır. Materyaller diğer oyunlara engel olmamalıdır. Ayrıca bahçeler dışardan gelebilecek tehlikelere karşı güvenlik önlemlerin alınmalıdır (Güleş, 2013).

Görsel 2.46: Esa Karadolap Anaokulu Bahçe Oyun Alanı.

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Esa Karadolap Anaokulu bahçesinde çocukların motor becerilerini geliştirebilecekleri çim, toprak, beton alanlarında yanında doğa ve spor etkinlikleri yapacakları alanlar bulunmaktadır.

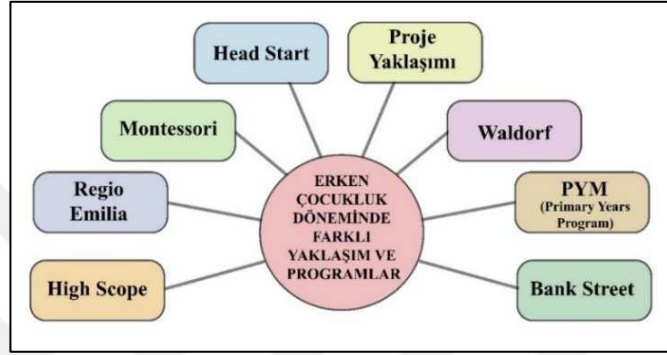
2.5. Çocuk Eğitim ve Oyun Mekânlarında Mimari Tasarım ve Konfor

Çocuğun dünyaya gelmesinden itibaren temel eğitim sürecinin başladığı döneme kadarki süreç 0-6 yaş çocukluk dönemidir. Bu dönem çocuklar için fiziksel, psikomotor, sosyal ve dil gelişimi gibi birçok yönde gelişim gösterdikleri hatta tamamladıkları dönemdir. Yine bu dönemde kişilik karakterleri geliştiği aile ve okullarda verilen eğitim sürecine “okul öncesi eğitim” dönemi denilmektedir (Wallace, 2009.; Ali, 2007).

Eğitim dönemleri ile alakalı ilk teorik görüşler ilkçağda ortaya çıkmıştır. Bu dönemde eğitim üzerine fikirler ortaya koyan Platon ve Aristo, eğitim üzerine teoriler ortaya koymuşlardır. Her iki düşünür eğitim teorilerinde rönesans ve reform hareketlerinden etkilendi görülmektedir. 19. Yüzyıl “Çağdaş eğitim düşüncesi”nin şekillendiği dönemde her iki düşünüründe etkileri söz konusudur. 16. Ve 17. Yüzyıllarda Martin Luther, Comenius, Loke, Rousseau, Pestalozzi ve Groebel ile başlan çalışmalar 20. Yüzyıla kadar sistemli bir şekilde gelişmiştir (Okyat, 2004). Bu araştırmacıardan günümüze eğitim sistemlerine ilham kaynağı olan Frobel (1782-1852), oyunun eğitimdeki önemini ele almış bir pedagoğdur” (Kalıpcı, 2008).

20. yüzyılda M. Montessori ve Loriz Malaguzzi İtalya’da, “R. Steiner Orta Avrupa’da, C. Freinet Fransa’da ve J. Dewey ABD’de önde gelen eğitimciler her biri kendi düşünceleri doğrultusunda farklı, ancak bireyin gelişim dönemine saygı gösteren, eğitim yöntemleri geliştirmişlerdir (Dündar, 2007).

Okul öncesi çocukluk dönemi üzerine yapılan çalışmalarda eğitim sistemlerinden genellikle Dewey, Walforf, Reggio Emilia ve Montessori tercih edilmektedir. Bu eğitim sistemlerinin günümüze kadar gelmesinde, çocuğun geleceğe hazırlanması ve çocuk odaklı olmaları önemli etkenlerdir (Şekil, 2.5).

Şekil 2.5: Farklı Eğitim Yaklaşımları.

Kaynak: Bender, 2005.

Eğitim tarihi içerisinde eğitim sistemleri içerisinde dört önemli yöntem ön plana çıkmıştır. Bunlardan ilki Dewey eğitim sistemidir. John Dewey’in (1859-1952) geliştirdiği yöntemde çocuk ve öğretmen öğretme yönteminde kurumsal değil, deneyimleyerek ve yaşayarak öğrenme felsefesine öncelik verilmiştir. Çocuk için karşılaşacağı her mesleğin okul eğitimi içerisinde öğrenebileceğini savunmaktadır (Bender, 2005).

Montaigne ve Rousseau’nın ortaya koyduğu eğitim sisteminde dışardan zorlama olmadan kendi kendisini eğitmesine imkan tanıyan bir yöntem geliştirmişlerdir. Dewey, Chicago Üniversitesi Laboratuvar Okulu kurulması ve burada çocuklara grup çalışması olanağı vererek oyun, araştırma ve kendini ifade etme gibi etkinliklerin yer aldığı aktif bir öğrenme yöntemi uygulanmıştır (Ducharme, 1993).

Eğitim sistemlerinden biriside Montessori eğitim sistemidir. Dünya genelindeki yaygınlığı ve eğitim bilimciler tarafından kabul gören Montessori sistemi, çocuğun eğitiminde hareket ve duyuları birlikte kullanımı ilke edilmiştir (Aydın, 2006).

Montessori eğitim sistemide önemli bir nokta eğitimin kökenini oluşturmaktır. Montessori çocuklar farklı bir anlayışla yaklaşmaktadır. Onun eğitim sistemin de Montessori öğretmenleri ve montessori araç-gereçleri ile çocuk yeteneklerini kullanabilmeleri ve kendi adımlarıyla gelişimleri için sağlıklı bir sistem sunmaktır (Mallory, 1989). Bu eğitim sisteminde çocuk olduğu gibi görülüp, kendi kendine uyarlayarak öğrenme yolunu keşfeder (Mallory, 1989; Montessori, 1982).

Bu sistem okul öncesi eğitim dönemindeki bireylere yönelik geliştirilmiş tasarımlar düzen ve özgürlük ilişkisi doğrultusunda geliştirilmiştir. Bu eğitim yönteminde tam manasıyla bir öğretmenin kılavuzluğu önem arz etmektedir (Mallory, 1989). Bu kılavuzluk esnasında Montessori tarafından tasarlanan motor ve bilişsel gelişimi süreçlerini destekleyen materyaller diğer eğitim sistemlerinden farklı olarak sınıf içerisindeki önemli elemanlardan görülmüştür. Bu araç ve gereçlerin sınıftaki konumları, eğitim sisteminin kurallarına göre şekillendirilir. Montessori eğitim sisteminde yapı ve düzen önemlidir (Görsel, 2.47).

Görsel 2.47: Montessori Eğitim Mekânı/Eucalyptus Montessori Child Care Centre Canberra -CCJ Architects.

Kaynak: Sakarya, 2019.

Dünyada ses getiren ve uygulamaları günümüze kadar ulaşan eğitim sistemlerinden birisi de Walforf sistemidir. Avusturyalı bilim adamı Rudolf Steiner'in (1861-1925) Almanya Stuttgart'ta 1919'da temellerini attığı eğitim sisteminde amaç; düşünme, isteme ve hissetmeye yöneliktir. Bu sistem kapsamında çocukların gereksinimlerini anlamının, bu farklı iç alanı bir bütün olarak görebilmekten geçmektedir. Bu üçlü

yönelim okul öncesi eğitimden başlar ve lisans eğitimine kadar tüm eğitim kademelerinde her yaşta çocuk için eğitimin düşünme, hissetme ve hedefe yönelme aktiviteler gerçekleştirilmeye yöneliktir (Görsel, 2.48) (Dündar, 2007).

Görsel 2.48: Waldorf Eğitim Mekânı/Waldorf Kindergarten Ecole Maternelle Privée Internationale Monaco.

Kaynak: Sakarya, 2019.

Dünya genelinde okul öncesi yaş grubu çocukluk eğitimcilerinin ilgi odağındaki eğitim sistemlerinden birisi de Reggio Emilia Yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda J. Dewey, J. Rousseau, H. Pestalozzi, F. W. A. Froebel ve M. Montessori gibi düşünülerin eğitim görüşlerinin etkileri görülmektedir (Dündar, 2007). Reggio Emilia eğitiminin kurucusu Loris Malaguzzi (1920-1994) doğumla birlikte sosyal olarak çocuğun tüm çevresi ile etkileşim içerisinde olmaları gerekir. Bu şekilde çocuğun öğrenme süreci daha erken başlamış olur. yaklaşımın en önemli özellikleri çocukların keşif yapma yetilerini geliştirme, özgür ve araştırmacı, deneme ve yanılma yöntemlerini kullanma gibi imkanları çocuk merak ve yaratıcılık yönlerini eğitimsel yaşantıları yoluyla elde edebilir (Görsel, 2.49) (Dündar, 2007). Bu eğitim sisteminde çocuğun yaşadığı mekân ve mekândaki tüm fiziksel öğeler eğitim sürecinin bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Görsel 2.49: Reggio Emilia Eğitim Mekânı/Loris Malaguzzi International Center

Kaynak: Sakarya, 2019.

MEB'nın 2006'da okul öncesi eğitim kurumları için hazırladığı son düzenlemeler ve eğitim yaklaşımları ülkemiz genelindeki eğitim kurumları tarafından son yıllarda tercih edilmeye başlanmıştır. Bu programda “Okul Öncesi Eğitim Sistemlerinin Mekân Tasarım Etkileri ve “Okul öncesi Eğitim Programı” başlıkları altında birçok mekânsal tasarım kriterleri belirlenmiştir. Bu kriterler çalışmamızın bulgular bölümünde değinilecektir.

MEB Temel Eğitim Müdürlü tarafından 10.08.2006 tarihli ve 336 sayılı kararı ile kabul edilen eğitim programında revize yapılarak oluşturduğu 2013-2014 dönemi ile birlikte uygulanan eğitim programında 36 - 72 aylık çocuklara göredir. Revize edilen bu program, 2006'dan itibaren Ulusal ve uluslararası seviyelerde yapılan saha araştırmaları, uygulamadan elde edilen veriler ve Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi çalışmaları bağlamında gerçekleştirilen mevcut durum analizlerine dikkat edilerek oluşturulmuştur. Program, çocuk gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri ile çevresel faktörleri dikkate alan “gelişim”, “sarmal” ve “eklektik” bir yapıdadır (MEB, 2013).

MEB'in revize ettiği eğitim sistemine göre mekânsal gereksinimlere göre incelendiğinde çocukların gelişimleri için gerekli etkinliklerin yapılmasını kolaylaştıracak mekân içinde farklı mekânlar oluşturulması gerekmektedir. Bu alanlar bir bütünün parçasıdır. MEB tarafından ideal okul öncesi dersliği örneği olarak tanımladığı mekânda yer almaktadır (Tablo, 2.22) (Sakarya, 2015).

Tablo 2.22: Eğitim Yaklaşımları ve Mekân Tasarımı Etkileşim Noktaları.

Eğitim yaklaşımları ve mekân tasarımı etkileşim noktaları	Dewey Eğitim yaklaşımı	Montessori Eğitim yaklaşımı	Waldorf Eğitim yaklaşımı	Reggio Emilia Eğitim yaklaşımı
Çocuğun kendi özünü ve yeterliliklerini keşfetme desteği	✓	✓	✓	✓
Motor gelişim desteği	✓	✓	✓	✓
Duyusal gelişim desteği	✓	✓	✓	✓
Psikolojik ve sosyal gelişim destekleri	✓	✓	✓	✓
Eğitim yaklaşımına özel olarak tasarlanmış ders gereçleri	✗	✓	✗	✗
Ders gereçlerinin mekânda düzenlenmiş ilkelerinin eğitim yaklaşımı tarafından belirlenmesi	✓	✓	✓	✓
Doğal/yapay çevre etkileşiminin eğitim ile ilişkilendirilmesi	✓	✓	✓	✓

Kaynak: Sakarya, 2019.

MEB tarafından belirlenen eğitim siteminde eğitim mekânları çocukların kişisel gereksinimlerini karşılamak için farklı ayırma gereçleri ile ayrılmış, küçük grupların etkileşimde bulunacağı ve dikkatlerini yoğunlaştıracakları oynayabilecekleri öğrenme alanları şeklinde tanımlanmıştır. Çocuk özgür bir şekilde deneyimlerde bulunup daha rahat hareket edebilecekleri mekânlarda olumlu gelişmeler gösterir, becerilerini ortaya çıkarabilir. Eğitim mekânları, iç mekânlarda olduğu gibi dış mekânlarda da düzenlemek mümkündür. Bu bağlamda iç ve dış mekân bütünlüğü saplanmış olacaktır. NAEYC okul öncesi eğitim mekanlarında uluslararası fiziksel çevreye yönelik kalite standartları incelendiğinde; ses kontrolü, ergonomik tasarımlar, gerekli araç-gereçlerin bulundurulması, açık ve kapalı oyun alanlar ve güvenlik gibi parametrelerin barındırılması gerekir (Tablo, 2.23).

Tablo 2. 23: NAEYC'nin Okul Öncesi Eğitim Mekânlarına Ait Fiziksel Çevre Kalite Standartları Parametreleri.

NAEYC'a göre uluslararası standartlarda okul öncesi eğitim ortamlarında belirlenen fiziksel çevreye yönelik kalite standart parametreleri	
1.	Öğretmenin ve personelin aynı anda bütün çocukları görerek sesle kontrol edebilecekleri biçimde tasarlanmalıdır.
2.	Tuvaletler ve lavabolar, koltuklar ve masalar, yataklar gibi donanımlara sahip olması gerekir.
3.	Her çocuğun yaş grubuna uygun, beceri ve yeteneklerine göre çeşitli donanımlar ve malzemeler bulunmalıdır.
4.	Açık oyun alanlarında, mekân dışına ve diğer tehlikelere karşı çocuğun ulaşımına engel olacak çitler ya da doğal sınırlar olmalıdır.
5.	Acil durumlar için ilk yardım dolabı, kullanıma hazır yangın tüpleri ve gerekli diğer tüm malzemeler kullanmaya hazır olmalıdır.

Kaynak: NAEYC, 2018.

***NAEYC:** National Associationforthe Education of Young Children.

Erken çocukluk döneminde olan çocuklar; araştıran, keşfeden, meraklı ve hayal gücünün yüksek olması, çocuklar için tasarlanan mekânlarında onların bu duygularını geliştirici ve tamamlayıcı şekilde tasarlanması gerekir. Bu tür mekânlarda yaşayan ve eğitim gören çocuklar, sonuç ilişkisi kurma, fikir yürütme ve merak motivelerini destekleyecek şekilde olmalıdır (Beaty 1988).

2.5.1. Dünyadan Örnekler

Çocuklar sosyal ve fiziksel çevreleriyle ilişki kurma gereksinimi duyarlar. Bu ilişki çocukların mekânsal deneyimlerini oluşturan, fiziksel, biyolojik, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılayan ya da mekânlar ve nesnelere meydana gelmektedir. Mekânların aidiyet ve analık gibi duygular çağrıştırması çocuğu çevresi ile ilişkilerini kolaylaştırmaktadır (Gür ve Zorlu, 2002). Doğumla birlikte başlayan fiziksel ve bilişsel çevre açısından ilişki kurduğu mekân evdir. Dolayısıyla çocuk bu mekâna bağlanır, kendini oraya ait hisseder, ilk deneyimlerini ve yaşamışlıklarını burada yaşar ve burayı yaşam merkezi halini almaktadır (Savaş, 2014).

Çocukluk “döneminde en çok vakit geçirilen ev ortamı çocuğun kendisine ait bir ortam kurmasında etkili olmaktadır. Çocuklar mekân tasarımlarında genellikle üçgen çatılı bir ev tasarımı ile hayallerindeki kendilerine ait mekânları resimlerinde çizmektedir. Bu da çocuk mekânları tasarımcıları için esin kaynağı olmaktadır. Kopenhag Frederiksvej Anaokulu COBE adlı bir Danimarkalı firma tarafından çocuk resimlerinde ev formunda tasarlanmıştır. Dan Stub Dan Stubbergaard, bir çocuk tarafından karikatürize ettiği ev çizim ile basit bir anlatım hedeflenmiş, çocuklar için samimi bir mekân tasarımı yapılmıştır. Bununla birlikte çocukların yeteneklerini keşfetme ve geliştirmelerine hareket noktası olarak, çocuğun hayallerinde ev tasarımı ile daha samimi bir ortam tasarlanmıştır” (Görsel 2.50).

Görsel 2.50: Fredekriksvej Anaokulu Cephe ve Mekân Görünüşleri.

Kaynak: Köse Doğan, 2019.

Güney Kore’de eski bir sanatçı evi, yeniden işlevlendirme projesi kapsamında çocuk merkezi haline çevrilmiştir. Çocuk merkezi içerisinde, sergiler, sahneler, okuma etkinlikler ve daha birçok etkinlik yapılmaktadır. Bu merkez balinanın midesine sıkışmış Pinokyo hikayesi tasarımı kullanıldığından Pinokyo adı verilmiştir. Hikâye kapsamında ev içinde ev fikri kullanılan ev içerisinde evler inşa edilmiştir. Bu tasarımla dış mekânla daha iyi bağlar kurulması hedeflenmiştir (Görsel, 2.51).

Görsel 2.51: The Pnocchio Childerens’s Centre Görüşleri.

Kaynak: Köse Doğan, 2019.

Montessori'ye uygun olarak tasarlanan Newyork Wegrow Okulu, çocukların oyun aracılığıyla eğitim ve çevresiyle de etkileşimine odaklanmıştır. Bu okulda, çocuklar yaş gruplarına göre ayrılmazlar. Yapının iç mekânı yeşil tonlarda minderler ile yeşil alanlar vurgulanmış. Yine değişen ebatlarda gri minderler çakıl taşlarını simgeleyecek şekilde kullanılmıştır. Bu tasarımla çocukların doğayı koruma güdülerinin artırılması hedeflenmiştir (Görsel, 2.52).

Görsel 2.52: Wegrow Okulları İç Mekân Görüşünü.

Kaynak: Köse Doğan, 2019.

Literatür taraması ve araştırmalar neticesinde ulaşılan sonuçlar; çocuklar kendileri için tasarlanan mekânları benimsemesi, aidiyet duygusunu hissetmesi, geçireceği zaman bağlamında olumsuz duygular hissetmemesi gerekmektedir. Mekân kalitesi ve estetik kavramları kullanıcı memnuniyetini etkileyen durumlardır. Mekânda kullanılan malzemeler, tercih edilen renk ve doku gibi özellikleri, mekânın ölçekleri önemli kriterlerin başında gelmektedir. Çocuk için tasarlanan mekânların kriterleri; bir amacı olan, güvenli ve fonksiyonlu, her yaş grubuna hitap edecek, çocuğun aktif ve paylaşımlı bir zaman geçirmesine imkân verecek şekilde tasarlanmalıdır.

2.5.2. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarında Malzeme

Okul öncesi eğitim ve eğlence mekânları tasarımlarında kullanılacak malzemeler ve sınırları belirli olmalıdır. Bu malzemeler; gereksinimlerinin sırasına dikkat edilerek basitten karmaşığa doğru, çocuğun aşama aşama ilerlemesi, her aşamadaki eksiklikleri fark edecek şekilde olmalıdır (Kayılı, 2010).

ABD'de okul öncesi eğitim kurumlarının programlarında "Gelişim Olarak Uygun Program (DAP)" tercih edilmekte; eğitimciler bu programa göre ders planlamaları çocukların motor ve duygusal deneyimleri üzerinde bir tercih yaparak, keşif, oyun ve deney için gerekli imkanlar sağlayan açık ve kapalı öğrenme Mekanları şeklinde

öğrenme ortamları oluşturulmasına yöneliktir (Özkubat, 2013). Finlandiya uygulanan Erken Çocukluk Eğitimi ve Bakımı yasası (580/2015) ve Temel Ulusal Eğitim Programı'nın temel ilkesi çeşitli fiziksel, psikolojik ve sosyal ortamların veya ekipman ve malzemelerin eğitim ortamının temel unsurları olarak ifade etmektedir (Camposani, 2017).

Tablo 2.24: Okul Öncesi Eğitim Mekân Özellikleri

İç mekân	Giriş, vestiyer
	Veli bekleme odası
	Gözlem odası
	Dinlenme odası
	Yemek odası
	Revir
	Lavabo
	Depo
Eğitim Mekânları	Oyun odası ve köşesi
	Sınıflar
	Çok amaçlı salon
	Bilgisayar odası
	Spor salonu
Dış mekânlar	Oyun ve etkinlik alanları
	Hayvan ve bitki alanları

Kaynak: MEB, 2013.

MEB tarafından okul öncesi eğitim kurumlarında olması gereken mekân özellikleri iç ve dış mekân olarak olması gereken özellikler Tablo, 2.24'te verilmiştir. Tabloda belirtilen özelliklerin tamamının tasarımı çocuklara uygun olmalıdır. Bu mekânlarda kullanılan malzemelerde çocuklar açısından sağlıklı, dayanıklı ve esnek kullanıma sahip olmalıdır (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim ve oyun mekanlarında renkler ve mekân düzenlemeleri çocukları psikolojik olarak rahatlatan, ferah bir ortam şeklinde oluşturulmalıdır. Duvar renklerinde açık tonlar tercih edilmelidir. Döşemeler hijyenik, kolay temizlenebilir, darbeler dayanıklı ve ilgi çekici malzemeler tercih edilmelidir (Moiove ve Lackney, 1994; Akt. Durmuş, 2006).

Okul öncesi mekânların planları tek katlı olmalıdır. İki kat ve daha fazlası olan yapılarda zemin katlar tercih edilmelidir. Yine yapının bulunduğu kentin iklimsel koşullarına göre konumlanması gerekmektedir. Bu şekilde gün ışığından olabildiğince faydalanılması sağlanır. Pencereler ve kapılar tehlike arz etmeyecek şekilde açılımları ayarlanmalıdır. Pencereler çocukların ulaşamayacağı şekilde ve muhakkak güvenlik

kilitleri ile donatılmalıdır. Kapılar sınıfın dışarısına doğru açılmalı, kapı kolları çocukların kullanacağı şekilde ayarlanmalıdır. Mekânlarda kullanılan camlar pencerelerde ışık ve ses konforu olan, diğer yerlerdeki camlar ise darbelere dayanıklı damperli camlar tercih edilmelidir. Duvarlar, tavan ve döşemeler estetik ve uygun ölçülerde olmalı, sağlıklı ve temizliği kolay boya ve maddeler kullanılmalıdır (Kara, 2018).

Okul öncesi eğitim mekânlarındaki etkinliklere çocukların ilgisini çekmesi açısından iç ve dış mekânlarda kullanılan tüm malzemelerin kolay ulaşılabilir olması gerekir. Malzemeler için açık ve raflı dolaplar olması gereklidir. Çocukların sosyalleşme ve paylaşma olgularının gelişmesi için her malzemeden bir adet olması daha uygundur. Bu yolla çocuk, paylaşmayı, sırasını beklemeyi, bir şey istemeyi gibi olumlu özellikleri kazanır (Wilbrant, Maria Montessori yöntemiyle çocuk eğitimi sanatı, 2015).

Okul öncesi eğitim ve oyun mekânlarında malzemeler mekânın işlevini desteklemelidir. Ahşap, ortama estetik değer katmanın yanında birçok açıdan çocuğun kendisini iyi hissetmesini de sağlayabilmektedir. Ahşabın çok yönlü kullanılması, estetik ve dayanıklılık çocuğun yaratıcılığını desteklediği, güvende hissetmesinin sağladığı ve sağlığının korunduğu belirtilmektedir. Ayrıca ahşap esnekliğiyle farklı şekillerde kullanılabilir. Böylelikle çocukların gereksinimleriyle uyumlu formlarda eğitim ve oyun mekânları tasarlanabilmektedir. WE Groww Anaokulundaki kişisel mekân tasarımı bu minvalde tasarlanmıştır (Görsel, 2.53). Çocuk tasarımıdaki eğitsel formda geçirgenlik sayesinde aradığı gizlenme ve çevreyi gözleme olanağı bulmaktadır (Sevinçli ve Şahin, 2022).

Görsel 2.53: We Groww Anaokulu, Ahşabın Sessiz Oyun Mekânlarında Çeşitli Formlarda Kullanılabilirliği.

Kaynak: Sevinçli ve Şahin, 2022.

Kapalı oyun alanlarında zeminler kullanıcılarına farklı kullanım olanakları verecek şekilde tasarlanmalıdır. Çocukların zemin üzerinde oturarak oyun oynaması için halı ve minder, farklı oyunlar için parke gibi döşemeler tercih edilebilir. Ayrıca oyun alanlarında kullanılacak oyuncakların çocuk sayısına göre orantılı olmalıdır. Oyun alanlarında salıncak, kaydırak, tırmanma ve yuvarlanma, tahterevalli gibi oyuncaklar bulundurulmalıdır. Oyun alanındaki oyuncakların alanı daraltmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir (Görsel, 2.54) (MEB, 2013).

Görsel 2.54: Örnek Oyun Alanları

Kaynak: MEB, 2013.

2.5.3. Çocuk Eğitim ve Oyun Mekânlarında Form

Form, bir nesnenin dış görüntüsünün üç boyutlu ifadesini betimler. Onat'a göre form, soyut anlamlarının dışında, "bir nesnenin genel şeklini belirleyen genel sınırlarının sürekliliği ile meydana gelen biçimsel düzenine karşılık gelmektedir" (Onat, 1991). Mimarlık alanında form sosyolojik, dini, politik, psikolojik, antropolojik gibi birçok farklı unsurların ve algı şekillerinin tesiri altında birçok farklı şekilde yorumlar yapılmıştır. Form üzerine yapılan yorumlarda geleneksel, iklimsel ve yöresel etkenler söz konusudur. Formu etkileyen etkenlerden birisi de temsil ve temsil biçimlerindeki farklılıklardır. Gelişen ve değişen teknoloji ile birlikte form anlayışlarında da değişimler meydana gelmiştir. Özellikle mimari alanda mekânın algılanmasını sağlayan forma değişimler yaşanmıştır (Telyakar, 2018).

Mekân formları ilk olarak malzeme, işlev ve yapım sistemlerine göre belirlenmektedir. Mimaride nihai ürün formudur. Form, mimari bir eserin insanlar tarafından değerlendirme ve algılama ölçütlerinin yapının dış kabuğuna ve cephelerinin biçimlenişleriyle ilgili olmuştur (Telyakar, 2018).

Mimari bir mekânın formu o mekânın işlevinin ve etkilerinin belirlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir. Bu mekân hele ki çocuklar için hazırlanmış ise onların algılarına daha çok hitap edecek bir formda oluşturulması gerekmektedir. Tarih boyunca insanlar sıradanlığın yerine en dikkat çekici yapılardan etkilenmişlerdir. Bu da mekânın nesnel görünümünün ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Erken çocuk eğitim kurumlarında eğitim ortamlarının çocuğun özgürce hareket etmeleri için tehlikelerden uzak olması ve çocuk sayısı doğrultusunda yeterli alanlara sahip olması gerekmektedir. Çocuklar için tasarlanan eğitim ve oyun mekânlarının doğal aydınlatma ve havalandırma gibi özellikler barındırması gerekmektedir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim mekânlarının açık ve kapalı alanları eğitim ve eğlence odaklı tasarlanmalıdır. Özellikle açık alanlarda öğrenci doğayla, sosyal çevreyle daha doğrusu yaşayacağı dünyayı tanınmasına yardımcı olacak şekilde tasarlanmalıdır (Görsel, 2.55) (Yılmaz 1994). Oyun ve etkinlik alanı olarak kullanılan bahçeler yapının ölçeğiyle uyumlu olmalı, bahçe okulun bir parçası olarak algılanmalıdır. Bu sebeple bahçeler bir eğitim mekânı olarak görülmeli, çocuklar için oynarken öğrenme etkisi bırakmalıdır. Aynı şekilde sadece oyun için tasarlanmış açık ve kapalı alanların tamamı eğlenerek eğitim ve öğrenme imkânı sağlamalıdır (Moore ve ark. 1994; Şener 2001). Bu sebeple eğitim mekânlarına ve bahçeye giriş ve çıkışlarda, bekleme salonları da tasarlanırken sadece bir boşluk olarak tasarlanmaması gerekmektedir (Şener 2001).

Görsel 2.55: Okul Öncesi Eğitim Mekânlarında Bahçe Tasarımları

Kaynak: MEB, 2013.

Bir mekâna girişte en önemli etki giriş bölümünün bıraktığı etkidir. Okul öncesi eğitim mekânlarında veliler ve çocukların binaya girerken ilk karşılaştıkları giriş mekân hakkında ilk izlenimleri belirler. Bu sebeple girişler algılanabilir olarak açık ve karmaşık düzeyleri bu izleminlerle bağlantılıdır (Moore ve ark. 1994). Eğitim yapıları ve çevresi çocuklar için sıcak bir görünüme sahip olması gerekir. Yine bu eğitim mekânları iç ve dış mekânlar işlevsel olmasına özen gösterilmelidir (Demiriz ve ark. 2011). Kullanıcıları üzerinde önemli izlenimler bırakacak olan girişler, estetik ve dikkat çekici bir tasarıma sahip olmalıdır (Şener 2001).

Okul öncesi çocuklarının, vakitlerinin büyük bir kısmını geçirdikleri eğitim ve oyun mekânları, kısıtlama olmadan özgür bir şekilde oyun kurması, hayal dünyasının gelişmesinde olumlu katkılar sunmaktadır. Okul öncesi eğitim ve oyun mekânları konspti, çocuğun hayal dünyasını şekillendiren temel unsurları oluşturur. Mekanda form çocukların içerisinde oldukları mekânları algılamalarında, çevre ile iletişim kurmalarında, nesnelere tanıyıp onlara yeni anlam ve görevler yüklemelerinde önemli bir role sahiptir. Görsel 2.56'da Benebaby International Academy iç mekân oyun alanına ait görsellerde geometrik formlarının mekânın konseptini oluşturduğu, sınır belirlediği görülmektedir (Öztürk, Tayılga, 2021).

Görsel 2. 56: Benebaby International Academy, Çin, 2020.

Kaynak: Öztürk, Tayılga, 2021.

2.5.4. Çocuk Eğitim ve Oyun Mekânlarında Ölçek

Okul öncesi eğitim mekânlarının, kullanıcıları olan erken çocukluk döneminde olan bireylerin gereksinimlerine göre tasarlanması gerekmektedir. Bu gereksinimlerden birisi de mekânların boyutlarıdır. Çocuklara ait olan bir mekânın çocuklara uygun

ölçekte tasarlanması onları daha güvende hissetmesine imkân vermektedir (Lowry, 1993).

Çocuklar yetişkinlere göre bedenlen daha küçük olduklarından, yetişkinler tarafından tasarlanan birçok mekân ve nesnelere onlar için boyutsal olarak büyük kalmaktadır. Ölçek ve oran terimleri çocuklar için mekânda psikolojik etkilere neden olmasının yanında çocuk için büyük hacimli ve yüksek tavanlı mekânlar ya da antropometrik olarak çocuklara uygun olmayan mobilyaların tercih edilmesi çocuklar üzerinde olumsuz etkiler doğurmaktadır. Kendilerine uygun ölçülerde tasarlanan mekan ve materyaller içerisinde bulunduğu ortam ve durumu sevmesinde etkili olacaktır. Özellikle çocukların antropometrik ölçülerine uygun olmayan mobilyalar çocuklarda korku ve endişe gibi olumsuz durumların yaşanmasına neden olabilmektedir. Bu durum çocukların oyun oynarken küçük ev oyun evleri ya da masaların altlarını kullanmaları çevresel uyum ve güvenliğini sağlama kaygısından dolayıdır. Dolayısıyla mekân içerisinde mekân tasarımları mekânların çocuklar için uygun hale getirilmesi mümkündür (Görsel, 2.57) (Öztürk, Tayılga, 2021).

Görsel 2.57: Nubo Kindergarten, Avusturya, 2017.

Kaynak: Öztürk, Tayılga, 2021.

Çocuklar ilk mekânsal deneyimlerini ev ortamlarında yaşamaktadırlar. Ev ortamları çocuklar için samimi, sıcak, içten vb. olguların kavranmaya başladığı alanlardır. Okul öncesi eğitim mekânlarının çocuk için ikinci mekânsal deneyimlerinin yaşandığı ortamlardır. Bu sebeple okul öncesi eğitim mekânları çocukların ev ortamında hissettikleri olgularında devam ettirildiği mekânlar olarak tasarlanması gerekmektedir. Bu sebeple okul öncesi eğitim mekânları çok fazla büyük boyutlarda olmamalıdır. Daha önce ifade ettiğimiz üzere en ideal öğrenci sayısı 12, en ideal boyut ise 15 m²'dir (Kotnik, 2014). Ancak Türkiye'de özellikle okul öncesi eğitim mekânları farklı bir

mekânın dönüştürülmesi ile oluşturulduğundan maalesef uygun ölçülerde olmadığını söylemek mümkündür. Bu şekilde oluşturulan mekânlar çocuklarda korku hissi yaratabilir ve mekânı benimsemeye zorluk çekebilir (Read, 2007).

Okul öncesi eğitimin en iyi şekilde sunulabilmesi için eğitim ortamlarında gereksinim duyulan materyallere ulaşabilme, kendisini rahat ve kolaylıkla ifade edebilme, çevreyi deneyimleme, merak duydukları şeyleri öğrenme ve yaratıcı düşünme gibi olgulara imkân verecek şekilde düzenlenmelidir (Şener 2001). Eğitim ortamları çoklu düşünme becerilerini geliştirmeye imkan veren, esnek ve güvenilir olması ile kaliteli bir eğitim verilebilir (Özdemir ve Bacanlı 2007).

Okul öncesi eğitim mekânlarının düzenlenmesinde yapılacak olan engelsiz tasarımlar ile çevredeki tehlikeli durumlara karşı farkındalık yaratacak ve çocuk için önemli bir anlam ifade edecektir. Mekân donatıları çocuk ölçeklerine uygun olmalı ve antropometrik ölçüler dikkate alınmalıdır (Çukur ve Delice 2011).

Tablo 2.25: Yetişkin ve Çocuk Arasındaki Antropometrik Farklar

Yetişkinler	Çocuklar
Boyları 1.5 m üzerindedir	Boyları 1.5 m altındadır
Görme hizası daha yüksektir	Görme hizası daha alçaktır
Mekân hacminin tamamına uyum sağlar	Mekân hacminin %50'sine uyum sağlar

Kaynak: Sevinçli ve Şahin, 2022'den faydalanılarak hazırlanmıştır.

Mekân içerisinde tasarlanan yükseklik farklarıyla, algısı değişebilen çocuklar mekânda geçirdikleri zaman içerisinde farklı duygular deneyimleyebilirler. Yeni mekânda düzenlenen farklı yükseklikte platformlara tırmanma ve inişler, çocuk için el, göz koordinasyonunun yanında kas gelişimlerini de desteklemektedir. Bir mekân içerisinde çocuklar yüzeylerin altında, üstünde, yanında ve arasında durarak kinestetik olarak mekânsal ilişkileri algılamasının artmaktadır (Görsel, (Sevinçli ve Şahin, 2022).

Görsel 2.58: Avenue Green Sheshan Anaokulu.

Kaynak: Sevinçli ve Şahin, 2022.

Okul öncesi eğitim kurumlarında bir mekânın yetişkinlerle (Okul görevlileri ve öğretmenler) birlikte kullanıldığı göz önüne alındığında mekân içerisinde mekân olgusu ile sınıflar ve oyun alanları tasarlanmalıdır. Çocuk eğitim ve oyun alanlarının kendilerine göre tasarlandığının farkında olarak mekânı daha kolay algılar ve benimser. Özdemir (2014) tarafından yapılan bir araştırma çocukların antropometrik ölçülerine göre tasarlanan mekânlarda daha çok zaman geçirdikleri görülmüştür. Bunun yanında eğitim ve oyun mekânları çoklu eğitim ve oyun ortamları olduğu için yukarıda bahsedildiği üzere kişi başına düşen m² alanda önem arz etmektedir. Yapılacak olan eğitimin ya da oynanacak olan oyunun eğlenceli ve eğitici hale gelmesi için çocuk için kendisine yeterli alan bulması gerekmektedir. Çocuklar için tasarlanmış eğitim ve oyun mekânlarında derslikler, oyun alanları, etkinlik köşeleri gibi sabit ya da dönüştürülebilir alanların olması gerekmektedir (Düzce, 2019).

Görsel 2.59: Kindergarten Obukhivka, Ukrayna, 2018.

Kaynak: Öztürk ve Tayılga, 2021.

2.5.5. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarında Mekân Yerleşimi

Okul öncesi eğitim mekânları çocuklara özel tasarıma ve yerleşime sahip olmalıdır. Çocukların gün içerisinde uzun bir süre geçirdikleri düşünüldüğünde bu mekânların birçok farklı işleve sahip olması gerekmektedir. Öyle ki günümüz şehir hayatının getirdiği apartman hayatı çocuğun dört duvar arasında kalmasına neden olmaktadır. Bu kapsamda okul öncesi eğitim mekânları tasarımında açık ve kapalı planlar kullanılmalıdır. Açık planlı düzende kapalı mekanlar veya bölücü elemanlarla ayrılmış, daha esnek ortamlar bulunmaktadır. (Sevinçli ve Şahin, 2022).

Okul öncesi eğitim kurumları daha önce bahsedildiği üzere, sınıflar, oyun ve etkinlik alanları ve bahçe gibi açık ve kapalı alanlardan oluşmalıdır. Sınıflar sadece sıraların olduğu bir ortam değil, farklı kullanım alanlarına dönüştürülecek şekilde tasarlanmalıdır. Sınıf ve diğer alanlar arasında geçişler çocuklar için güvenli ve kolay erişilebilir olmalıdır. Mekânın giriş kısmı çocuk ve yetişkinler için ilk izlenimin olduğu mekânlardır. Bu sebeple girişten itibaren tüm alanların eğitimin ve oyunun bir parçası olarak bağlantı içerisinde olmalıdır (Moore ve Ark., 1994; Şener, 2001).

Açık alan denildiğinde akla gelen bahçeler, konut ölçeği ile bağlantılı olarak kapalılık ve koruma hissi uyandırmalı; konuta ilişkin objeler, bitkiler ve dokular içermelidir. İçeride yapılacak etkinlikler giriş alanında görülmelidir. Bahçe doğrudan giriş ve geçiş aşamasından sonra olan ön sundurmaya doğru açılmalıdır. Bahçe alanlarında oyun, bitki ve hayvan bakımı gibi alanların yanında, kum ve açık hava tiyatro alanları şeklinde tasarlanmalıdır (Görsel, 2.60) (Sakarya, 2019).

Görsel 2.60: Marmara Anaokulu Dış ve İç Mekân

Kaynak: Öztürk ve Tayılga, 2021.

Öğrenme ortamlarının yükseklikleri çocukların antropometrik ölçülerine göre ayarlanmalıdır. Mekân içerisindeki geçişlerde kullanılan koridorlar veya basamaklar engelleyici değil kolaylaştırıcı olmalıdır. Sınıflar içerisinde çeşitli amaçlarla kullanılan ortak bir alan bulunmalıdır. Mekân içerisinde çocukların kullanımına sunulan tuvalet ve lavabolar kolay ulaşılabilir ancak eğitimi engelleyecek bir alanda olmalıdır. Okul öncesi eğitim mekânlarının tasarımlarında iki ana özellik bulunması gerekmektedir. Bu özellikler kapı, pencere, duvar gibi değişmez özellikler ve çeşitli şekillerde ve alanlarda kullanılan materyaller ve mobilyalar gibi değiştirilebilen özelliklerdir (Görsel, 2.61) (Özkubat, 2013).

Görsel 2.61: High Scope Eğitim Mekânı / Oakvieww Village Childcare

Kaynak: Sakarya, 2019.

Eğitim kurumlarının kendilerine özgü bir mimari yapısı ve formuyla mekânsal çeşitliliklere karşılık verebilir ve eğitimde farklılıkları destekleyebilir. Görsel 2.62’de görseli verilen eğitim kurumunda çatı düzenlemesi ile, çatıya çocuklar için oyun ve çalışma alanı olarak kullanma imkânı sunulmuştur. Bu tasarım ile çatının yüksekliği ile çocuk çevresini daha rahat gözlemleyebileceği farklı renkli bir oyun alanına dönüştürülmüştür (Sakarya, 2019).

Görsel 2.62: Okul Öncesi Eğitim Kurumu Dış Mekân.

Kaynak: Sakarya, 2019.

Sonuç olarak okul öncesi eğitim mekânları iç ve dış mekân olmak üzere çocukların tüm gereksinimlerini karşılayacak şekilde uygun bir yerleşim planında tasarlanmalıdır. Yapı içerisinde yer alan tüm alanlar birbiri ile uyum içerisinde her çocuğa hayal farklı bir imkân sunacak şekilde tasarlanmalıdır. Alanlar arasındaki geçişler, alanların kullanımı gibi durumlar kullanıcı tarafından kolay algılanabilir olmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın yöntem ve teknikleri, çalışma alanının belirlenmesi ve seçimi hakkında bilgiler verilmiştir.

2.6. Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Okul öncesi eğitim ve oyun mekânlarında fiziksel ve mekânsal standartların incelendiği araştırmada, İstanbul ili Eyüp ve Sultangazi ilçelerinde bulunan dört kurum incelenmiştir. İncelemeler yaklaşık bir ay sürmüştür. Bazı kurumlara birden fazla ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Kurumların mevcut durumları üzerinde ölçümler ve gözlemler yapılmış, elde edilen bilgiler MEB standartlarına göre karşılaştırılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve ölçüm yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular okul öncesi eğitim ve oyun mekân standartlarına tam olarak uyup uymadı, okullar arasındaki farklılıklar ortaya konularak ortaya konulmuştur.

Araştırma sırasında tespit ve analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubundaki okul öncesi eğitim kurumlarının fiziksel tespitlerinin yapılması amacıyla MEB tarafından belirlenen mekân standartlarına göre, her kurumda incelemeler ve ölçümler yapılmıştır. Her kurumda bulunan sınıflar, sınıflarda bulunan fiziksel ortam öğeleri ve oyun alanları için kimlikler hazırlanmıştır.

2.7. Çalışma Alanının Belirlenmesi ve Seçimi

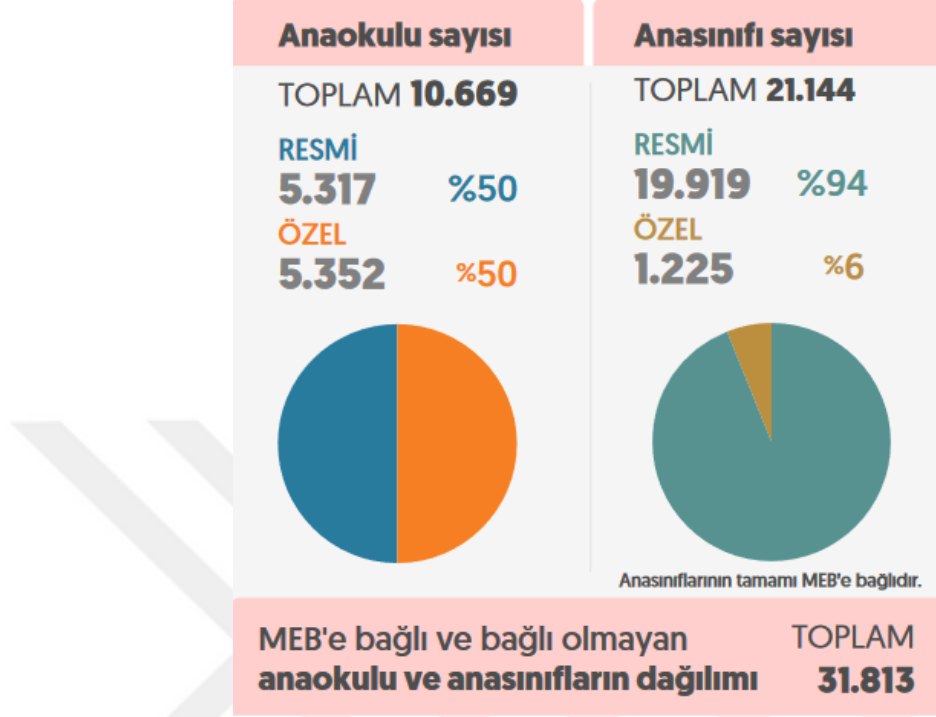
Çalışma alanı şu kriterlere dikkat edilmiştir;

1. Resmi ve özel farklı tasarımlara sahip okul öncesi kurumların olması
2. Okul öncesi eğitim kurumlarının en çok bulunduğu il
3. Birbirinden farklı yapı ve tasarıma sahip binalar olması

Türkiye geneline oranla İstanbul ilinde oldukça yüksek oranda okul öncesi eğitim kurumu bulunmaktadır. Türkiye genelinde 5.317 resmi, 5.352 özel okul öncesi eğitim kurumu, 19.919 resmi, 1.225 özel sınıf bulunmaktadır (Grafik 3.1). Son güncel verilere göre Türkiye’de 1 milyon 225 bin 981 çocuk okul öncesi eğitim kurumunda eğitim

almaktadır (MEB, 2024). İstanbul'da tüm ilçeler bazında toplam 8.888 okul öncesi eğitim kurumu bulunmaktadır (Tablo 3.1).

Grafik 3.1: Türkiye Geneli Anaokulu İstatistikleri.

Kaynak: TEVES, 2024.

Türkiye genelinde 10.669 anaokulu bulunmaktadır. Anaokulları %50 özel ve %50 MEB'e bağlı kurumlardır. Mevcut anaokullarında 2.144 anasınıfı mevcuttur. Mevcut ana sınıflarının %94'ü MEB'e resmî kurumlardır. %6'lık bir kısmı ise özel kurumlara bağlıdır.

Tablo 3.1: İstanbul İli İlçelere Göre Okul Öncesi Eğitim Kurum Sayıları

İstanbul İli İlçeler Bazında Okul öncesi Eğitim Kurumları Sayısı	
İlçeler	Sayı
Adalar	5
Arnavutköy	57
Ataşehir	137
Avcılar	79
Bağcılar	124
Bahçelievler	101
Bakırköy	84
Başakşehir	140
Bayrampaşa	48
Beşiktaş	65
Beykoz	84
Beylikdüzü	120

Beyoğlu	30
Büyükçekmece	105
Çatalca	32
Çekmeköy	91
Esenler	39
Esenyurt	111
Eyüp	115
Fatih	75
Gaziosmanpaşa	80
Güngören	45
Kadıköy	129
Kağıthane	69
Kartal	130
Küçükçekmece	150
Maltepe	108
Pendik	177
Sancaktepe	71
Sarıyer	102
Silivri	63
Sultanbeyli	54
Sultangazi	55
Şile	12
Şişli	61
Tuzla	81
Ümraniye	150
Üsküdar	152
Zeytinburnu	38

Kaynak: TESEV 2024.

Çalışmada İstanbul ilinin çeşitli ilçelerinde bulunan iki özel, iki resmi okul öncesi eğitim kurumu belirlenmiştir (Tablo, 3.2).

Tablo 3.2: Çalışma Alanında Bulunan Okullar

İlçe	Okul ismi	Sınıf sayısı	Özel/resmi
Sultangazi	İvat Turhan Anaokulu	6	Resmi
Eyüp	Esa Karadolap Anaokulu	6	Resmi
Başakşehir	Final Anaokulları	4	Özel
Sultangazi	Maya Anaokulu	5	Özel

Kaynak: Akbayır, 2024.

Tablo 3.2.'de yer alan okulların derslik sayıları verilmiştir. Bu bilgilere göre İvat Turhan Anaokulunun 6, Esa Karadolap Anaokulunda 6, Final Anaokulunda 4 ve Maya Anaokulunda ise 5 sınıf bulunmaktadır. Final anaokulunda ana sınıflarının yanında

birinci sınıfa hazırlık sınıfı ve İngilizce sınıfı bulunmaktadır. Bu sınıflar etkinlik alanı olarak değerlendirilmektedir. Çalışma alanı olan eğitim kurumlarının mekânsal özellikleri tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3: Çalışma Alanındaki Eğitim Kurumlarının Mekânsal Özellikleri.

Okul	Sınıf Sayısı	Kat sayısı	Kapalı Oyun Alanı	Açık Oyun Alanı	Havuz
İvat Turhan Anaokulu	6	1	-	Var	Yok
Esa Karadolap Anaokulu	6	2	1	Var	Yok
Final Anaokulları	4	1	1	Var	1 (Okula ait)
Maya Anaokulu	5	1	1	Var	1 (Siteye ait)

Çalışma kapsamında bulunan okullarda birden fazla sınıf sayısı bulunmaktadır. Çalışma alanındaki okullardan Esa Karadolap Anaokulu müstakil bir binaya sahipken, diğerleri bir okulun ya da yapının bünyesinde bulunmaktadır. Tüm kurumlarda açık ve kapalı etkinlik ve oyun alanları mevcuttur. Final ve Maya anaokullarında havuz bulunmaktadır. Ancak havuzlar okul dışı ortak kullanım alanlarındadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

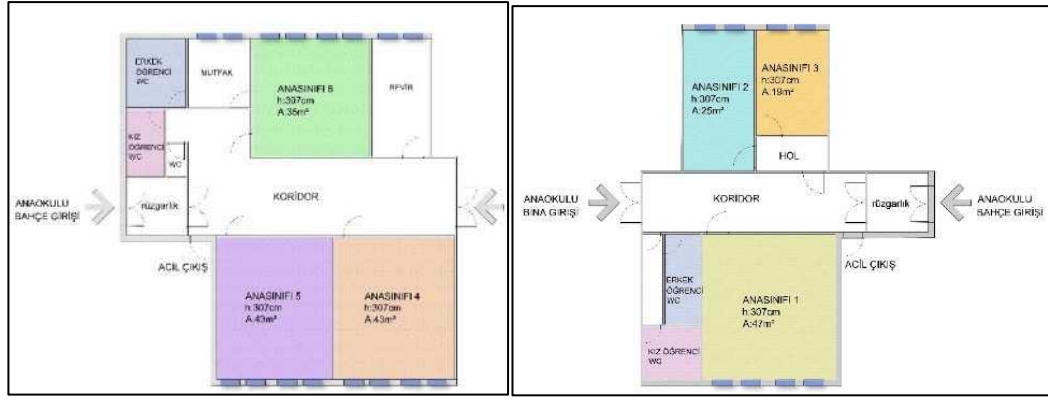
ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde saha araştırmasının sonucunda elde edilen bulgular ve analizlerine yer verilmiştir.

4.1. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarının Mekân Standartlarına Göre İncelenmesi

Okul öncesi dönem, çocukların gelişim süreçlerinin hızlı bir şekilde geliştiği, bu dönemde verilen eğitimin, çocuğun geleceğini şekillendirdiği, yapılan araştırmalarla çocukluk dönemlerinde kazanılan davranışların büyük bir kısmının, yetişkinlikte bireyin, karakterinin şekillenmesinde etkili bir dönemdir. MEB tarafından, okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliğine göre, 36-66 aylık çocukların eğitim maksatlı açılan okullardır. 3-6 yaş arası okul öncesi eğitim dönemi oldukça önemlidir. Okul öncesi eğitim ile sonraki eğitim dönemi arasında bağ kurma ve okul öncesi sınırlarının içeriğinin ve organizasyonunun, kullanıcı grubunun öğrenimini anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Okul öncesi eğitim mekânları bireyin kendisini geliştirme ve tüm gereksinimlerini kendi başına karşılayabileceği şekilde tasarlanmalıdır (Öztürk, 2021). Bu bağlamda okul öncesi eğitim mekanlarının planları tasarlanırken, doğal havalandırma, doğal aydınlatma, iç ve dış mekân uyumu, kapalı ve açık oyun alanlar, duvar, tavan, zemin, kapı, pencere, lavabo, tuvalet ve yemekhane gibi tüm gereksinimlerin organize edilmesi gerekmektedir.

Araştırma sahasında incelenen 4 adet okul öncesi eğitim kurumunun planları aşağıda yer verilmiştir.

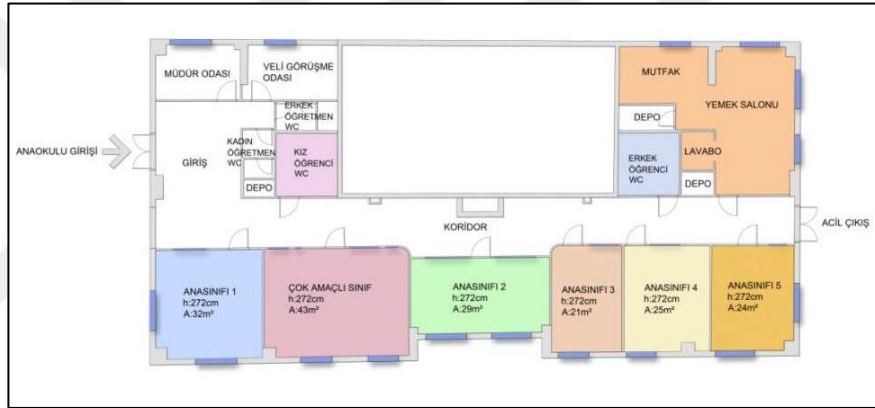

SOL BÖLÜM

SAĞ BÖLÜM

Görsel 4.1: İvat Turhan Anaokulu Planı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.2: Maya Anaokulu Planı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.3: Final Anaokulu Planı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

ZEMİN KAT

1. KAT

Görsel 4.4: Esa Karadolap Anaokulu Planı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim yapılarının iç mekânlarının düzenlenmesinde; pencereler, kapılar, döşemeler, sıcaklık, soğukluk ve mobilya gibi fiziksel ortam öğeleri önemli roller üstlenmektedir. Yine iç mekânlarda ve dış mekânlarda kullanılan materyallerin eksiksiz olması gerekmektedir. İç mekân tasarımları planlamaları yapılırken eğitim ile ilgili unsurlarına (öğretmen ve öğrenci) dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunun yanında dünya ve Türkiye tasarım standartlarının sağlanması gerekmektedir. Bu standartlara göre eğitim mekânlarının sahip olması gereken özellikleri şu şekildedir:

1. Çocukların hareket etme kolaylığı sağlanmalı
2. Kaza riski olmamalı
3. Etkinlik yapılırken kolaylık ve rahatlık sağlamalı,
4. Etkinliklerin uygulamalarına kolaylık ve rahatlık sağlamalı,
5. Tek ya da toplu çalışma ortamları sunulmalı ve estetik olmalı,

6. Isınması, aydınlanması, havalandırması ve temizliği sağlık koşullarına uygun olmalı,
7. Fiziksel ortam öğeleri çocuğun öğrenme sürecine katkı sağlamalıdır.

Bu bilgiler ışığında okul öncesi eğitim ve eğlence mekânlarında yapılan incelemeler neticesinde elde edilen bulgular mobilya standartları ve mekân kalitesi verilecektir.

4.2. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarındaki Mobilyaların Standartlara Göre İncelenmesi

Okul öncesi eğitim mekânlarında mobilyaların standartları çocuklara ait antropometrik ölçülere göre tasarlanmıştır. Antropometrik ölçülere (Tablo 4.1) göre tasarlandığında çocuk bireylerin mobilyaları kullananların ergonomik açıdan olumlu yönleri bulunmaktadır. Antropometrik ölçülere göre hazırlanmadığı takdirde kullanım sırasında olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır.

Tablo 4.1: Yaşlarına Göre Çocukların Antropometrik Ölçüleri.

Yaşlarına göre çocukların antropometrik ölçüleri		
	4 Yaş	5 Yaş
h (Boy Ölçüsü)	$92 \text{ cm} \leq h \leq 114 \text{ cm}$	$97 \leq h \leq 121$
9/10 h (Göz Hizası)	$82.8 \text{ cm} \leq 9/10 h \leq 102.6 \text{ cm}$	$87.3 \text{ cm} \leq 9/10 h \leq 108.9 \text{ cm}$
4/5 h (Omuz Hizası)	$73.6 \text{ cm} \leq 4/5 h \leq 91.2 \text{ cm}$	$77.6 \text{ cm} \leq 4/5 h \leq 96.8 \text{ cm}$
1/3 h (Bacak Boyu)	$30.6 \text{ cm} \leq 1/3 h \leq 38 \text{ cm}$	$32.3 \text{ cm} - \leq 1/3 h \leq 40.3 \text{ cm}$
h (Kollar Açık Genişlik)	$92 \text{ cm} \leq h \leq 114 \text{ cm}$	$97 \text{ cm} \leq h \leq 121 \text{ cm}$
1/4 h (Omuz Genişlik)	$23 \text{ cm} \leq 1/4 h \leq 28.5 \text{ cm}$	$24.2 \text{ cm} \leq 1/4 h \leq 30.2 \text{ cm}$
2/7 h (Oturma Bacak Boyu)	$26.2 \text{ cm} \leq 2/7 h \leq 32.5 \text{ cm}$	$27.7 \text{ cm} \leq 2/7 h \leq 34.5 \text{ cm}$
3/7 h+1' (1 inch= 2.54 cm) (Oturma Göğüs Hizası)	$41.9 \text{ cm} \leq 3/7 h+1' \leq 51.3 \text{ cm}$	$44.1 \text{ cm} \leq 3/7 h+1' h \leq 54.3 \text{ cm}$
1/3 h (Ayakta El Hizası)	$30.6 \text{ cm} \leq 1/3 h \leq 38 \text{ cm}$	$32.3 \text{ cm} \leq 1/3 h \leq 40.3 \text{ cm}$
6/5 h (Ayakta El Uzanma Mesafesi)	$110.4 \text{ cm} \leq 6/5 h \leq 136.8 \text{ cm}$	$116.4 \text{ cm} \leq 6/5 h \leq 145.2 \text{ cm}$

Kaynak: Kepekçi Yetkin, 2021.

4.2.1. Mobilyaların Malzemeleri ve Ölçüleri

Türkiye’de okul öncesi eğitim mekânlarındaki mobilyalar eğitim ve oyun amaçlı tasarımlar mevcuttur. Okul öncesi eğitim mekânlarındaki donatım malzemeleri ahşap

ve plastik malzemeler tercih edilmektedir. Çalışma kapsamında incelediğimiz okullarda bulunan donatı malzemeleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.2: Anaokullarında Bulunan Öğrenci Masaları

	<p>Final Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Masa</p> <p>Yüksekliği 51 cm, eni 76 cm ve boyu 120 cm'dir.</p> <p>Masa tablası: 20 mm kalınlığında MDF lamdır.</p> <p>Masanın sivri köşeleri ovalleştirilmiştir.</p> <p>Masa ayakları 5x5 cm şeklindedir.</p> <p>Masa ayakları tabla ile bağlantılı 20 mm kalınlığında 7 cm genişliğinde destek parçası ile tutturulmuştur.</p> <p>Masa üstü beyaz kaplama malzeme ile kaplanmıştır.</p>
	<p>İvat Turhan Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Masa</p> <p>Yüksekliği 58 cm, eni 60 cm ve boyu 120 cm'dir.</p> <p>Masa tablası: 18 mm kalınlığında MDF Lamdır.</p> <p>Masanın sivri köşeleri ovalleştirilmiştir.</p> <p>Masa ayakları 50 mm çapında mobilya borusundan imal edilmiştir.</p> <p>Masa ayakları elektrostatik fırın boyalıdır.</p> <p>Ayakların masaya montajı ve zemine basan kısımları plastik malzemedan imal edilmiştir.</p> <p>Masa ve ayakları demontaj yapılabilir özellikte imal edilmiştir.</p>

	<p>Esa Karadolap Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Masa</p> <p>Yüksekliği 55 cm, genişliği 60 cm ve boyu 120 cm'dir.</p> <p>Masa tablası: 20 mm kalınlığında MDF lamdır.</p> <p>Masanın sivri köşeleri ovalleştirilmiştir.</p> <p>Masa ayakları üst kısmı 7x7 cm, zemine basan kısmı 5x5 cm şeklindedir.</p> <p>Masa ayakları tabla ile bağlantılı 20 mm kalınlığında 7 cm genişliğinde destek parçası ile tutturulmuştur.</p> <p>Masa üstü beyaz kaplama malzeme ile kaplanmıştır.</p>
	<p>Maya Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Masa</p> <p>Yüksekliği 65 cm, genişliği 65 cm ve boyu 100 cm'dir.</p> <p>Masanın tablası: 35 mm kalınlığında MDF Lamdır.</p> <p>Masa tablasının kenarları MDF bant ile bantlanmıştır.</p> <p>Masanın sivri köşeleri ovalleştirilmiştir.</p> <p>Masanın ayakları 5x5 cm ahşap malzeme masaya tutturulmuştur.</p>

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan ölçümler neticesinde çalışma alanı olan dört okulun dersliklerde kullanılan sıra/masaların ölçümleri yapılmıştır. Yapılan ölçümlere göre antropometrik ölçülere göre 4-6 yaş çocukların oturma göğüs hizası ölçüsü olan 41.9-54.3 cm ölçüsüne göre okulların mevcut masa yükseklikleri Final Anaokulu 51, İvat Turhan Anaokulu 58, Esa Karadolap Anaokulu 55 ve Maya Anaokulu 65 cm'dir (Tablo, 4.3). Bu bağlamda Maya Anaokulu standartların üzerindedir. Mevcut masalar MDF Lam malzemedен yapılmış ve dikdörtgen tasarıma sahiptirler. Masalar demontaj yapılabilir özellikte imal edilmiştir.

Tablo 4.3: Anaokuluna Ait Masa Ölçüleri

Okul Adı	Donatı	Yükseklik	O.G.H. Standart Yükseklik
Final Anaokulu	Masa	51 cm	41.9-54.3 cm
İvat Turhan Anaokulu	Masa	58 cm	
Esa Karadolap Anaokulu	Masa	55 cm	
Maya Anaokulu	Masa	65 cm	

*O.G.H.: Oturma Göğüs Hizası

Anaokullarına ait masa ölçüleri incelendiğinde 51 cm yükseklik ile Final Anaokulundaki masalar antropometrik açıdan uygun olarak tasarlanmıştır. Diğer anaokullarında bulunan masalar ise antropometrik açıdan oturma göğüs hizası olan 41.9-54.3 cm'den yüksek oldukları tespit edilmiştir. Bu durumda çocukların oturma, el, kol ve baş hareketleri başta olmak üzere olumsuz bir ergonomik yapıya sahiptirler.

Tablo 4.4: Anaokullarına Ait Sandalyeler

	<p>Final Anaokulu D Sınıfı</p> <p>Donatı Adı: Öğrenci Sandalyesi (Ahşap)</p> <p>Oturanın yerden yüksekliği 35 cm'dir.</p> <p>Oturak 29x29 cm, sırt yüksekliği 23 cm'dir.</p> <p>Ergonomik yapıya sahiptir.</p> <p>Sandalye ahşap parçalardan bir gövdeye sahiptir.</p> <p>Sandalyenin ahşap parçaları verniklenmiştir.</p> <p>Ayaklar ve oturma parçaları birbirine geçmeli ve ahşap yapıştırıcı ile sabitlenmiştir.</p>
	<p>İvat Turhan Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Öğrenci Sandalyesi</p> <p>Oturanın yerden yüksekliği 30 cm'dir.</p> <p>Oturak 25x25 cm, sırt yüksekliği 23 cm'dir.</p> <p>Ergonomik yapıya sahiptir.</p> <p>Sandalye plastik malzemeden imal edilmiştir.</p> <p>Ayaklar sandalyenin sağ ve sol tarafına birleşik olarak tasarlanmıştır.</p>

	<p>Esa Karadolap Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Öğrenci Sandalyesi</p> <p>Oturağın yerden yüksekliği 35 cm'dir.</p> <p>Oturak 29x29 cm, sırt yüksekliği 23 cm'dir.</p> <p>Ergonomik yapıya sahiptir.</p> <p>Sandalye oturak kısmı MDF Lam, ayakları 4x2 cm ahşap malzemeden yapılmıştır.</p> <p>Sandalyenin ahşap parçaları verniklenmiştir.</p> <p>Ayaklar ve oturma parçaları birbirine geçmeli ve ahşap yapıştırıcı ile sabitlenmiştir.</p>
	<p>Maya Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Öğrenci Sandalyesi</p> <p>Oturağın yerden yüksekliği 31.5 cm'dir.</p> <p>Oturak 30x30 cm, sırt yüksekliği 20 cm'dir.</p> <p>Ergonomik yapıya sahiptir.</p> <p>Sandalye monoblok gövdedir.</p> <p>Malzemesi ahşap 9 kat papeldir.</p> <p>Kenarları pah kırılıp zımparalanmıştır.</p> <p>Ayakları ahşap dokuz kat papel malzemeden imal edilmiştir.</p> <p>Ayaklar sandalyeye gömme dübel vida ile sabitlenmiştir.</p> <p>Tüm malzemeler verniklidir.</p>

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan ölçümler neticesinde çalışma alanı olan 4 okulda da kullanılan öğrenci sandalyelerin ölçümleri yapılmıştır. Yapılan ölçümlere göre antropometrik ölçülere göre 4-6 yaş çocukların oturma bacak boyu olan 26.2-34.5 cm ölçüsüne göre okullardaki sandalye ölçüleri Final Anaokulu 35 cm, İvat Turhan Anaokulu 30 cm, Esa Karadolap Anaokulu 35 cm ve Maya Anaokulu 31.5 cm'dir (Tablo, 4.4). Mevcut sandalyelerin oturma alanları Final Anaokulu 29x29 cm, İvat Turhan Anaokulu 25x25 cm, Esa Karadolap Anaokulu 29x29 cm ve Maya Anaokulu 30x30 cm'dir. Mevcut sandalyelerin sırt Yükseklikler Maya Anaokulunun 20 cm, diğer üç okulda ise 23 cm'dir. Sandalyelerin malzemeleri Final Anaokulu tamamen ahşap, İvat Turhan

Anaokulu tamamen plastik, Esa Karadolap oturma alanı MDF Lam, diğer parçalar ahşap ve Maya Anaokulunun ise ahşap 9 kat papeldir.

Tablo 4.5: Anaokuluna Ait Sandalye Yükseklikleri

Okul Adı	Donatı	Yükseklik	O.B.B. Standart Yükseklik
Final Anaokulu	Sandalye	35 cm	26.2-34.5 cm
İvat Turhan Anaokulu	Sandalye	30 cm	
Esa Karadolap Anaokulu	Sandalye	35 cm	
Maya Anaokulu	Sandalye	31.5 cm	

***O.B.B.: Oturma Bacak Boyu.**

Sınıf içerisinde bulunan dolaplar öğrencilerin eğitim sürecinde farklı zaman dilimlerinde kullanabilecekleri malzemelerin saklandığı, kişisel eşyalarının konulduğu genel olarak sınıfın duvarlarının olduğu bölümlere yerleştirilmiş mobilyalardır. Ergonomik açıdan antropometrik ölçüler göz önüne alındığında bu dolapların tasarımları çocuklara özel hazırlanmalıdır.

Tablo 4.6: Anaokullarına Ait Malzeme Dolapları

	<p>Final Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Rafli Öğrenci Malzeme Dolabı</p> <p>Yüksekliği toplam 96 cm'dir.</p> <p>Genişliği 125 cm, derinliği 36 cm'dir.</p> <p>Raf arası 9 cm'dir.</p> <p>Dolap gövdesi 18 mm kalınlığında ahşaptır.</p> <p>Dolabın her tarafı verniklenmiştir.</p> <p>Sekiz raf, 32 göz ile kullanım kolaylığı sağlanmıştır.</p> <p>Dolap sağından ve solundan dikey ahşaplar ve alt kısmını 10 cm genişliğinde ahşap ile yere temas ettirilmiştir.</p> <p>Kapaksız tasarlanmıştır.</p>
	<p>İvat Turhan Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Rafli Öğrenci Malzeme Dolabı</p> <p>Yüksekliği 128 cm'dir.</p> <p>Genişliği 192 cm, derinliği 35 cm'dir.</p> <p>Toplamda 24 göz, her göz 32x32 cm'dir.</p>

	<p>Gözlerin 33x33 cm ölçülerinde MDF lam kapak bulunmaktadır.</p> <p>Dolaplar 20 mm sunta lam malzemeden yapılmıştır.</p> <p>Dolaplar 12 cm yüksekliğinde 6 adet plastik ayaklar ile zemine temas etmektedir.</p>
	<p>Esa Karadolap Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Raflı Öğrenci Malzeme Dolabı</p> <p>Yüksekliği 160 cm'dir.</p> <p>Genişliği 200 cm, derinliği 45'cm'dir.</p> <p>Toplamda 20 göz, her göz 40x40 cm'dir.</p> <p>Gözlerin 42x42x cm ölçülerinde kapakları bulunmaktadır.</p> <p>Dolaplar 20 mm sunta lam malzemeden yapılmıştır.</p> <p>Dolaplar 7cm yüksekliğinde alt kısmı kapatan sunta lam parça ve sağ ve sol taraftan dikey ayaklar ile zemine temas etmektedir.</p>
	<p>Maya Anaokulu</p> <p>Donatı Adı: Raflı Öğrenci Malzeme ve oyuncak Dolabı</p> <p>Toplam dolap yüksekliği 110 cm, toplam yükseklik 175 cm'dir.</p> <p>Derinlik 40 cm'dir.</p> <p>Bir adet çatılı dolap bulunmaktadır.</p> <p>Sağ ve sol tarafta 35x35 gözler mevcuttur.</p> <p>Dolap gövdesi 18 mm kalınlığında sunta lamdır.</p> <p>Kapaklar 18 mm kalınlığında renkli MDF lamdır.</p>

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan inceleme neticesinde sınıflar içerisinde öğrencilere ait dolaplar bulunmaktadır. Final Anaokulundaki öğrenci malzeme dolapları kapaksız ve raflı olarak tasarlanmıştır. Dolap malzemesi ahşaptır. Diğer okullardaki dolaplar gövdeleri sunta lam ve kapakları MDF lamdır. Maya Anaokulunda bulunan öğrenci malzeme dolabı bir adet çatı tasarımı şeklinde tasarlanmıştır. Araştırma kapsamındaki okullarda bulunan dolapların ölçüleri; Final Anaokulu yükseklik 96 cm, genişlik 120 cm ve derinlik 36 cm'dir. İvat Turhan Anaokulu yükseklik 128 cm, genişlik 192 cm ve

derinlik 35 cm'dir. Esa Karadolap Anaokulu yükseklik 160 cm, genişlik 200 cm ve derinlik 45 cm'dir. Maya Anaokulu yükseklik 110 cm, çatı yüksekliği 175 cm, genişlik 280 cm, derinlik 40 cm'dir (Tablo, 4.7). Dolap malzemeleri Final Anaokulu ahşap, diğer okullarda ise gövde sunta lam, kapaklar renkli MDF lamdır.

Tablo 4.7: Araştırma Alanındaki Kurumlara Ait Malzeme Dolapları

Okul adı	Donatı adı	Yükseklik	Genişlik	Derinlik	Malzeme
Final Anaokulu	Öğrenci Malzeme Dolabı	90 cm	192 cm	35 cm	Ahşap
İvat Turhan Anaokulu	Öğrenci Malzeme Dolabı	128 cm	192 cm	35 cm	Sunta lam+MDF lam
Esa Karadolap Anaokulu	Öğrenci Malzeme Dolabı	160 cm	200 cm	45 cm	Sunta lam+MDF lam
Maya Anaokulu	Öğrenci Malzeme Dolabı	110 cm (Çatı 175 cm)	280 cm	40 cm	Sunta lam + MDF lam

Çocuklar için tasarlanan malzeme dolapları genellikle sürekli kullanılmayan etkinlikler sırasında kendilerine lazım olan malzemelerin konulduğu alanlardır. Genellikle sunta lam ve MDF lam malzemelerden yapılmışlardır.

4.3. Mobilya Renkleri

Çocuk eğitim mekânlarında mobilyaların fonksiyonlu ve estetik yönlerinin yanı sıra renk unsuru da etkilidir. Mobilyalarda kullanılan renkler mobilyaların kullanımı için rehberlik etmektedir. Bundan dolayı görsel efektler bakımından önem arz ettiği üzere ürün-kullanıcı algısını da önemli şekilde etkilemektedir. Aynı zamanda renk çocuğun psikolojik gelişimini etkileyen bir faktördür. Sınıf içerisinde ve eğlence mekânlarında bulunan donatıların çocuk tarafından fark edilir olmasında en önemli etkenlerden birisi renklerdir. Mekânda kullanılan dikkat çekici renkler çocuğun fiziksel ve psikolojik iyi oluşunda katkı sağlamaktadır.

Çalışma kapsamında incelediğimiz okul öncesi eğitim kurumlarında mobilya tasarımları renkli olarak yapılmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan renkler tablo 4.8'de verilmiştir. Okul öncesi eğitim mekânlarındaki mobilyalarda kullanılan mavi, sarı, kırmızı renkler tercih edilmektedir. Çalışma alanındaki kurumlarda bu tercihler dolaplarda sarı, mavi ve ahşap renkler tercih edilirken, masalarda beyaz ve ahşap tercih

edildiği görülmüştür (Tablo 4.8). Maya Anaokulunda ise mobilyalarda ahşap ve kırmızı renkler tercih edilmiştir. Final Anaokulunda mobilyalarda renk kullanımı ön plana çıkartılmamıştır. Kullanılan malzemelerin renklerin diğer donatılar ile uyumlu değildir (Görsel 4.6).

Tablo 4.8: Araştırma Alanındaki Kurumlara Ait Mobilyalarda Tercih Edilen Renkler ve Analizleri

Okul adı	Donatı	Kullanılan renkler
Final Anaokulu	Masa	<ul style="list-style-type: none"> • Beyaz • Ahşap
Final Anaokulu	Dolap	<ul style="list-style-type: none"> • Ahşap
Final Anaokulu	Sandalye	<ul style="list-style-type: none"> • Ahşap
İvat Turhan Anaokulu	Masa	<ul style="list-style-type: none"> • Beyaz • Gri
İvat Turhan Anaokulu	Dolap	<ul style="list-style-type: none"> • Mavi • Kırmızı • Sarı
İvat Turhan Anaokulu	Sandalye	<ul style="list-style-type: none"> • Kırmızı
Esa Karadolap Anaokulu	Masa	<ul style="list-style-type: none"> • Beyaz • Ahşap
Esa Karadolap Anaokulu	Dolap	<ul style="list-style-type: none"> • Beyaz • Turuncu
Esa Karadolap Anaokulu	Sandalye	<ul style="list-style-type: none"> • Kırmızı • Ahşap
Maya Anaokulu	Masa	<ul style="list-style-type: none"> • Ahşap
Maya Anaokulu	Dolap	<ul style="list-style-type: none"> • Gri • Ahşap
Maya Anaokulu	Sandalye	<ul style="list-style-type: none"> • Ahşap

Görsel 4.5: Maya Anaokulu Sınıf Görseli

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.6: Final Anaokulu Sınıf İçi Görseller

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Sonuç itibariyle Final Anaokulu hariç diğer üç okullarda mobilyaların tasarlanma aşamasında özellikle koyu ve sıcak renkler (kırmızı, mavi, sarı) tercih edildiği tespit

edilmiştir. Sıcak ve koyu renklerin kullanımları çevreyici ve sarıcı etki bırakmaktadır.

4.4. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarının Mekânsal Kalitesi (Fiziksel Ortam Öğeleri)

Okul öncesi eğitim mekânlarının tasarımları aşamasında mekânsal kalitenin sağlanması için tüm fiziksel ortam öğelerinin çocuklara uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir. Mekânın kullanıcılara uygun olmasının yanında kullanıcı sayısına da uygun ölçülerde olması gerekir. Kullanılan materyallerinde çocuklara uygun ve eğitim amaçlı tasarımlara sahip olması gerekir. Bu başlık altında araştırma alanında bulunan okul öncesi eğitim kurumlarının mekânsal kalitesi incelenmiştir.

4.4.1. Mekânın Boyutları ve Öğrenci Sayısı

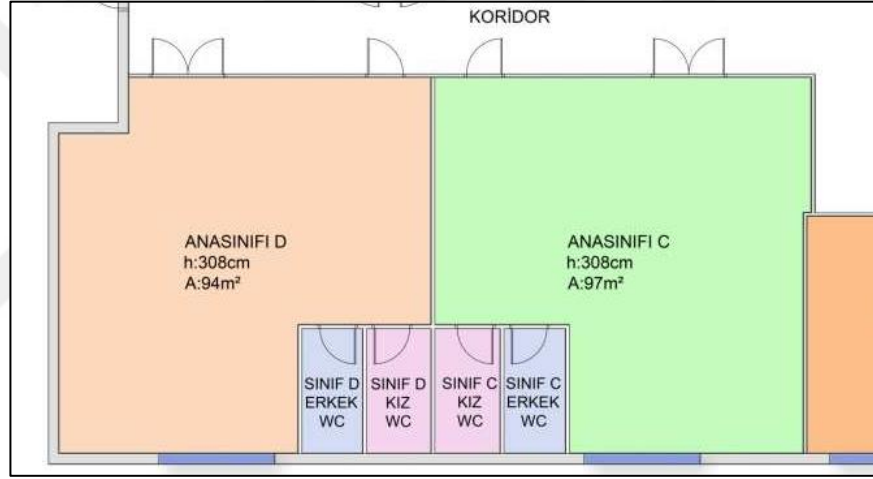
Çalışma kapsamında incelenen okullarda sınıflar, açık ve kapalı oyun ve etkinlik alanları bulunmaktadır. MEB tarafından belirlenen standartlara bakıldığında anaokullarında sınıflar ortalama 15 m² ve kişi başına 1.5 m² düşecek şekilde tasarlanmasını uygun görmüştür. Araştırma kapsamındaki okul öncesi eğitim kurumlarında bulunan sınıflar ve boyutları Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9: Araştırma Alanındaki Sınıfların Boyut ve Öğrenci Sayıları

Okul Adı	Sınıf	Boyut	Tavan yükseklik	Öğrenci sayısı
Final Anaokulu	A	98 m ²	3.08 m	20
	B	97 m ²	3.08 m	20
	C	97 m ²	3.08 m	20
	D	94 m ²	3.08 m	20
	Hazırlık Sınıfı	35 m ²	3.08 m	-
	İngilizce Sınıf	21 m ²	3.08 m	-
İvat Turhan Anaokulu	A	47 m ²	3.07 m	20
	B	24 m ²	3.07 m	12
	C	18 m ²	3.07 m	12
	D	47 m ²	3.07 m	20
	E	24 m ²	3.07 m	12
	F	18 m ²	3.07 m	12
Esa Karadolap Anaokulu	A	27.5 m ²	3.00 m	16
	B	26 m ²	3.00 m	16
	C	72 m ²	3.12 m	22
	D	37 m ²	3.12 m	20
	E	38 m ²	3.12 m	20
	F	34.5 m ²	2.48 m	20
Maya Anaokulu	A	28 m ²	2.72 m	16
	B	26 m ²	2.72 m	15
	C	56 m ²	2.72 m	12

	D	38 m ²	2.72 m	12
	E	35 m ²	2.72 m	15

Araştırma kapsamında incelenen anaokullarında bulunan sınıfların ölçüleri tespit edilmiştir. MEB'in okul öncesi eğitim kurumları için belirlediği standart ölçüler 15 m²'dir. Öğrenci başına en az 1.5 m² alan düşmelidir. Yapılan analizler neticesinde Final Anaokulunun 'da bulunan sınıfların ölçüleri ana sınıfları 94 m² ile 98 m² arasında ölçülere sahiptir. Sınıf ölçülerine göre öğrenci başına 4.9 m² ile 4.7 m² alan düşmekte ve MEB standartlarının çok üstünde ölçülere sahiptir. Bu da sınıf içerisinde birden çok farklı etkinlik alanı oluşturma imkânı sunmaktadır. Sınıf tavan yükseklikler ortalama 3 m olup standartlara uygundur. Sınıf içerisinde bir adet mutfak, giriş holü ve lavabolar bulunmaktadır (Çizim, 4.1).

Çizim 4.1: Final Anaokulu D ve C

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesine İvat Turhan Anaokulunda bulunan sınıfların ölçüleri 18 m² ile 47 m² arasında ölçülere sahiptir. Sınıf ölçülerine göre öğrenci başına 18 m² olan sınıfta 1.5 m², 47 m² olan sınıfta ise 2.35 m² alan düşmektedir. Sınıfların ölçüleri ve kişi başına düşen alanlar MEB standartlarına uygun bir şekildedir. Sınıf tavan yüksekliği 3 m'dir ve standartlara uygundur.

Görsel 4.7: İvat Turhan Anaokulu Sınıf Görseli

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan inceleme ve analizler neticesinde Esa Karadolap Anaokulunda bulunan sınıfların ölçüleri 26 m² ile 56 m² arasında ölçülere sahiptir. Sınıf ölçülerine göre öğrenci başına düşen alan ortalama 2.1 m² ile 2.7 m²'dir. Yapılan incelemeler neticesinde sınıf ölçüleri MEB standartlarına uygundur. Sınıfların tavan yükseklikleri bir sınıf hariç 3 m'nin üzerinde standartlara uygundur. Ancak bir sınıfta tavanın altına asma tavan ile kapatılmış ve 2.4 m yüksekliğe sahiptir. Bu ölçü ile MEB standartlarına uygun değildir.

Görsel 4.8: Esa Karadolap Anaokulu sınıf görseli

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan inceleme ve analizler neticesinde Maya Anaokulunda bulunan sınıfların ölçüleri 28 m² ve 56 m² arasında ölçülere sahiptir. 28 m² olan sınıf 16 kişilik mevcutta olup kişi başına düşen alan 1.75 m²'dir. 56 m² olan sınıf ise 12 kişilik mevcutta kişi başına düşen alan 4.6 m²'dir.

4.4.2. Mekânda Ayırıcılar ve Duvar Formları

Mekânlar birçok ayırıcı ile birbirinden ayrılmaktadır. Bu ayırıcıların en önemlisi duvarlardır. Duvarlar bir mekânın mahremiyet, ışık, ses, koku gibi nedenlerle birbirinden ayırmak için kullanılmaktadır. Genellikle betonarme yapılarda taşıyıcı görevi olmayan, ancak yığma yapılarda taşıyıcı özellikle olan duvarlar mekânların sınırlarını belirlemektedir. Eğitim mekânları da mekânın sınırlarını belirleyen en önemli unsurlarda duvarlardır. Araştırma kapsamında incelediğim dört okulunda duvar formları betonarmedir. Okullarda bulunan duvarların yüzeyi alçı sıva ile kapatılmış ve üzeri boyanmıştır. Koridorlarda ve sınıflarda bireysel çalışma alanlarını birbirinden duvarlar ile ayrılmıştır. Tüm okulların duvarları üzerinde çeşitli resimler, görseller, akıllı tahta ve panolar ile dikkat çekici hale getirilmiştir (Görsel, 4.9, 4.10, 4.11 ve 4.12). Maya anaokulunda özellikle koridora bakan duvarlardan bazıları alüminyum doğrama ve lamine cam ile ayrılmıştır. Lamine cam koyu renkli olarak tasarlanmış ve bu şekilde dışarıdan ve içeriden görünüm kapatılmıştır. Ayrıca cam ile ayrılan alanın ön kısmı oyuncak dolapları ve masa ile kapatılmıştır.

Görsel 4.9: Esa Karadolap Anaokulu Sınıf 1

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.10: Final Anaokulları Sınıf 1

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.11: İvat Turhan Anaokulu Sınıf 2 Duvar

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.12: Maya Anaokulu Sınıf 2 Duvar

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim kurumları iç mekânlarda tercih edilen duvar boylarında; kokusuz, hava emilimi olan, kolay temizlenebilir, rutubete dayanıklı ve çocuk sağlığı açısından zararsız niteliklere sahip boyalar kullanılmalıdır.

Eğitim mekânlarında kullanılan boyaların, hava geçiren, kolay temizlenebilir, rutubete dayanıklı, kokusuz, sağlık açısından olumsuz madde içermeyen niteliklere sahip olması gerekir. Yapılan analizler doğrultusunda çalışma alanında olan tüm okullarda alçı sıva üzerine yağlı boya kullanılmıştır. Renk olarak açık renkler tercih edilmiştir (Görsel, 4.13, 4.14, 4.15 ve 4.16).

Görsel 4.13: Maya Anaokulu Duvar Rengi

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.14: İvat Turhan Anaokulu Duvar Rengi

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.15: Final Anaokulu Duvar Rengi

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.16: Esa Karadolap Anaokulu Duvar Rengi

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim mekânlarının zeminlerinde kullanılacak döşeme malzemeleri kokusuz, hijyenik, kaymaz, yanmaz ve temizliği kolay ürünler tercih edilmelidir. Açık ya da yarı açık alanların haricindeki kapalı alanlarda ahşap parkeler tercih edilebilir. Ahşap parke doğal malzeme olması bakımından hem sağlıklı hem de mekânın havasına sıcaklık katmakta, temizliği de kolaydır. Çalışma alanında İvat Turhan Anaokulu sınıflardaki zemin malzemesi olarak ahşap parke tercih edilmiştir (Görsel, 4.14). Diğer üç okulda ise epoksi kaplama kullanılmıştır (Görsel, 4.13, 4.14, 4.15 ve 4.16).

4.4.3. Mekânda Işık ve Aydınlatma Türü

Okul öncesi eğitim mekânlarında aydınlatma çok önemli bir unsurdur. Işık rengi ve yoğunluğu mekânın algılanmasında farklılıklar gösterebilir. Nitekim göz ve ışığın görsel algılama ilişkisi mekânın algılanması açısından önemlidir. Mekânda aydınlatmanın bireyde uyandırdığı duygular da farklılık gösterebilir. Aydınlatmanın zayıf olduğu ya da karanlık bir mekândaki bireyler kendilerini karamsar ve umutsuz hissederler (Kara, 2018).

Yapılan analizler neticesinde tasarımlarda tek düze bir form ve malzeme, açık renkler kullanılmış, yapılardaki ayırıcı duvarlar üzerine asılan öğeler çocuklar için dikkat

çekicidir. Duvar, zemin ve tavanlar açık renkler kullanılarak mekânın aydınlatılmasında katkı sağlanmıştır. Ayrıca duvarlarda geniş pencereler ile eğitim mekânında gün ışığından faydalanılması sağlanmıştır.

Ancak maya okulunda bulunan bazı sınıflarda pencereler diğerlerine göre daha küçüktür. Pencerenin yerden yüksekliği güvenlik açısından yeterli yüksekliğe sahip değildir. Sınıfın havalandırılması açısından yeterli olsa da aydınlatma olarak yeterli gelmemektedir. Bu sebeple tavan üzerine iki kademeli dikdörtgen şekilde iç içe geçmiş led lambalar ile aydınlatma sağlanmıştır (Görsel, 4.17).

Görsel 4.17: Maya Anaokulu Sınıf Penceresi

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

İvat Turhan Anaokulunda bulunan sınıflar zemin katta olması duvardaki pencerelere güvenlik amaçlı demir parmaklıklar ile dıştan kapatılmıştır. Sınıflar içerisinde bulunan pencereler tek kanat ve üstte tek sabit şeklinde tasarlanmıştır (Görsel, 4.18). Ayrıca aydınlığın sağlanması amacıyla iç duvarlar ile koridor bakan üst kısmında alüminyum çerçeveli sabit pencereler bulunmaktadır (Görsel, 4.19).

Görsel 4.18: İvat Turhan Anaokulu Pencere

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.19: İvat Turhan Anaokulu Sabit İç Pencere

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Final Anaokulunda bulunan dış mekâna açılan pencereler yerden yüksekliği pencere profili ile yükseltilerek açılım kısmı yerden 46 cm yükseklik +35 cm daha yükseltilmiş ve 81 cm yüksekliğe ulaşılmıştır. Sınıf dış mekâna bakan duvarımın büyük bir kısmı pencere formu verilerek sınıf aydınlatılması

önemli oranda doğal aydınlatma ile sağlanmıştır. Her iki pencerede bir adet kanat ile havalandırma sağlanmıştır (Görsel 4.20).

Görsel 4.20: Final Anaokulu Sınıf Pencere

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Esa Karadolap Anaokulunda bulunan sınıflarda zemin ve 1 katta bulunan sınıflarda tek kanat ve tek sabitli pencereler bulunmaktadır. Mevcut pencerelerin konumu aydınlatma için yeterli değildir. Doğal aydınlatmanın yanında asma tavanın içerisine yerleştirilmiş 6 adet led lambalar kullanılmaktadır.

Görsel 4.21: Esa Karadolap Anadolu Okulu Pencere ve Aydınlatma

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

4.4.4. Mekânın Isısı ve Havalandırma Türü

Okul öncesi mekânların tasarım aşamasında en dikkat edilmesi gereken hususlardan birisi de mekândaki iklimsel şartlara uygun olarak konumlandırılmış pencereler, havalandırma ve güneş ışıklarını özellikle doğu yönlü güneşin ilk ışıklarını alacak şekilde olmalıdır. Çocuk eğitim ve eğlence mekânlarında mekanik ve doğal havalandırma sistemleri kullanılmalıdır. Doğal hava için geniş pencere ve kapılar, mekanik havalandırma içinde tavan havalandırma fanları gibi donatılar olmalıdır. Mekânın mevcut mekanik havalandırma sistemleri belirli aralıklarla mekânın otomatik havalandırmasını sağlamalıdır.

Yapılan analizler neticesinde her okulda doğal havalandırma için pencereler kullanılmıştır. Pencere haricinde okullarda havalandırma için herhangi bir sistem kullanılmadığı tespit edilmiştir. Ancak Esa Karadolap Anaokulunda derslik 1, derslik 4 ve çok amaçlı sınıfta klima bulunmaktadır (Görsel, 4.22).

Görsel 4.22: Esa Karadolap Anaokulu Havalandırma ve Isınma Sistemi Olarak Klima

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Bir mekânda gerekli olan önemli konfor hususlarından birisi de ısıtma sistemleridir. Isıtma sistemleri konfor şartlarına, mekândaki hava hareketine ve nem gibi koşullar

göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Çocuk mekânlarında yerden ısıtma sistemi daha konforlu olabilir. Nitekim çocukların kalorifer peteklerinin fiziksel yapıları kullanımı zararlı hale gelebilir. Mekânda yerden ısıtma yerine petekler tercih edildiğinde petekler ahşap koruyucu ile kapatılmalıdır. Kapatılma da ısının dışarı çıkmasını sağlamak için boşluklar bulunmalıdır.

Yapılan analizler neticesinde tüm okullarda ısıtma sistemi olarak doğalgaz sistemi kullanılmaktadır. Petekler nem ve ısı dengesinin korunması için pencere önüne konumlandırılmıştır. Ancak İvat Turhan Anaokulunda pencere önüne yerleştirilen peteklerin önüne oyuncan dolapları konulduğu tespit edilmiştir. Ayrıca pencerede kullanılan perdelerinde petekten yükselen havanın sınıf içerisine dağılmasına engel olacak şekilde olduğu tespit edilmiştir (Görsel, 4.22).

Görsel 4.23: İvat Turhan Anaokulu Kalorifer Peteği ve Konumu

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Sınıf içerisindeki donatılar engel ve tehlike teşkil eden ve gözleri yoracak şekilde duvarların üzerine ve önüne yerleştirilmiştir. Sınıf alanı kapalı mekân olarak toplu ve hareketli etkinlikler için yetersiz boyutlardadır.

4.4.5. Çocuk Eğitim ve Eğlence Mekânlarının Mekân Geçişleri, Sirkülasyon ve Güvenlik

Modern mimari ile çocuklar açısından sosyal etkileşim, mekânsal örgütlenme ve yapı birimleri analiz edildiğinde mekânın, özellikle yapıda bulunan sirkülasyon alanlarının hiç deneyim edilmemiş olarak mekânda algı oluşturduğu gözlemlenmiştir. Sirkülasyon alanları sosyal etkileşim mekânları olarak bina içinde dolaşım sağlayan, mekânlar arası geçiş görevi gören koridor, galeriler ve hol vb. mekânsal işlevi olan ve bina içerisindeki mekânları birbirine bağlayan merdiven, rampa ve asansör gibi yapı elamanları ile gerçekleşmektedir. Sirkülasyon alanları yapının ana bölümlerinden farklı alanlar olarak tasarlanması, yapının tasarımına aykırı olmamalıdır.

Yapılan analizler neticesinde Final Anaokulları mevcut binanın zemin katında yer almaktadır. Diğer katlar ile aynı ana giriş kapısından sonra kat girişinde yeni bir kapı ile kata giriş yapılmaktadır. Girişten sonra kısa bir hol ve ortak alanlara ulaşım sağlanmaktadır. Sağ ve sol tarafta bulunan sınıflar geniş bir koridordan ulaşılmaktadır. Koridorun boşlukları öğrenciler için malzeme konulacak dolaplar yerleştirilmiştir. Sınıf giriş kapıları 190x90 boyutlarında MDF lam malzemedeki tasarlanmıştır. Ortak alanın zeminde çocuklar için oyun temaları çizilmiştir. Koridorda güvenlik önlemi olarak yangın alarmı ve yangın söndürme ünitesi bulunmaktadır. Ayrıca tavanlarda yangın alarmları bulunmaktadır. Binanın ana merdivenlerinde ise düşmeyi engelleyici file tedbirleri alınmıştır. Ayrıca koridorun sağ ve sol taraflarında acil çıkış kapıları bulunmaktadır. Acil çıkış kapıları standartlara uygundur.

Görsel 4.24: Final Anaokulu Kat Girişi ve Koridor

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde İvat Turhan Anaokulunun girişi dış mekândan bina ana giriş kapısından gerçekleşmektedir. Daha sonra zemin katta bulunan anaokulu katına geçiş yapılmaktadır. Mekânda bulunan koridor oldukça geniş olup, mekânlar bu koridorun sağında ve solunda yer almaktadır. Ana girişten sonra koridor alüminyum camlı kapılar ile iki kısma ayrılmıştır. Ana girişin solunda kalan koridorda binaya ait bir yan giriş bulunmaktadır. Girişin sağında kalan koridorun sonunda yangın çıkışı bulunmaktadır. Güvenlik açısından acil çıkış kapısı olmasına rağmen tehlike anında kapının kullanılması sırasında önünde yer etrafında bulunan eşyaların konulması standartlara uygun değildir (Görsel, 4.25). Ayrıca elektrik panosu gerekli levhalar olmasına rağmen kapağı açık ve çocukların ulaşabileceği bir konumdadır (Görsel, 4.26). Ayrıca koridorları birbirinden ayıran alüminyum camlı kapının montajı doğru bir şekilde gerçekleştirilmemiştir (Görsel, 4.26).

Görsel 4.25: İvat Turhan Anaokulu Bina Girişi ve Koridor

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.26: İvat Turhan Anaokulu Acil Çıkış Kapısı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.27: İvat Turhan Anaokulu Elektrik Panosu

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Esa Karadolap Anaokulu müstakil bir binaya ve alana sahiptir. Bina ana girişi ile bahçeden giriş yapılmaktadır. Geniş bir giriş alanında idareci ve rehberlik odası, vestiyer alanı karşılamaktadır. İnce bir koridordan sınıflara ulaşılmaktadır. Girişin sol tarafında bulunan merdivenden üst kata çıkılmaktadır. Merdiven korkuluklarına düşmeyi engelleyici file çekilmiştir. Geniş bir holün ardından dar bir koridordan sınıflara ulaşılmaktadır (Görsel, 4.27). Vestiyer alanında elektrik panosu bulunmaktadır pano çocukların ulaşamayacağı yükseklikte ve kilit bir şekildedir. Zemin katta yangın alarmı bulunmamaktadır. Üst kat koridoru tavanında yangın sensörleri ve merdiven başında yangın alarmı bulunmaktadır. Üst kat koridorunda çocukların ulaşabileceği prizler koruyucu aparatlar ile kapatılmıştır. Okulun bulunduğu alana girişte güvenlik kulübesi mevcuttur. Araç otoparkı ile bahçe arası ayrılmıştır.

Görsel 4.28: Esa Karadolap Anaokulu Giriş ve Koridor

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 7.1: Esa Karadolap Anaokulu Merdiven Boşlukları ve Üst Kat Hol

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Maya Anaokulunun girişi dış mekândan geniş bir kapı ile geçiş sağlanmaktadır. Girişten itibaren tüm alanlara ulaşılan bir koridor ile mekânlar arası geçişler sağlanmıştır. Giriş katta bulunan sınıfların iç duvarları lamine cam olarak tasarlanmıştır. Cam tasarım sayesinde dışarıdan sınıfın içi görülebilmekte, sınıf içinde ise dışarı görülmemektedir. Geçiş alanı olan koridoru aydınlatmak için farklı ölçülerde yuvarlak led ışıklar asma tavan içerisine yerleştirilmiştir. Koridorun sonunda üç basamaklı merdiven ile arka bahçeye geçiş sağlanmaktadır (Görsel, 4.28). Koridorun boş kısımları öğrenciler için malzeme dolapları konularak kullanılır hale geliştirilmiştir.

Görsel 4.29: Maya Anaokulu Giriş, Hol ve Bahçe Çıkışı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Sınıfların giriş kapıları 200 cm x 90 cm MDF lam malzemeden yapılmıştır. Yapı kolları standart oda kapısı kolu kullanılmıştır. Ayrıca kapılar ses ve ısı yalıtımı ile mekânsal konfor standartlarına uygundur. Kapılar dışarı açılır şekildedir (Görsel, 4.30). Geçiş alanları açık renkli mavi ve beyaz ağırlıklı tonlarda tasarlanmıştır. Tavan aydınlatmaları ile koridorun zemine çizilen trafik yol şekilleri ile mekânlar arasındaki geçişler daha keyifli hale getirilmiştir. Güvenlik amaçlı yangın tavan yangın sensörleri ve duvar da yangın alarmları mevcuttur. Acil çıkış kapısı bahçe kapısı belirlenmiştir. Acil çıkış kapısı standartlara uygun değildir.

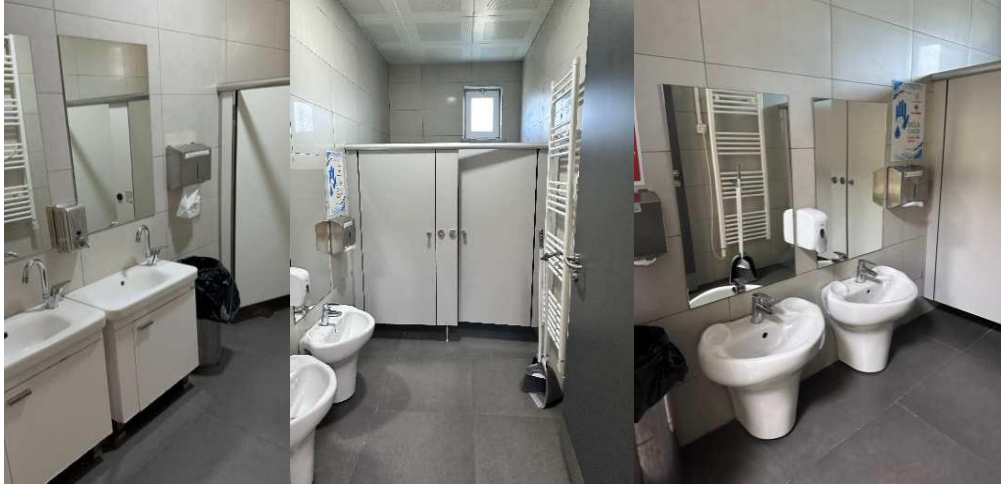

Görsel 4.30: Maya Anaokulu Koridor ve Sınıf Kapısı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim kurumlarında çocuklar için tasarlanmış lavabo ve tuvaletler barındırılmalıdır. Her 25-30 öğrencilik tüm sınıflarda gizliliği sağlanmış iki adet kişisel lavabo ve tuvaletler bulunması önerilmektedir.

Yapılan analizler neticesinde Final Anaokulunda 5 erkek, 5 kız toplam 10 adet tuvalet bulunmaktadır. Tuvaletler sınıfların içerisinde gizliliği sağlanmıştır. Her sınıfta iki kabin iki adette lavabo bulunmaktadır. A ve B sınıflarındaki dolaplı lavabo tasarımları çocuklar için tam uygun değildir. Diğer sınıflardaki seramik lavabolar çocukların kullanımı için uygundur. Bazı tuvaletlerde kullanılan temizlik malzemeleri öğrencilerin ulaşabileceği yerde bırakılmıştır. Çöp kovalarının ağızları kapalı değildir. Tuvaletlerin kapıları kilitli ve içeri açılmaktadır. (Görsel, 4.31).

Görsel 4.31: Final Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde İvat Turhan Anaokulunda 2 kız 2 erkek olmak üzere toplam 4 tane tuvalet bulunmaktadır. Tuvalet kapıları içeri açılıyor. Erkek öğrenci tuvaletinde pisuar bulunmakta olup, okul öncesi çocuklar için uygun değildir. Ayrıca tuvaletler çocuklar için yeterli derecede hijyenik değil.

Görsel 4.32: İvat Turhan Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Esa Karadolap Anaokulu zemin katında kız ve erkek öğrenciler için tasarlanmış iki adet kabinlerden oluşan tuvalet ve lavabolar bulunmaktadır. Lavabolar ve tuvaletlerin ölçüleri çocuklar için çok uygundur. Tuvalet kapıları içeri açılıyor. Tuvaletlerin içerisinde temizlik malzemeleri açıkta durmaktadır. Tuvaletin havalandırması için tek kanat bir adet pencere bulunmaktadır. Zemin kaymaz seramiktir (Görsel 4.33). Ayrıca üst katta yetişkinler için erkek/kadın tuvaletleri bulunmaktadır.

Görsel 4.33: Esa Karadolap Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Maya Anaokulunda iki adet üçer kabinli tuvaletler bulunmaktadır. Ancak okul yönetimi lavaboların kullanımında kız erkek ayrımı yapmamaktadır. Lavabo ve tuvaletlerin tasarımları çocukların kullanımına uygundur. Lavaboların bulunduğu alanda temizlik malzemeleri açıkta durmaktadır. Ayrıca tuvalet içerisindeki deponun kapısı kilitsiz ve içerisinde temizlik için kullanılan kimyasal maddeler bulunmakta, bu durum çocuklar için tehlikelidir. Kapılar dışarı yönlü açılmaktadır.

Görsel 4.34: Maya Anaokulu Lavabo ve Tuvaletler

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim yapılarında bulunması gereken birimlerden birisi de yemekhanedir. Çocukların içinde olduğu mekânların gerçek yaşamla ilişki içerisinde olduklarını gösterecek ve sağlayacak mekanlardan birisi de yemekhanedir. Bu açıdan yemekhaneler mekânsal olarak önem arz etmektedir.

Yapılan analizler neticesinde Esa Karadolap Anaokulu ve İvat Turhan Anaokulunda öğrenciler yemeklerini evlerinden getirirken, Maya Anaokulu ve Final Anaokulunda yemek pişirilmektedir. Esa Karadolap Anaokulu ve İvat Turhan Anaokulunda yemekhane bulunmamaktadır. Maya Anaokulunda içerisinde depo, mutfak ve lavaboların bulunduğu geniş bir yemek salonu bulunmaktadır. Yemekhanede çocuklar için ergonomik tasarıma sahip sandalye ve MDF lam malzemeden masanın üstü, ayakları için metaldir.

Görsel 4.35: Maya Anaokulu Yemekhane

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Yapılan analizler neticesinde Final Anaokulunda bir adet yemekhane bulunmaktadır. Masa ve sandalyeler ahşap malzemeden imal edilmiştir. Zemin ise ahşap parke döşenmiştir. Ayrıca bir adet mutfak ve 1 adet öğrenci lavabosu bulunmaktadır.

Görsel 4.36: Final Anaokulu Yemekhane

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Okul öncesi eğitim mekânlarında açık ve kapalı oyun alanları bulunmaktadır. Bu alanlar çocuğun fiziksel zindeliği, zihinsel gelişimi ve sosyal zekâsını olumlu yönde etkilemektedir. Çocukların antropometrik ölçülerine uygun pencereler ve diğer donatıların stratejik olarak konumlandırılması, bilişsel ve sosyal gelişmeyi teşvik eden etkileşimi mobilyalar veya dersliğin doğa ile ilgili merak uyandıran açık alanlarla bütünleşmesi eğitim yapıları için önemli faktörlerdir. Açık alanlarda bulunan bahçe ve düzenlemeler, kullanıcılar için oyun alanlarının ötesinde, öğrenmenin gerçekleşeceği önemli mekânlardır. Okul öncesi eğitim mekânlarında eğitiminin nitelikli ve sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için etkinlik ve oyun alanları eğitimin amacına uygun olmalıdır. Okul öncesi eğitim mekânlarında dış mekân düzenlemelerinin başında trafik eğitim alanı, oyun araç-gereçleri, fen bilimleri için kum ve toprak alanlar ve daha birçok çimli, taşlı, ağaçlar ve bitkilerin olduğu, hayvanlar için barınaklar, bir açık tiyatro ve depo alanları olması önemlidir. Ayrıca açık alanlar alanın dışındaki yerler ile güvenlik önlemi olacak duvar ya da çitlerle çevrilmelidir.

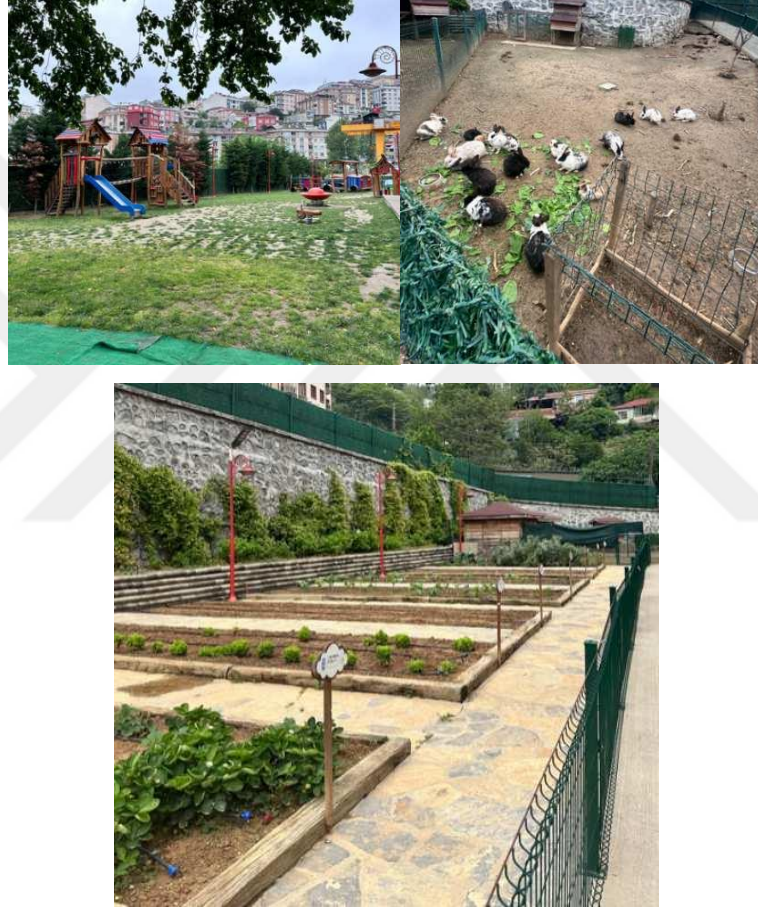
Yapılan analizler kapsamında çalışma alanı olan dört okulda açık ve kapalı oyun alanları incelenmiştir.

Tablo 4.10: Araştırma Alanındaki Kurumlara Ait Eğlence ve Oyun Alanlarına Ait Bilgiler

	Final Anaokulu	İvat Turhan Anaokulu	Esa Karadolap Anaokulu	Maya Anaokulu
Açık oyun alanı	✓	✗	✓	✓
Kapalı oyun alanı	✓	✗	✓	✓
Kum havuzu	✗	✗	✗	✗
Fen bilimleri alanı	✓	✗	✓	✗
Hayvan besleme alanı	✗	✗	✓	✗
Bahçe araç-gereçleri	✓	✗	✓	✓
Toprak Alan	✗	✗	✓	✗
Ağaç ve Bitkiler	✓	✓	✓	✓
Oyun parkı	✓	✗	✓	✓
Etrafı Çevrili	✓	✓	✓	✓

Yapılan analizler neticesinde mevcut okullarda açık ve kapalı oyun alanları bulunmaktadır. Esa Karadolap Anaokulu dışındaki okullar müstakil olmadığında birçok alan ortak kullanıma sahiptir. Esa Karadolap Anaokulunda kum havuzu hariç MEB tarafından belirlenen tüm kriterler mevcuttur. Açık alanda ahşap çocuk parkı, çimenli alanlar ve yürüyüş yolları bulunmaktadır. Alanda hayvanlar için ayrılmış özel alanlar bulunmaktadır. Öğrencilerin ekim yapabileceği deneyim çitliği bulunmaktadır. (Görsek, 4.36). İvat Turhan Anaokulu herhangi bir oyun alanına sahip değildir. Ancak sınıf içerisindeki mobilyaların taşınabilir olması alanın kısmen oyun alanı çevrilmektedir. Aynı zamanda İvat Turhan İlkokulu ile ortak kullanım alanlarından çok sayıda faydalanma imkânı çok bulunmamaktadır. Genel olarak akıl zekâ oyunları gibi oyunlar sınıf içerisinde oynanmaktadır. Final Anaokulu incelendiğinde açık ve kapalı mevcut alanlar bulunmaktadır. Ayrıca binaya ait ortak kullanım alanları olan

bahçede bir adet çocuk parkı ve ahşap malzemeden hazırlanmış fen bilimler alanı mevcuttur. Final Anaokulunda kapalı oyun alanında çocuklar için hazırlanmış çeşitli tırmanma alanları ve çeşitli oyuncaklar bulunmaktadır. Maya Anaokulu birçok kriter eksiktir. Okul bir site içerisinde olduğu için bahçe olarak binanın çevresinde bulunan yeşillik alanlar kullanılmaktadır. Bu alanda öğrenciler için şişme ve taşma bilir oyun alanı malzemeleri kullanılmaktadır. Site içerisinde bulunan park ve basket sahası kısmen anaokulu tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca site içerisinde bulunan havuz için belirli günlerde kullanılmaktadır.

Görsel 4.37: Esa Karadolap Anaokulu Açık Oyun Alanları

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.38: Esa Karadolap Kapalı Oyun Alanı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.39: Maya Anaokulu Açık Oyun Alanları

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.40: Final Anaokulu Kapalı Oyun Alanı

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

Görsel 4.41: Final Anaokulu Açık Oyun Alanları

Kaynak: Akbayır, Arşiv 2024.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Değerlendirme tartışma bölümünde araştırmanın neticesinde ulaşılan değerlendirmeler, tartışmalar ve sonuçlara ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmada MEB'in okul öncesi eğitim kurumundaki standartlardaki sınır ögeleri ve ergonomik değerler arasındaki önemli oranlarda uyumsuzluk tespit edilmiştir. Eğitim mekânlarının tasarım kriterlerine tam anlamıyla bağlı kalınmamıştır. Çalışma alanındaki okulların ikisi özel, ikisi de resmidir. Sınıfların boyutları, donatıları ve fiziksel ortam standartlarla karşılaştırılmıştır.

Bu çalışma kapsamında ele alınan okul öncesi kurumların Esa Karadolap hariç, diğer okullar kısmen standart dışı mekân oluşturulmuştur. Sınıf mobilyaları incelendiğinde sınıflarda bulunan malzemelerin analiz ve ölçümleri yapıldı ve yaz okulu kayıtlar başlasın o zaman haber verilecektir. Çalışma alanındaki okullar sınıf formları kısmen okul öncesi eğitim mekânı standartlarına uygundur. Ancak İvat Turhan Anaokulunda bulunan masalar ve sandalyeler, dolaplar ve diğer eşyalar ergonomik ve standartlara kısmen uygun değil.

Çalışma alanında ele alınan okulların içerisinde mekân sınırları açısından incelenmiştir. Sınıfların neredeyse tamamı standartlara uygundur. İnceleme alanındaki okullara ait kapalı ve açık oyun alanları ergonomik ve standartlar açısından kısmen iyidir. Ancak resmî kurumlardaki sınıflar ve diğer mekânlar, binanın ana okulu için tasarlanmamasından kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde açık ve kapalı eğitim ve eğlence mekânları yapılan incelemeler neticesinde standartlara uygun tasarlanan (Esa Karadolap Anaokulu) mekânlar eğitim sürecini en mutlu ve faydalı geçtiğini söylemek mümkündür.

Çalışma alanının açık ya da yarı açık eğlence mekânları, İvat Turhan, final ve maya anaokulu olur okullarının kendilerine ait binaları bulunmamaktadır. Bu sebeple standartlar tam anlamıyla sağlanmamıştır.

Yapılan analizler doğrultusunda okullarda bulunan en geniş sınıfın 98 m² ve en düşük sınıfın 16 m² olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi eğitim ve eğlence mekânlarında ölçüler büyüdükçe öğrenci sayıları da arttığı görülmüştür. Her ne kadar sınıflar geniş

olsa da eğitim açısından olumsuzluklar ortaya koymaktadır. Bazı okullarda temizlik malzemelerinin açıkta olması, elektrik panolarının kolay kapaklarının açık olma, ayrıca Maya anaokulunda bazı prizler alçak zemine yakın çocukların erişebileceği hal ile bir yere geliriz yoksa yoktur.

5.1. Sonuç

Yapılan analizler neticesinde çalışma kapsamında dört anaokulun standartlara en yakın şekilde tasarlanan kurum Esa Karadolap anaokuludur. İncelemeler neticesinde birçok farklılıklar ve eksiklikler tespit edilmiştir. Resmi kurumlardan birisi olan İvat Turhan Anaokulunun mevcut bir yapının dönüştürülmesiyle tasarlanmıştır. Bu açıdan birçok eksik ve standartlara uygun olmayan özellikleri bulunmaktadır.

İvat Turhan Anaokulundaki sınıflar ölçek olarak uygun olmasının yanında sınıflar kullanım açısından işlevsizdir. Ayrıca sınıflardaki doğal aydınlatma ve havalandırma standartlara uygun değildir. Sınıflarda kullanılan mobilyalar antropometrik açıdan standartlara uygundur. İvat Turhan Anaokulunun sonra da dönüştürülen bir mekan olması lavabo ve tuvaletler çocuklar için uygun standartlarda değildir. Okulda çocuklar için kullanılacak oyun alanları yetersizdir. Açık oyun alanları bulunmamaktadır.

Esa Karadolap Anaokulundaki sınıflar ölçek olarak standartlara uygundur. Sınıfların mevcut ölçekleri ile birçok farklı işlevde kullanılabilir. Sınıflardaki doğal aydınlatma ve havalandırma yetersizdir. Sınıflarda kullanılan mobilyalar antropometrik açıdan standartlara uygundur. Esa Karadolap Anaokulunun lavabo ve tuvaletleri çocuklara uygun standartlarda tasarlanmıştır. Esa Karadolap Anaokulu tasarım olarak okul öncesi eğitim kurumu olarak tasarlanmış olduğundan kapalı ve açık alanlara sahiptir.

Final Anaokulundaki sınıflar ölçek olarak standartlara uygun olarak tasarlanmıştır. Sınıflar doğal aydınlatma ve havalandırma açısından standartlara uygundur. Sınıflarda kullanılan mobilyalar antropometrik açıdan standartlara uygundur. Final Anaokulunun lavabo ve tuvaletleri çocuklara uygun değildir. Final Anaokulu kapalı ve açık etkinlik alanlarına sahiptir.

Maya anaokulundaki Sınıflar ölçek olarak standartlara kısmen uygundur. Sınıflar m² olarak standartlara uygun olmasının yanında, tavan yüksekliği olarak standartlara uygun değildir. Sınıflardaki doğal aydınlatma ve havalandırma kısmen yeterlidir. Sınıflarda kullanılan mobilyalar masalar hariç antropometrik olarak standartlara

uygundur. Masalar ise yükseklik olarak antropometrik gereksinimlerin üzerinde bir yüksekliğe sahiptir. Maya Anaokulundaki lavabo ve tuvaletler standartlara uygundur. Maya Anaokulu kapalı ve açık alanlara sahiptir.

Araştırma kapsamındaki okulların standartlara göre incelenmesi neticesinde ulaşılan sonuçlar şunlardır:

1. Okulların binaları genel olarak diğer bir kurumun binası içerisinde yer almaktadır.
2. Diğer bir kurumla iç içe olan anaokullarının açık alan kullanımını kısıtlıdır.
3. Farklı kurumla aynı binayı paylaşan anaokulları, binaların o bölümlerinin ilköğretim ve ortaokul öğrencileri için inşa edilmiş olması, sınıfların okul öncesi eğitim kurumuna dönüştürülmüştür
4. Bu tür kurumlar hem hijyen açısından hem de verimlilik açısından standartlara uygun okullara göre daha düşüktür.
5. Okul öncesi eğitim kurumlarındaki en önemli standartlardan birisi de mobilyalardır. Araştırma kapsamında neredeyse tüm okullar standart masa ve sandalye kullanmaktadır. Maya Anaokulu ve kısmen Esa anaokulu standartları barındırmaktadır.
6. Özellikle bazı okullarda tasarım ilkelerinin ön gördüğü temizlik, huzur verici, yönlendirici bir ortam özelliği gibi standartlar maalesef bulunmamaktadır.

Tablo 5. 1: Çalışma Neticesindeki Okulların Standartlara Uygunluğu

	İvat Turhan Anaokulu	Esa Karadolap Anaokulu	Final Anaokulu	Maya Anaokulu
Sınıf ölçüleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Tavan Yükseklikleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygun değildir
Masa ölçüleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygun değildir
Sandalye ölçüleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Dolap Ölçüleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Dolap Malzemeleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Mobilya Renkleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur

Duvar özellikleri	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Zemin döşeme	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Pencereler	Uygun değildir	Uygun değildir	Uygundur	Uygun değildir
Havalandırma ve ısı	Uygun değildir	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Kapılar	Uygundur	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Güvenlik	Uygun değildir	Uygundur	Uygundur	Uygundur
Lavabo WC	Uygun değildir	Uygundur	Uygun değil	Uygundur
Yemekhane	-	-	Uygundur	Uygundur
Açık oyun alanı	Yok	Var	Var	Var
Kapalı oyun alanı	Yok	Var	Var	Var
Kum havuzu	Yok	Yok	Yok	Yok
Fen bilimleri alanı	Yok	Var	Var	Yok
Hayvan barınağı	Yok	Var	Yok	Yok
Bahçe araç-gereç	Yok	Var	Var	Var
Toprak alan	Yok	Var	Yok	Yok
Ağaç ve bitki	Var	Var	Var	Var
Oyun parkı	Yok	Var	Var	Var
Bahçe etrafı	Kapalı	Kapalı	Kapalı	Kapalı

Sonuç olarak İstanbul ilinde bulunan dört okul öncesi eğitim ve eğlence mekânların ülkemiz genelinde benzer bir şekilde gerekli standartlar dahil olmak üzere büyük bir kısmı tasarımları uygun değildir. Okul öncesi eğitim ve eğlence mekânlarında standartların uygulanması çocukların araştırma ve keşfetme konusunda hevesli, mekânın içinde bulunduğu eğitim ve eğlence ortamlarında verimlilik artacaktır.

Araştırmanın “Araştırma kapsamındaki çocuk eğitim ve oyun mekânları mekânsal standartlara uygun mudur?” sorusunun cevabı olarak araştırma kapsamındaki mekânlardan Maya Anaokulu hariç diğer okullarda standartlara uygun olarak tasarlanmadığı görülmüştür. Maya Anaokulunda ise bazı eksiklikler olsa da standartlar

büyük oranda ölçülmüştür. Bu da eğitim kurumunun okul öncesi eğitim kurumu olarak inşa edildiğindedir.

Araştırmanın “Araştırma kapsamındaki çocuk eğitim ve oyun mekânları mekânsal standartların yeterlilik seviyeleri mimari bağlamda tasarlanmış mıdır?” sorusunun cevabı olarak araştırma kapsamındaki okul öncesi eğitim kurumlarında Maya Anaokulu hariç genel olarak yeterlilik sağlanmadığı gözlemlenmiştir. Mekansal standartlara göre bina tasarımlarının yeterlilik seviyelerinin olmamasının en önemli nedeni mevcut binaların farklı fonksiyonlardan dönüştürülmesi ile alakalıdır.

5.2. Öneriler

Yapılan araştırma neticesin yapılacak olan akademik çalışmalara ve mekân tasarımlarına yön vermek amacıyla şu öneriler verilmiştir:

1. Çocukların eğitim süreçlerinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için okul öncesi eğitim mekânlarının güvenlik donanımlarının eksiksiz olması gerekmektedir.
2. İç ve dış mekânlarda öğrenme alanlarında çocuk gereksinim duyduğu her şeye rahatlıkla ulaşmalıdır.
3. Mekân ölçüleri çocukların yaş ve sayılarına uygun olmalıdır.
4. Sınıf kapıları dışarı açılmalı ve kapı kolları çocuklara uygun tasarlanmalıdır.
5. Sınıf alanlarında öğrenci başına en az 1.5 m² alan düşmelidir, açık alanlarda ise en az 4 m² alan düşmelidir.
6. Kullanılan araç ve gereçler yeterli sayıda ve çocuklar için tasarlanmış olmalıdır.
7. Mekânda çocuğun tuvalet ihtiyacını karşılayacak lavabo ve tuvaletler bulunmalıdır.
8. En sıkıntılı donanım olan lavabo ve tuvaletlerin hijyen ve güvenlik açısından standartlara uygun olmalıdır.
9. Mekân tasarlanırken çocukların antropometrik özellikleri dikkate alınmalıdır.
10. Mekân içerisinde mekân uygulaması ile çocukların mekâna aidiyeti sağlanmalıdır.
11. Çocukların topluca ve bireysel şekilde vakit geçirebileceği ortamlar sunulmalıdır.

12. Olumsuz hava şartlarında kapalı ya da yarı açık alanlar ile oyun alanları sunulmalıdır.
13. Mekânın dört duvarı yeterli görülüp iç mekân okul öncesi eğitim mekânına çevrilmemelidir.
14. Acil durumlarda çocukların ulaşabilecekleri acil çıkış kapıları standartlara uygun olmalıdır.
15. Benzer çalışmalar yapılırken çalışma alanı ve grupları farklı özellikler barındırmalıdır.
16. Son olarak, mimariden, psikolojiye konuyla ilgili tüm alanların ortak görüşlerinden hareket edilerek mekânlar çocuklara uygun tasarlanmalıdır.

Okul öncesi eğitim kurumları üzerine yapılan bu çalışma neticesinde incelenen kurumların mekân tasarımlarının MEB standartlarına göre tasarlanmamış ancak sonradan kurumların mevcut form ve işlevleri okul öncesi eğitim mekân standartlarına göre tasarlanmıştır.

KAYNAKÇA

- Acar, L. M. (2001). *Çocuk Gereksinimlerine Yönelik Ürün Satış Birimlerinde İç Mekân Tasarımı*, Hacettepe Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Akalin N. (2023). *Muradiye (Van) İlçesinin Fiziki Coğrafyası*, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Akman Çınar, E. (2012). *Fiziksel Mekân ve Güvenlik Algısı: İstanbul Boğaziçi Öngörünüm Alanı*, Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Sivas.
- Alici, N., Göker Paktaş, M. (2020). *İç Mekânda Renk Algısı ve Psikolojiye Etkileri, Modular*, 3(1): 89-105.
- Altıparmak Sakarya, G., Sakarya K., Pınar, E., Büker, M. B., (2023). Yapısal Olmayan Elemanlarla Deprem Güvenliği Sağlamaya Yönelik Bir Mobilya Tasarım Önerisi *Journal of Architectural Sciences and Applications JASA*, 2023, 8: (Special Issue), 615-630.
- Altuncu, D. (2016). *Fiziksel Çevre Faktörlerinin İç Mimarlık Dersliklerinde İç Mekân Çevre Kalitesine Etkileri*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Doktora Tezi, İstanbul.
- Aral, N., Kandır, A. ve Yaşar, M. (2011). *Okul Öncesi Eğitim/Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ya-Pa Yayınları, İstanbul.
- Arayıcı, O. (2003). *İnanışların Mekân Betimlenmesi Üzerindeki Etkileri*, Mimar Sinan G.S.Ü, Fen Bilimleri Enstitüsü, S.Y, İstanbul.
- Arcan, E. F. (1999). *Mimari Tasarıma Yaklaşım*, Tasarım Yayın Grubu, İstanbul.
- Arslandaş, Y. (2014). Paleolitik ve Mezolitik (Epi-Paleolitik) Çağ'da Barınma, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2): 319-343.
- Aslan, F. Aslan, E. Atik, A (2015). İç Mekânda Algı, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(11): 139-151.
- Ata, A. Merve (2016). *Antropometrik Değerlendirmede Kas İskelet Sistemi Ultrasonografisinin Yeri*, Hacettepe Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Ankara.

- Bakır Kıymaz, C. (2020). *Montessori Eğitim Yönteminin Çocuk Mobilya Tasarımına Etkisi*, Başkent Üniversitesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarım Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Balaban, E. (2007). *İç Mekânın İç Mekân Değişkenleri Bağlamında Tinsel İrdelenmesi*, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İçmimarlık Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Baran, M., Yılmaz, A. ve Yıldırım, M. (2007). Okul Öncesi Eğitimin Önemi Ve Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Kullanıcı Gereksinimleri Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği, *D. Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8: 27-44.
- Bozan, Y. (2017). *Maküler Hol Cerrahisinde Anatomik ve Fonksiyonel Sonuçlar*, Atatürk Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göz Hastalıkları Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Erzurum.
- Bross, C. ve Jackson, K. (1981). Effects Of Roomcolor On Mirror-Tracingbyjunior High School Girls, *Perceptualand Motor Skills*, 52: 767-770.
- Ching, D.K.F. (2002). *Mimarlık Biçim, Mekân Ve Düzen*, Yem Yayınları. İstanbul.
- Ching, F. D. K. (2004). *İç Mekân Tasarımı*, Çeviren: Belgin Elçioğlu, YEM Yayınları, İstanbul.
- Çukur, D. ve Güller Delice, E. (2011). Erken Çocukluk Döneminde Görsel Algı Ve Gelişimine Uygun Mekân Tasarımı, *Aile ve Topum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi*, 7 (24): 33-36.
- Demiriz, S., Karadağ, A. ve Ulutaş. İ. (2011). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Eğitim Ortamı Ve Donanım*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Demirarslan D., Aytöre, O. S. S., (2004). Çocuk Fiziksel ve Ruhsal Gelişimi Açısından Çocuk Odaları Tasarım Malzeme Kullanımı ve Malzeme Seçimi, *Ulusal Yapı Malzemesi Bildiri Kitabı*, İstanbul, Sayı: 18.
- Doğanca, M. (2002). *İç Mekân Tasarımında Görsel Etkileşimler*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Erkenez, S., Ciravoğlu, A. (2020). Güncel Beden Kuramlarının Mekânı Dönüştürme Olasılıkları, *MAGARON Dergisi*, 15/3: 399-411. <https://jag.journalagent.com>. Erişim tarihi: 22.01.2024. 12:00.

- Faravar, N. (2023). Mimari Mekân Üretiminde Sistematik Bir Yaklaşım: Hücresel Otomata Yöntemi, *Sanat Yazıları*, (48): 241-259.
- Güleş, F. (2013). *Okul Öncesi Eğitimde Fiziksel Çevreye İlişkin Kalite Standartlarının Belirlenmesi*, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi Konya.
- Gündüzlü, E. B. ve Erçevik Sönmez, B. (2021). İç Mekân Tasarımında Özgünlük ve Konsept: Özgün ve Özgün Olmayan Mekânların Karşılaştırılması, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, Haziraz-2021, 243-267.
- Gür, Ş. Ö. (1996). *Mekân Örgütlenmesi*, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Gür, Ş. O. ve Zorlu, T. (2002), *Çocuk mekânları*, Yem Yayınları, İstanbul.
- Hamid, P. N. And Newport A. G. (1989). Effect Of Colour On Physicalstrengthandmood İn Children, *Perceptualand Motor Skills*, (69): 179-185.
- Hasol. Doğan (1990). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Karademir, A. ve Akman, Berrin (2021). Farklı Bakış Açılılarıyla Okul Öncesi Eğitimde Kalite Unsurları: Nitel Bir Araştırma *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, (1): 181-206.
- Kasap, H. Ö. (2009). *20. Yüzyıl Mimarisinde Form ve Renk Kavramlarının Mekâna Etkisinin Mimari Akımlar Çerçevesinde Analizi, Sanatta Yeterlik Tezi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İçmimarlık Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Kavaslıoğlu, R. (2021). *Renk*, İKSAD, Ankara.
- Kaya, P. (2021). Frank Lloyd Wright'ın Mekân Anlayışı: Frederick Robie Evi Üzerinden Bir Okuma *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 11(1): 43-62.)
- Krier, R. (1988). *Architecturalcomposition*, Rizzoli, New York
- Kurban, H. , Kaygın, B. Tankut, A. N. (2016). Mobilya Tasarımında Antropometrik Ölçü Ve Ergonomik Analizlerin Kullanımı, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6.
- Kurtoğlu, A., Evcı, F. (1988). Mobilya Tasarımı, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri B, 38(4): 49-62.

- Kutanoğlu, Kübra (2023). *Okul Öncesi Eğitim Yapılarındaki Mekânların Tasarım Yaklaşımları İle Birlikte Montessori Eğitim Modeli Bağlamında İncelenmesi*, Işık Üniversitesi, İç Mimarlık Yüksek Lisans Programı, İstanbul.
- Lai, A.C.K., Mui, K.W., Wong, L.T. and Law, L.Y. (2009). An Evaluation Model For indoor environmental quality (Ieq) Acceptance In Residential buildings, *Energy Build.*, 41: 930–936.
- MEB, Mevzuat Bankası, 2004.
- Memiş, H. Ö. (2007). *Renk Algısının Algısal Prganizasyonunun Bireysel Farklılıklar Metodu İle Değerlendirilmesi ve Renk Algısında Cinsiyet Farklılıkları*, İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Mıstık, A. (2019). *Okul Öncesi Eğitim Yapılarında öğrenme Mekânları ve Kullanıcı Olarak Alfa Kuşağı*, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Moore, R. C. (1986). *Childhood' Dormain: Play And Spacen Child Development*. Cromm Helm, London.
- Montessori, M. (1982). *Çocuk eğitimi: Montessori metodu*, Sander Yayınları, İstanbul.
- Nemli, G. Kalaycıoğlu, H. (1999). Melamin Emdirilmiş Kâğıtlarla Kaplamanın Yonga Levha Teknik Özelliklerine Etkileri, *Tr. J. of Agriculture and Forestry*, 1: 25-31.
- Özbudak, Y. B., Gümüş, B. ve Çetin, F. D. (2003). İç Mekân Aydınlatmasında Renk ve Aydınlatma Sistemi İlişkisi, *D.Ü. II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, Bildiriler Kitabı*, 1-6.
- Özdemir, T. (2005). Tasarımda Renk Seçimini Etkileyen Kriterler *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2): 391-402.
- Özdemir, S., Bacanlı, H. ve Sözer, M. (2007). *Türk Eğitim Derneği, Türkiye'de Okulöncesi Eğitim ve İlköğretim Sistemi. Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Ankara: TED.
- Özkubat, S. (2013). Okul Öncesi Eğitim Ortamlarının Düzenlenmesi Ve Donanım, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (2): 58-66. Öztürk, Tayılga, 2021

- Porteous, J. D. (1996). *Environmental Aesthetics: ideas, politics and planning*. Routledge, London.
- Posta, B. (2022). *Mekân ve Mekân Algısının Dönüşümünü Teknoloji Üzerinden Okumak*, İstanbul Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İç Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Salihoğlu Aydın, F. N. ve Aydemir, I. (2018). Çocuk Mobilyası Üzerine Bir Değerlendirme *Yakın Mimarlık Dergisi*, Ekim 2018, 2(1): 31-42.
- Samur, A, Kızıltepe, G. (2018). Aydın İlindeki Çocuk Oyun Alanlarının İncelenmesi *Social Sciences Research Journal*, 7(1): 31-46.
- Selçuk Kirazoğlu F. (2012). *Fiziksel Çevre - Çocuk İlişkileri, Açık Oyun Mekânları ve Çocuk Dostu Çevre Kriterleri Üzerine Bir Değerlendirme; Bakırköy ve Beylikdüzü Örnekleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sofuoğlu, S. D. (2013). *Estetik ve Tasarım Psikolojisi*, Basılmamış Ders Notları, Dumlupınar Üniversitesi Simav Teknik Eğitim Fakültesi, Kütahya.
- Sofuoğlu, S. D. ve Kuşcuoğlu, M. Ö. (2009). Çocuk Ve Mobilya, *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, I. Ulusal Batı Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, Özel Sayı, ISSN: 1302-0943, 1: 101, 102.
- Sümer, H. (2011). *İç Mekân Tasarımında İşlev- Eylem İlişkisi Kapsamında Zemin Döşeme Malzemeleri ve Seçim Ölçütleri*, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İçmimarlık Ana Sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Şener, E. A. (2001). *Okul Öncesi Çocuk Eğitim Merkezleri İçin Değişebilir/Dönüşebilir/Esnek Bir "Fiziksel Çevre Modeli"*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Tandoğan, O. (2014). Çocuk İçin Daha Yaşanılır Bir Kentsel Mekân: Dünyada Gerçekleştirilen Uygulamalar *Megaron*, 9(1): 19-33.
- Taşçıoğlu, M. (2013). *Bir Görsel İletişim Platformu Olarak Mekân*, YEM Yayıncılık, İstanbul.
- Temel, H. (2021). "Konut Yaşama Alanları Mobilya Düzenlemesinde Farklılıklar, Site Örneği" *Online Journal of Art and Design*, 9(4): 294-302.

- Topsakal, M. (2014). *Petek Franktalının Geometrisi*, Anadolu Ünivesitesi ve Bilecik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Matematik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik.
- Usta, G. (2020). Mekân ve Yer Kavramlarının Anlamsal Açından İrdelenmesi, *The Turksih Online Journal Of Desing, Art and Communication*, January 2020. 10(1): 25-30.
- Yazıcı, S. (2004). *Sosyal ve Kültürel Mekânların Çocuk Gelişimi Üzerinde Etkileri*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Yıldırım Altıntaş, Ş. (2021). *Alışveriş Merkezlerindeki Mağazalarda Parametrik Tavan ve Aydınlatma Tasarımı*, KTO Karataay Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Wilbrant, E. Ç. (2015). *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi Sanatı*, AURA Kitapları.
- AÇEV, (2018). <https://www.acev.org> Erişim tarihi: 15.03.2024. 14:55.
- NAEYC: National Association for the Education of Young Children, <https://www.naeyc.org/academy>. Erişim tarihi: 12.03.2024. 15:06.
- TDK (2024). <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 22.01.2024. 12:00.
- TESEV (2024). <https://www.tesev.org.tr> Erişim tarihi: 12.05.2024. 09:36.

ÖZGEÇMİŞ

Hümeyra AKBAYIR

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı
Mimarlık Bölümü, 2024, İstanbul.

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı
Bölümü, 2020, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Mimarlık Bölümü,
2021, İstanbul.

B. MESLEKİ DENEYİM

2018-2019 Öz-Ka Mimarlık ve Müh. İnş. Ltd. Şti Stajyer Mimar

2019-2020 Aka Yapı Denetim Ltd. Şti. Stajyer Mimar

2021-2022 Mossa Mimarlık Sanat Ofisi İç Mimar

2022-2023 Babar Mimarlık Sanat Ofisi İç Mimar

2021-2024 Freelance Mimar

C. YAYINLARI

Akbayır, H. (2024). Examination Of Determining And Limiting Elements in
Architectural Spaces. *Tokyo Summit-8 International Innovative Studeies and
Contemporary Scientific Research Congress*, January 12-14 2024, 154-172.

Akbayır, H. (2024). Investigation of Children's Educational Place *Furniture in Terms
of Ergonomic. & International Conference On Global Practice Of
Multidisciplinary Scientific Studies*, April 9-12 2024, Lisbon.